Det Kriminalpræventive Råd

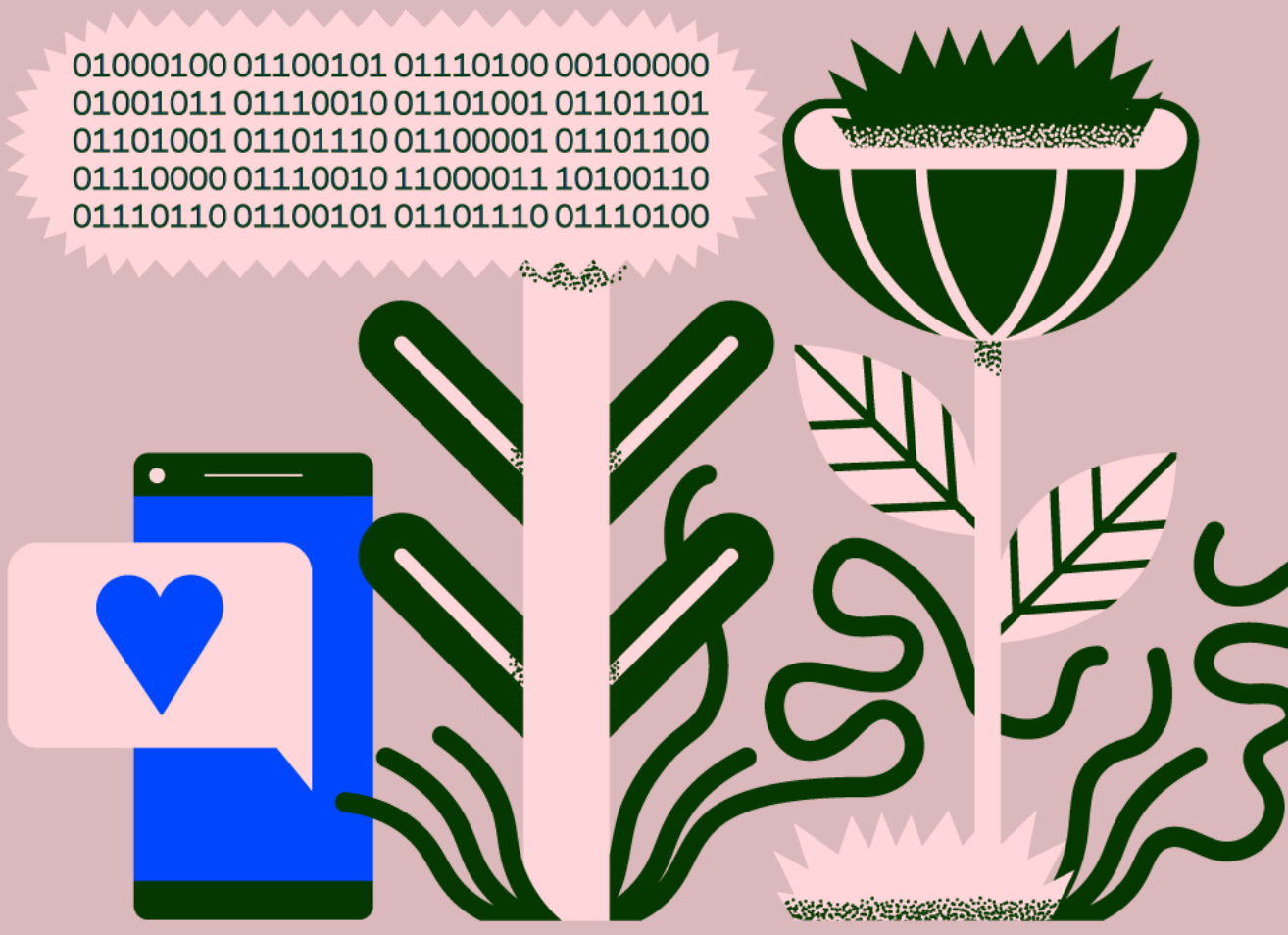
Social, sundhed & arbejdsmarked

De Anbragtes Vilkår

Det Kriminalpræventive Råd | Artillerivej 55, DK-2300 København S | CVR nr. 33 34 37 60

Digital udsathed og kriminalitet på børne- og ungehjem

En undersøgelse af unges digitale liv og fagpersoners muligheder for at forebygge digitale risici, udsathed og kriminalitet blandt unge i anbringelse

Forord

Denne rapport er udarbejdet i et samarbejde mellem De Anbragtes Vilkår, Det Kriminalpræventive Råd og DEFACTUM.

Digitale medier og enheder har ændret vilkårene for børn og unges sociale liv markant. En stadig større del af deres relationer, fællesskaber og hverdagsliv udspiller sig i digitale rum, som personale på børne- og ungehjem kun i begrænset omfang har adgang til eller indsigt i. Samtidig er digitale medier blevet en arena, hvor børn og unge kan møde risici i form af digital mobning, økonomisk kriminalitet, seksuelle krænkelser, manipulation og kontakt med personer eller miljøer, der ønsker at udnytte dem.

For børn og unge i anbringelse, kan det digitale være et særligt vigtigt redskab til at holde kontakt til venner og familie og til at bevare en følelse af normalitet og selvbestemmelse under anbringelsen. Samtidig er der særlige vilkår for arbejdet med at forebygge og beskytte de unge mod digitale risici og kriminalitet. Indsatser på området henvender sig typisk til forældre eller skolelærere, som ikke altid er de mest centrale voksne i de unges liv. Særligt på børne- og ungehjem rejser denne udvikling en række centrale spørgsmål. Hvordan opdages og håndteres digital risikoadfærd og kriminalitet blandt børn og unge? Hvilke barrierer udfordrer arbejdet med at forebygge, opspore og håndtere digitale risici? Og hvilke behov for viden, kompetencer, fælles tilgange og handlemuligheder peger praksis på? Det er nogle af de spørgsmål behovs- og barriereanalysen, som afrapporteres med denne rapport, søger at besvare.

Vi vil gerne varmt takke for al den hjælp og velvilje, vi er blevet mødt med i forbindelse med projektet. Det gælder ledere og medarbejdere fra de deltagende børne- og ungehjem, som åbent, indsigtsfuldt, generøst og nuanceret har delt deres erfaringer refleksioner og praksisnære perspektiver. Ligeledes vil vi rette en stor tak til de unge fra de deltagende børne- og ungehjem, som åbent og tillidsfuldt har delt deres oplevelser, erfaringer og perspektiver på deres digitale liv. Uden deres ærlighed og villighed til at dele deres personlige erfaringer havde undersøgelsen ikke været mulig. Mange tak for hjælpen!

Vi vil desuden gerne rette en stor tak til medlemmerne af projektets følgegruppe og øvrige samarbejdspartnere, som har bidraget med værdifuld vejledning, faglig sparring og konstruktive kommentarer hele vejen igennem arbejdet med rapporten. Ansvaret for eventuelle fejl og mangler påhviler dog alene os.

Oktober 2026

Indholdsfortegnelse

1 Indledning 12
1.1 Formål 14
1.2 Læsevejledning 15

2 Metode og datagrundlag 16
2.1 Kvalitativt spor 17
2.2 Kvantitativt spor 18
2.3 Analytisk forståelsesramme 20

Del 1 Ungeperspektiver

3 Unges positive oplevelser online 23
3.1 At være i kontakt 23
3.2 Et frirum hvor man kan være sig selv 24
3.3 Gaming som hobby og fællesskab 25
3.4 Opsummering 26

4 Unges negative oplevelser online 27
4.1 Konflikter i lokale grupper på SoMe 27
4.2 Cybermobning 28
4.3 Sextortion 29
4.4 Billeddeling: Unge deler billeder af unge 32
4.5 Opsummering 32

5 Unges strategier til at navigere i det digitale 34
5.1 "Når man bliver add'et på snap, er det også meget nemmere at se, om det er en falsk konto" 34
5.2 Sådan kan unge skaffe stoffer via sociale medier 35
5.3 Opsummering 37

6 Regler om telefoner og skærm 38
6.1 "Telefonen herude er meget vigtig. Fordi ellers så føler du lidt, at dit liv er taget." 38
6.2 De unge ønsker mere indflydelse på reglerne 39
6.3 "Jeg kan godt være på OmeTV, hvis jeg vil, men vi må bare ikke" 39
6.4 Unge der løber væk 40
6.5 Opsummering 40

7 Relationen til de voksne 42
7.1 En god voksen giver noget af sig selv 42
7.2 "De dårlige voksne lytter ikke" 43
7.3 "De spørger jo ind, når de har hørt, at der er noget drama" 44
7.4 Voksne der inviterer sig selv ind i unges digitalesfære 45
7.5 "Please lad være med at stalke os" 45
7.6 Hvad kan de voksne gøre ved det 46
7.7 "Voksne kan godt fucke det lidt mere op" 48
7.8 Opsummering 49

8 Unges perspektiver på vokseniværksatte indsatser 50
8.1 "12 års fængsel, det har jeg ikke lyst til." 50
8.2 Unges råd til de voksne 52
8.3 Opsummering 55

Del 2 Leder og medarbejderperspektiver

9 Børne- og ungehjem i en digital kontekst 57
9.1 Informanternes funktion og erfaring 57
9.2 Hverdagen i en digital kontekst 58
9.3 Det generelle billede af de unges digitale liv 60
9.4 Fagligt ståsted og tilgang 62
9.5 Opsummering 63

10 Positive muligheder og relationer 65
10.1 Understøttelse af positiv brug af digitale medier 67
10.2 Aftaler og regler om adgang 69
10.3 Attraktive alternativer til de digitale muligheder? 72
10.4 Opsummering 72

11 Digital risikoadfærd 74
11.1 Digitale risikosituationer 74
11.2 Særlige risikogrupper 84
11.3 Opsporing og tegn på risikoadfærd 85
11.4 Barrierer for opsporing, håndtering og forebyggelse af risikoadfærd 87
11.5 Opsummering 90

12 Virksomme indsatser på området 92
12.1 Virksomme indsatser på området 92
12.2 Opfølgning på indsatsers virkning 94
12.3 Faktorer der skal til for at lykkes med den faglige indsats 95
12.4 Forhold der kan udfordre den faglige indsats i praksis 97
12.5 Opsummering 98

13 Fremadrettet indsats: Udfordringer og udviklingsbehov 99
13.1 Perspektiver for styrkelse af indsatsen fremover 99
13.2 Fremtidigt videns- og kompetencebehov 102
13.3 Eksterne samarbejdsmuligheder 104
13.4 Styrket inddragelse af de unge i udvikling af indsatsen 106
13.5 Opsummering 107

14 Konklusion 109

Appendiks

15 Appendiks 1: Udvælgelse af børne- og ungehjem_ 112

16 Appendiks 2: Uddybning af metode for ungedialoger_____ 115

16.1 En særlig peer-metode 115

16.2 Ungeperspektivet i centrum 116

17 Appendiks 3: Casebeskrivelse_____ 117

17.1 Case 1: “Det var bare mellem os” 117

17.2 Case 2: “Hurtige penge” 117

17.3 Case 3: “Vil du have noget med?” 117

18 Appendiks 4: Spørgeramme til spørgeskemaundersøgelse _____ 119

18.1 Om undersøgelsen 119

18.2 Baggrundsspørgsmål 119

18.3 Digitale rammer i hverdagen 121

18.4 Erfaringer 122

18.5 Forudsætninger 123

18.6 Redskaber 127

01000100 01100101 01110100 00100000
01001011 01110010 01101001 01101101
01101001 01101110 01100001 01101100
01110000 01110010 11000011 10100110
01110110 01100101 01101110 01110100
01000100 01100101 01110100 00100000
01001011 01110010 01101001 01101101
01101001 01101110 01100001 01101100
01110000 01110010 11000011 10100110
01110110 01100101 01101110 01110100
01000100 01100101 01110100
00100000 01001011 01110010
01101001 01101101 01101001
01101110 01100001 01101100

Resumé

Nedenfor sammenfattes rapportens centrale fund om de adspurgte unges digitale liv og det pædagogiske og kriminalitetsforebyggende arbejde, der knytter sig hertil – belyst fra både de unges og de fagprofessionelles perspektiv.

Digitale medier som grundvilkår i hverdagen

De unges fortællinger viser, at det digitale liv ikke kan forstås som et særskilt område adskilt fra resten af deres hverdagsliv. Sociale medier, gaming og digitale platforme er vævet ind i deres relationer, fællesskaber, konflikter og identitetsudvikling på samme måde som de fysiske fællesskaber de indgår i. Medarbejdere og ledere peger tilsvarende på, at de oplever det digitale som en integreret del af de unges hverdag. For dem betyder det samtidig, at de unges digitale liv bliver et grundvilkår for det daglige pædagogiske arbejde på børne- og ungehjemmene. Det digitale fylder i hverdagen og stiller krav om løbende opmærksomhed på de unges digitale liv, vaner, behov og risici. For de fagprofessionelle bliver det et ekstra lag i arbejdet, som kræver pædagogiske afvejninger og en differentieret tilgang til den enkelte unge.

Digitale medier som ressource og risiko

De unges fortællinger peger på, at digitale platforme rummer en grundlæggende ambivalens. De kan skabe glæde, omsorg og fællesskab, men indebærer samtidig risiko for bl.a. mobning, billeddeling, manipulation, sladder og kontakt med fremmede. For de unge handler det derfor sjældent om at vælge det digitale til eller fra, men om at navigere i et digitalt liv, hvor muligheder og risici eksisterer side om side. Arbejdet med børn og unges digitale liv handler derfor ikke om at beskytte dem mod internettet, men om at støtte dem i at navigere i en digital virkelighed, som de allerede er en del af. Medarbejdere og ledere beskriver den samme ambivalens. De har vanskeligt ved at fremhæve de positive aspekter af online-livet uden også at pege på de udfordringer og risici, der følger med. For de fagprofessionelle opleves arbejdet som en løbende balance mellem at være nysgerrige på og understøtte de unges digitale deltagelse og samtidig forebygge, opdage og håndtere risici. Denne balance vanskeliggøres yderligere af, at de ofte kun har begrænset indsigt i de unges digitale liv.

Tillid og relationer som adgang til de unges digitale liv

De unges fortællinger viser, at relationen til de voksne er afgørende for, hvor meget de unge inviterer dem ind i deres digitale liv. Når de oplever tillid, fortrolighed og respekt for deres privatliv, bliver det lettere at række ud, hvis noget bliver ubehageligt. Omvendt kan frygten for kontrol eller bebrejdelser betyde, at de står alene med oplevelser,

som de kunne have haft brug for hjælp til at håndtere. De unge fremhæver desuden betydningen af voksne, der er nysgerrige på deres perspektiver, interesserer sig for deres digitale fællesskaber og tør tale med dem om både gode og svære oplevelser uden fordømmelse eller forhastede løsninger, som de unge ikke er blevet inddraget i. Medarbejdere og ledere peger tilsvarende på relationelle og dialogbaserede tilgange, herunder nysgerrighed og ungeinddragelse, som centrale og virksomme greb i arbejdet med de unges digitale liv. Tryghed, tillid og relationer fremhæves som afgørende for at få indsigt i de dele af de unges digitale liv, som ellers kan være vanskelig at få adgang til.

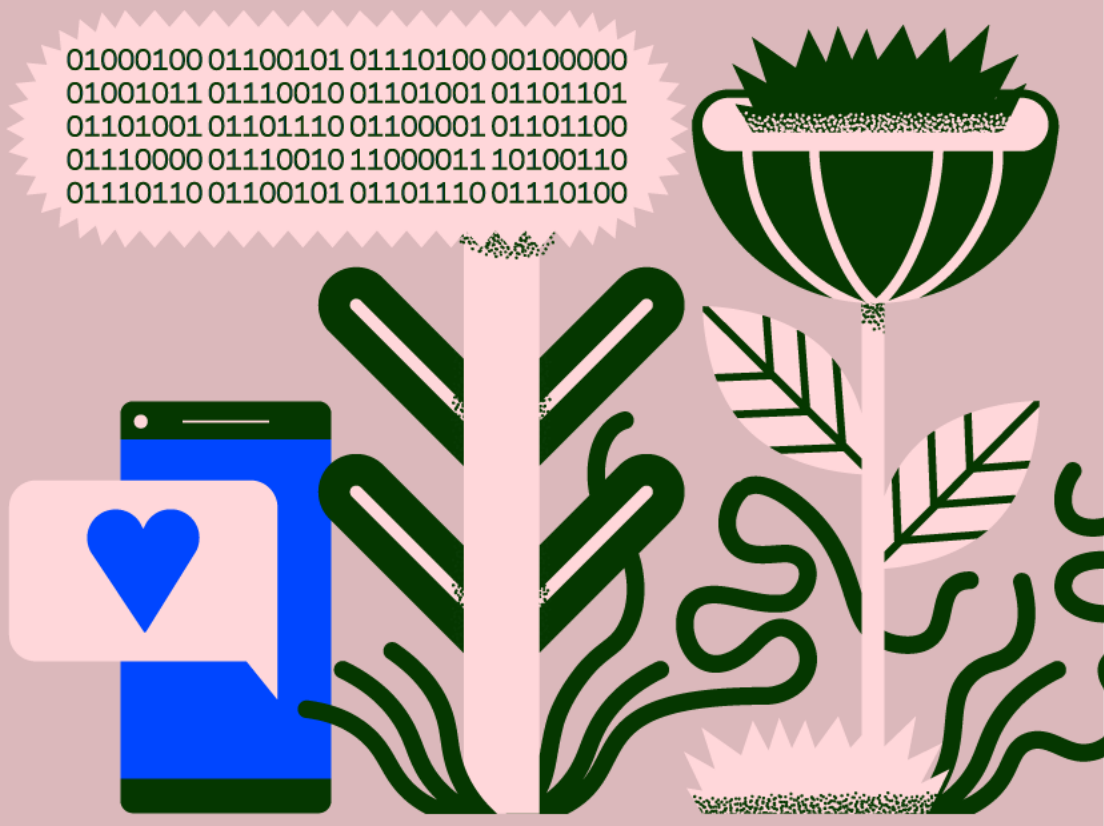
Begrænset indsigt og uklare handlemuligheder

Medarbejdere og ledere peger på flere forhold, der kan vanskeliggøre arbejdet med de unges digitale liv. En væsentlig udfordring er, at en stor del af det digitale liv foregår uden for personalets umiddelbare indsigt. Digitale problemer kan derfor være svære at opdage, før de har udviklet sig. Medarbejdere og ledere oplever desuden et misforhold mellem deres ansvar for at beskytte de unge og de juridiske og pædagogiske handlemuligheder, de har, når digitale problemer opstår. Samtidig kan manglende teknisk viden og den hastige digitale udvikling gøre det vanskeligt at følge med i nye platforme, trends og risici. For unge i anbringelse foregår det forebyggende arbejde desuden ofte i et samspil mellem fagpersoner på børne- og ungehjemmet, forældre og myndigheder. Udfordringer i samarbejdet mellem disse aktører kan derfor gøre det vanskeligt at skabe en fælles og sammenhængende indsats omkring den unge. De unges fortællinger bekræfter, at de bevidst vælger, hvad de deler med de voksne. Samtidig håndterer mange unge digitale hændelser på egen hånd, enten fordi de oplever dem som en almindelig del af det digitale ungdomsliv, eller fordi de er usikre på, om de voksne kan hjælpe uden at forværre situationen. De unge udvikler således strategier til at håndtere det, de møder, og oparbejder viden om de platforme og fællesskaber, de færdes i. Dette rummer et potentiale for, at de fagprofessionelle kan inddrage denne viden og møde de unge som samarbejdspartnere frem for alene som nogen, der skal beskyttes.

Behov for fælles viden og tydeligere rammer

De unges fortællinger giver ikke et entydigt svar på, hvordan voksne bør handle i forhold til deres digitale liv. De peger derimod på behovet for vedvarende nysgerrighed, blik for den enkelte og inddragelse af de unges egne erfaringer. De digitale fællesskaber forandrer sig hurtigt, og det samme gør de muligheder og udfordringer, børn og unge møder. Det stiller krav til de voksne om at skabe tryghed og samtidig give plads til deltagelse, fællesskab og medbestemmelse. Hvad angår medarbejdere og lederes behov efterspørges bedre forudsætninger for at arbejde systematisk og vidensbaseret med de unges digitale liv. Det handler både om mere viden om digitale platforme,

fællesskaber og risici og om praksisnære redskaber til at identificere, forebygge og håndtere digitale problemstillinger i hverdagen. Samtidig peger de på behovet for et stærkere fælles fagligt grundlag, tydeligere retningslinjer og større klarhed om, hvad personalet kan, må og bør gøre i digitale risikosituationer. Inddragelse af de unge og samarbejde med forældre, myndigheder og specialiserede vidensmiljøer fremhæves som centrale for en mere sammenhængende indsats.

01000100 01100101 01110100 00100000
01001011 01110010 01101001 01101101
01101001 01101110 01100001 01101100
01110000 01110010 11000011 10100110
01110110 01100101 01101110 01110100

1 Indledning

Digitale medier og enheder er i dag en central del af børn og unges hverdag. Forskning viser, at børn og unge bruger sociale medier, spil og andre onlinefællesskaber til at være sammen med venner, finde støtte, dyrke interesser, lære nyt og afprøve identitet[1]. For nogle børn og unge i udsatte positioner kan digitale medier og enheder desuden give adgang til venskaber, støtte og tilhørsforhold, som de ellers er afskåret fra under anbringelsen[2]. Samtidig peger undersøgelser på, at et højt forbrug af digitale medier og bestemte forbrugsmønstre kan være forbundet med øget mistrivsel, dårlig søvn, selvskade og andre former for risikoadfærd og kriminalitet - særligt for unge der i forvejen er psykisk og socialt sårbare.[3]

For børn og unge anbragt på børne- og ungehjem[4] er det digitale liv både vigtigt men også potentielt risikofyldt. Som gruppe er de ofte netværksfattige, mister relationer ved anbringelse og igen i overgangen til voksenlivet, og de har generelt svagere tilknytning til skole, fritidsliv og arbejdsmarked end andre unge[5]. Digitale medier spiller derfor en vigtig rolle i at opretholde kontakt til venner, familie og tidligere miljøer.[6] Samtidig viser undersøgelser, at disse børn og unge både bruger mere tid på sociale medier end deres jævnaldrende og oftere udsættes for digital mobning, trusler, krænkende adfærd og afpresning, ligesom de i højere grad kan være involveret i konflikter og uhensigtsmæssig digital adfærd.[7] Digital kriminalitet og risikoadfærd udgør et centralt element i denne sammenhæng. En betydelig del af nutidens ungekriminalitet foregår helt eller delvist online eksempelvis gennem ulovlig deling af intime billeder, digital økonomisk

1 Folkhälsomyndigheten (2024). *Digitala medier och barns och ungas hälsa. En kunskapssammanställning*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; Khalaf, A. m.fl. (2023). "The Impact of Social Media on the Mental Health of Adolescents and Young Adults: A Systematic Review". *Cureus*, årg. 15, nr. 8.

2 Ibid.

3 Ibid.

4 Efter ikrafttræden af barnets lov bruges begrebet "børne- og ungehjem" som fællesbetegnelse for det, der tidligere kaldtes døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder (samt visse ungedøgntilbud på handicapområdet).

5 Lausten, M., Iversen, K. og Dolmer, CP. (2025). *Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2025*. København: VIVE -Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.

6 Ankestyrelsen (2019). *Trivsel blandt børn anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder*. København: Ankestyrelsen; Ilsvard, S. m.fl. 2021. *Bedre samfundsinklusion for anbragte børn og unge. Arbejdspapir*. Aarhus: Metodecentret.

7 Lausten, M., Iversen, K. og Andreasen, A.G. (2023). *Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

kriminalitet, afpresning eller deltagelse i skadelige digitale fællesskaber.[8] For unge i udsatte positioner, herunder børn og unge anbragt udenfor hjemmet og unge med erfaringer fra opholdssteder og ungestøtte, indgår sådanne handlinger ofte i et mønster af sammenhængende risici, hvor psykiske vanskeligheder, misbrug, gældsproblemer, problematisk gaming og selvskadende adfærd gensidigt kan forstærke hinanden.[9] Samtidig ved man, at stabile relationer, positive forventninger, meningsfulde fællesskaber og deltagelse i uddannelse kan fungere som stærke beskyttende faktorer, også når risikoadfærden har digitale udtryk.[10]

Den faglige indsats på området er præget af begrænset viden- og få sammenhængende indsatser[11]. På tværs af undersøgelser beskrives et landskab præget af mange enkeltstående, ofte veldokumenterede tiltag om trivsel, netværk, skole og fritid – men kun i begrænset omfang særlige, sammenhængende indsatser om digitalt liv for anbragte børn og unge.[12] Der ses derfor et tydeligt behov for et stærkere vidensgrundlag for, hvordan digitale muligheder og risici kommer til udtryk i hverdagen på børne- og ungehjem, og hvordan fagpersoner arbejder med at støtte de unge i deres digitale liv. Samtidig er der behov for at identificere de centrale barrierer og udviklingsbehov, der præger praksis, så der skabes et bedre grundlag for at udvikle mere målrettede og sammenhængende indsatser på området. Det er med dette afsæt, at denne undersøgelse er iværksat.[13]

---

[8] Demant J. m.fl. (2018). *Unges kriminelle adfærd på nettet*. København: Det Kriminalpræventive Råd; Justitsministeriet (2024). *Udvikling i børne- og ungdomskriminalitet 2014-2023*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.

[9] Petäjä, U.-K., Terkamo-Moisio, A. og (2023). "The Prevalence of High-Risk Behavior Among Adolescents in Aftercare Services and Transitioning from Out-of-home Care: A Systematic Review". *Adolescent Research Review*, årg. 8, s. 323–337; Petäjä, U.-K., Terkamo-Moisio, A. og Häggman-Laitila, A. (2023). "The multifaceted nature of risk behaviour among adolescents— A document analysis of patient and aftercare service providers' records". *Journal of Advanced Nursing*, årg. 79, nr. 11, s. 4089-4424. Også Lausten, , M., Iversen, K. og Andreasen, A.G. (2023). *Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

[10] Ankestyrelsen (2019). *Trivsel blandt børn anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder*. København: Ankestyrelsen; Stoilova, M. m.fl. (2021). *Adolescents' mental health vulnerabilities and the experience and impact of digital technologies: A multimethod pilot study*. London School of Economics and Political Science and King's College London.

[11] Ibid.

[12] Ottosen, M.H. og Andreasen, A.G. (2020). *Børn og unges trivsel og brug af digitale medier. To analysenotater*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd; SUS – Socialt Udviklingscenter (2025). *Digital Tryghed. Hvad ved vi fra forskning og praksis? Vidensnotat*. København: SUS og Trygfonden.

[13] SUS – Socialt Udviklingscenter (2025). *Digital Tryghed. Hvad ved vi fra forskning og praksis? Vidensnotat*. København: SUS og Trygfonden. Se også Savoia, E. m.fl. (2021). "Adolescents' Exposure to Online Risks: Gender Disparities and Vulnerabilities Related to Online Behaviors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, årg. 18, artikel 5786.

1.1 Formål

Undersøgelsen udgør en eksplorativ, kvalitativ analyse af børn og unges digitale liv under døgnanbringelse med fokus på digital/hybrid kriminalitet[14] og risikoadfærd samt de muligheder og potentialer, som digitale medier kan skabe. Formålet er at skabe et nuanceret billede af, hvordan digitale muligheder og risici kommer til udtryk i hverdagen på børne- og ungehjem, og hvordan fagpersoner arbejder med at støtte de unge på området. Sammen med en kvantitativ surveyundersøgelse gennemført af Det Kriminalpræventive Råd udgør den kvalitative afdækning en barriere- og behovsanalyse, der søger at:

- afdække fagpersoners og unges erfaringer med digitale fællesskaber, muligheder og risici – herunder hvad der opleves som de største udfordringer i praksis
- identificere barrierer, handlemuligheder og udviklingsbehov i den eksisterende indsats på børne- og ungehjemmene
- indsamle eksempler på virksomme pædagogiske greb, samarbejdsformer og strukturer, der understøtter digital trivsel og forebygger digital kriminalitet
- pege på centrale udviklingsspor og opmærksomhedspunkter, som kan kvalificere udviklingen af praksisnære forebyggelsesværktøjer og indsatser

[14] Med digital kriminalitet forstås kriminalitet, der begås helt eller delvist ved hjælp af digitale teknologier, platforme eller tjenester. Hybrid kriminalitet betegner kriminalitet, hvor digitale og fysiske handlinger eller arenaer indgår i samme kriminalitetsforløb fx når kontakt eller aftaler etableres digitalt, mens den kriminelle handling helt eller delvist udspiller sig fysisk.

1.2 Læsevejledning

Efter dette indledende kapitel præsenteres undersøgelsens metode, datagrundlag og analytiske forståelsesramme. Herefter følger rapportens analyse, som er opdelt i to dele.

Del 1 belyser resultaterne fra interviewene med de unge på børne- og ungehjemmene (del 1, kapitel 3-8). Hvert kapitel i denne del afsluttes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste fund.

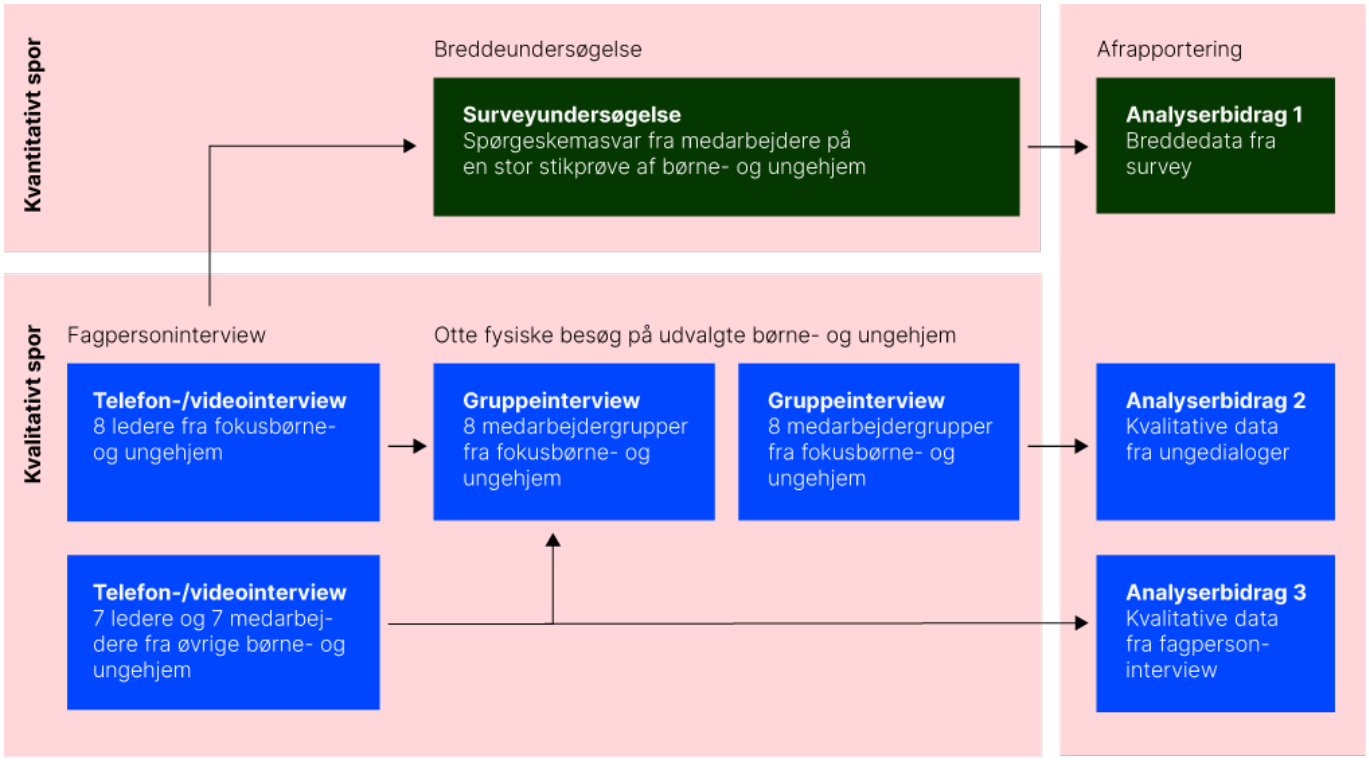
Del 2 belyser resultaterne fra interviewene og spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejdere og ledere på børne- og ungehjemmene (del 2, kapitel 9-14). Disse kapitler afsluttes ligeledes med korte opsummeringer, hvor medarbejder- og lederperspektiverne sammenholdes med relevante fund fra ungeinterviewene. Dermed tydeliggøres både sammenfald og forskelle mellem perspektiverne.

I rapportens afsluttende kapitel sammenfattes undersøgelsens væsentligste fund i en samlet konklusion.

2 Metode og datagrundlag

Denne undersøgelse er gennemført med udgangspunkt i et mixed method-design, som anvender forskellige kvalitative interviewformater kombineret med en kvantitativ surveyundersøgelse. Designet er illustreret i **Figur 2.1** nedenfor. De blå bokse viser elementerne i undersøgelsens kvalitative spor, mens det kvantitative spor er vist i de mørkegrønne bokse øverst i figuren.

Figur 2.1 Undersøgelsens design

2.1 Kvalitativt spor

De indsamlede data til den kvalitative delundersøgelse omfatter fire hovedelementer: individuelle telefon-/videointerview med ledere henholdsvis medarbejdere; gruppeinterview med medarbejdere; og ungedialoger med unge fra børne- og ungehjemmene.

Første fase i dataindsamlingen bestod af i alt 22 telefon- eller videointerview af ca. én times varighed med ledere og medarbejdere fra 22 udvalgte børne- og ungehjem.[15] Blandt disse var otte børne- og ungehjem på forhånd udvalgt til at indgå mere dybdegående i undersøgelsen. På hvert af disse otte børne- og ungehjem blev der i første fase gennemført et interview med en lederrepræsentant på forstander- eller afdelingslederniveau. Alle interview i denne fase blev foretaget af DEFACTUM.

I undersøgelsens anden fase besøgte DEFACTUM de samme otte børne- og ungehjem mhp. en mere dybdegående afdækning af praksis. I forbindelse med besøgene blev der gennemført otte gruppeinterview à 70-90 minutters varighed med mellem to og fjorten udvalgte medarbejderrepræsentanter. I alt deltog yderligere 39 fagpersoner i denne fase [Se bilag 1 for mere information].

Derudover faciliterede to "Undersøgere"[16] fra De Anbragtes Vilkår ungedialoger med udvalgte unge fra de otte børne- og ungehjem. Ungedialogerne blev gennemført som enten enkelt- eller gruppeinterviews efter de unges eget ønske. I alt deltog 20 unge i alderen 13-18 år fra syv forskellige børne- og ungehjem fordelt på fire gruppeinterviews og 12 enkeltinterviews. Interviewene blev gennemført af uddannede interviewere med egne anbringelseserfaringer ansat i De Anbragtes Vilkår [Se appendiks 2 for mere information]. De unge, der beskrives af de fagprofessionelle, er dermed ikke nødvendigvis de samme unge som indgår i ungedialogerne.

Det er væsentligt at bemærke, at de unge, som de adspurgte fagprofessionelle arbejder med, ikke udgør en homogen gruppe. Tværtimod kommer de med vidt forskellige livshistorier, erfaringer og forudsætninger, som også præger deres digitale liv. Tilsvarende gælder for de adspurgte børn og unge i ungedialogerne.

[15] I bilag til rapporten beskriver vi udvælgelsesproceduren og giver et overordnet signalement af de udvalgte børne- og ungehjem.

[16] "Undersøgere" er unge voksne med en baggrund som tidligere anbragte. De har modtaget uddannelse og træning i og har erfaring med at udfylde funktionen som facilitator og interviewer.

2.2 Kvantitativt spor

Rapportens kvantitative spor består af en spørgeskemaundersøgelse blandt fagpersoner på børne- og ungehjem, gennemført af DKR. Formålet er at supplere og kvalificere de kvalitative fund med viden om fagpersoners erfaringer og vurderinger fra et bredere udsnit af børne- og ungehjem.

Spørgeskemaets opbygning og temaer tager afsæt i interviewguiden til de kvalitative interviews med ledere og medarbejdere. Det undersøger, i hvilken grad fagpersoner oplever, at digitale risici og digital kriminalitet påvirker deres daglige arbejde med de unge, herunder det forebyggende arbejde. Undersøgelsen belyser desuden deres oplevelse af egne kompetencer, viden og handlemuligheder samt adgang til relevante ressourcer og redskaber. Endelig undersøges det, i hvilken grad eksisterende materialer og indsatser, herunder materialer udviklet til almenområdet, opleves som anvendelige i arbejdet på børne- og ungehjem. Den fulde spørgeramme findes i Appendiks 4.

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i perioden ultimo marts til medio maj 2026. Invitationen blev sendt til ledere og forstandere på 522 institutioner[17] registreret på Tilbudsportalen[18]. Lederne blev bedt om selv at besvare spørgeskemaet og om at videresende spørgeskemaet til deres medarbejdere.

I alt indgår 297 fulde besvarelser fra fagpersoner på 126 af de inviterede tilbud. Dermed er 24 pct. af de inviterede børne- og ungehjem repræsenteret i undersøgelsen. Alle besvarelser behandles og rapporteres anonymt. Af de 297 besvarelse, er langt de fleste fra fagpersoner på døgninstitutioner eller opholdssteder. Fordelingen af dette fremgår af **Tabel 2.1.**

[17] Institutioner registreret på TIlbudsportalen som "Børne- og ungehjem som døgninstitution, §43, stk. 1, nr. 6, og stk. 3

[18] Inkluderet i invitationerne, er børne- og ungehjem registreret på Tilbudsportalen under tilbudstyperne: "Børne- og ungehjem som døgninstitution, § 43, stk. 1, nr. 6, og stk. 3", "Børne- og ungehjem som opholdssted, § 43, stk. 1, nr. 6, og stk. 3", "Delvist lukket døgninstitution, § 43, stk. 1, nr. 6, og stk. 3, jf. §61" og "Sikret døgninstitution, § 43, stk. 1, nr. 6, og stk. 3, jf. §62

Tabel 2.1 Fordeling af fagpersoner, der svarer, at de er tilknyttet døgninstitution eller opholdssted, en delvist lukket døgninstitution eller en sikret døgninstitution. I fritekstbesvarelserne fremgår det, at kategorien "andet" dækker over andre tilbud som f.eks. alternativ til anbringelse, botræning, STU og aflastningsophold.

Type børne- og ungehjem	Svarfordeling	Svarfordeling i procent
Døgninstitution eller opholdssted	216	73%
Delvist lukket døgninstitution	22	7%
Sikret døgninstitution	38	13%
Andet	21	7%
Total	**297**	**100%**

Størstedelen af besvarelserne kommer fra medarbejdere, men ledere udgør også en væsentlig andel af respondenterne. Fordelingen fremgår af **Tabel 2.2**.

Tabel 2.2 Fordeling af fagpersoner, der svarer at deres primære funktion er enten leder, eller en af følgende valgmuligheder efterfølgende kodet som medarbejder: lærer, nattevagt, psykolog, pædagogisk medarbejder socialrådgiver, sundhedsfaglig medarbejder, tilkaldevagt. I fritekstbesvarelserne fremgår det, at kategorien "andet" dækker over bl.a. studerende, sikkerhedspersonale, samt misforståelser af spørgsmålet.

Funktion	Svarfordeling	Svarfordeling i procent
Leder	112	38%
Medarbejder	168	57%
Andet	17	6%
Total	**297**	**100%**[19]

[19] Svarfordelingen i procent summerer til 101 pct. grundet afrunding.

Resultaterne opgøres som antal og procentandele af respondenterne, og hver besvarelse tæller lige meget. Da flere medarbejdere fra samme børne- og ungehjem kan have besvaret spørgeskemaet, bidrager hjem med flere besvarelser mere til de samlede resultater. Deltagelsen var frivillig, og det vides ikke, hvor mange medarbejdere der modtog invitationen om at besvare spørgeskemaet. Da både fagpersoner og tilbud, som deltog, kan adskille sig fra dem, der ikke deltog, kan resultaterne ikke generaliseres til hele feltet.

Resultaterne afspejler fagpersonernes selvrapporterede erfaringer, viden og vurderinger og kan ikke bruges til at fastslå udbredelsen af digital risikoadfærd og kriminalitet blandt de unge. De giver indblik i fagpersonernes perspektiver på praksis på de deltagende børne- og ungehjem og supplerer det kvalitative materiale med viden fra flere tilbud.

2.3 Analytisk forståelsesramme

Forud for rapportens analysekapitler skitseres her nogle af de grundvilkår, som mange børn og unge i anbringelse lever med. Vilkårene er ikke en forklaring på alt, men de udgør en vigtig ramme for at forstå de unges digitale liv. Børn og unge i anbringelse navigerer ikke ud fra de samme livsbetingelser som andre unge, og den måde, de bruger digitale medier og indgår i relationer på, må derfor ses i lyset af de erfaringer og vilkår, de lever med.

Mange børn og unge i anbringelse oplever, at relationer og omsorgspersoner skifter gennem deres opvækst. De kan opleve at måtte flytte fra det og dem, de kender, skifte skole flere gange, gennemleve sammenbrud i anbringelser og opleve, at både andre børn, pædagoger og socialrådgivere kommer og går. Nogle bliver samtidig anbragt langt væk fra deres familie, venner og øvrige netværk, hvilket gør det sværere at holde kontakten. Det kan skabe en oplevelse af, at anbringelsen kan føles som at være på en øde ø, langt væk fra venner, fællesskaber og det hverdagsliv, de unge kender. Derfor kan det for nogle af disse unge være særligt vigtigt at være i kontakt med omverdenen via digitale platforme.

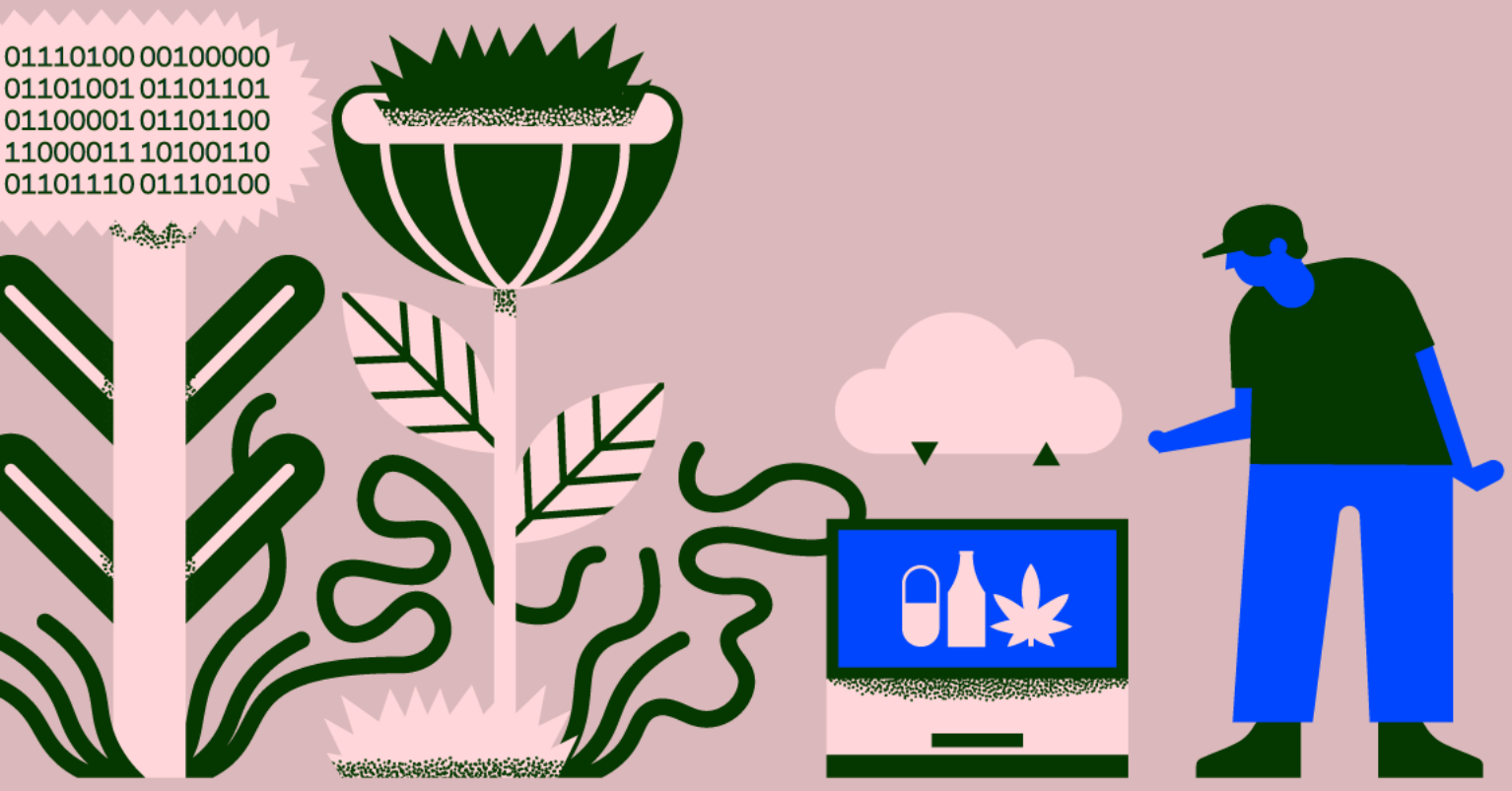
Børn og unge på børne- og ungehjem lever samtidig med mindre privatliv end de fleste andre unge. De deler deres hverdag med personale, andre unge, tilsyn, børne- og ungerådgivere og forældre. Der skrives statusnotater om dem, de forholder sig til handleplaner og mål, deltager i børnesamtaler, og voksne udveksler løbende oplysninger om deres trivsel og udvikling. Nogle har desuden erfaringer med overvågning og kontrol fra hjemmet, f.eks. forældre, der har læst deres beskeder eller brugt sporingsværktøjer. Det kan være med til at forklare, hvorfor telefonen får en særlig betydning, hvorfor

overvågning opleves særligt krænkende, og hvorfor nogle unge bliver meget beskyttende over for deres telefon. For mange handler det ikke om at skjule noget, men om at have et sted, hvor de selv har kontrol og mulighed for at værne om deres privatliv.

Det er med dette blik på de unges grundvilkår, at rapporten skal læses. Når de unge selv eller fagpersoner fortæller om adfærd, som voksne kan opfatte som problematisk eller risikofyldt, skal det ikke nødvendigvis forstås som om de unge ikke kan gennemskue risici. Derimod, kan det også betyde at formålet med adfærden, såsom f.eks. opretholdelse af relationer, for den unge kan opleves som vigtigere end selve risikoen.

Del 1
Ungeperspektiver

Unges perspektiver på deres digitale liv under anbringelsen

3 Unges positive oplevelser online

I dette kapitel beskrives de unges hverdagsliv på børne- og ungehjemmene med særligt fokus på de positive erfaringer med at være online. Det er vigtigt for rapportens samlede formål at forstå, hvilken plads det digitale har i de unges hverdag, og i hvilke sammenhænge barriererne for at støtte de unge opstår. De positive aspekter af deres onlineliv fylder meget, hvilket viser sig, når de i det følgende fortæller om vigtigheden af at holde kontakten til dem, man savner, muligheden for at være sig selv, og afslutningsvist om de vigtige venskaber, der kan opstå online.

3.1 At være i kontakt

De voksnes blikke på de unges telefonbrug og digitale liv kan nogle gange være undrende og fordømmende. Nogle voksne kan måske tænke: Hvorfor kan de ikke lægge telefonen væk? Hvorfor går de og filmer sig selv? Det kan da ikke være så vigtigt. Men på den anden side sidder en ung, som vedligeholder relationer og holder fast i kontakt og venskaber. Noget, der kan være særligt vigtigt, når man er anbragt. Samtidig fortæller flere af de adspurgte unge, at det at være online også kan være et værn mod kedsomhed. Derfor bliver det vigtigt, at voksne interesserer sig for, hvornår telefonen bruges til at fastholde relationer, og hvornår den bliver en måde at udfylde tomrum på. En ung på en delvist sikret institution fortæller, at hverdagen bliver rarere, når hun har digital kontakt med en ven, da det hjælper på oplevelsen af kedsomhed og til tider følelsen af isolation:

Interviewer: *Hvis du skulle prøve at færdiggøre sætningen, 'Når jeg er online, så er det ofte, fordi...'?*
Ung: *Fordi jeg keder mig. Fordi jeg har brug for noget at lave. For eksempel min allerbedste ven, vi sender mange vlogs til hinanden. Alt vi laver i vores dag bliver filmet. Lige meget om vi bare sidder i stilhed. Jeg sætter mit hår. Når jeg sidder ved mit bord, så har jeg altid behov for at sende videoer til den ene person, og hun har det også på samme måde.*

De unge, vi har talt med, som er anbragt på delvist sikrede institutioner, oplever sig særligt begrænsede i deres sociale kontakt med andre. Flere fortæller, at de på grund af reglerne på stedet bruger mange timer på værelset og kun i begrænset omfang er sammen med de andre unge. For dem foregår en stor del af kontakten til jævnaldrende – både på og udenfor børne- og ungehjemmet - derfor gennem telefonen.

En ung anbragt på et andet børne- og ungehjem giver udtryk for et vilkår, som vi ofte hører fra børn og unge i anbringelse italesætte: at anbringelsen indimellem kan føles lidt som en øde ø:

Interviewer: *Betyder det noget for de relationer, I har til nogen uden for det her sted, at I kan være med dem online?*
Ung: *At man ikke føler sig helt lukket inde. At man stadig ved, at man har dem. At man ikke bare er sådan, nu har jeg kun de venner, jeg bor med.*

Flere af de adspurgte unge fortæller om (af)savn og ensomhed, og her bliver telefonen et vigtigt redskab til at fastholde relationer og fællesskaber.

3.2 Et frirum hvor man kan være sig selv

Flere unge giver eksempler på, at de har fællesskaber online, hvor de kan være sig selv på en anden måde, end hvad man altid kan i de fysiske fællesskaber. Her kan man blive mødt uden umiddelbar for- og bedømmelse. Man kan komme, som man er, i nattøj, med morgenhår og med alle sine selvopfattede særligheder, og alligevel selv vælge hvad man viser frem eller ikke viser frem, afhængig af om man kommunikerer på skrift, med lyd eller på video. Man kan nemt finde andre unge med samme interesser som en selv ved at gå målrettet ind på specifikke platforme, grupper og gennem søgning på hashtags. Et digitalt tagselvbord, der nogle gange er nemmere tilgængeligt, end når man går ud i fysiske børne- og ungefællesskaber.

I et gruppeinterview fortæller en ung, hvad der kan være nemmere online end i den analog verden: *"Jeg synes, det er nemmere at få venner online end i virkeligheden. Fordi det der med, at man ligesom skal gå hen til en og sige 'Hey'."* En anden stemmer i: *"Må jeg få din snap? Det er pisse akavet. Især hvis man står og tænker, åh nej, siger de nej, hvis jeg nu går hen og spørger. Så er det røv akavet."*

At tage kontakt til andre online bliver således mindre sårbart; her oplever de at være mere modige, samtidig med de oplever sig mere beskyttet fra en potentiel afvisning. Samtalen mellem de unge fortæller os, at kommunikation via en skærm åbner op for muligheden for at tale om ting, de måske ellers ikke turde tale om. En af de unge tilføjer, at det også kan være i samtalen med sine forældre: *"Også snakke med dine forældre på den måde [red. online]. Det er lidt nemmere at skrive til dem nogle gange end at snakke med dem." Disse betragtninger kan være en vigtig påmindelse til voksne om at være nysgerrig på og tilpasse sig de unges foretrukne måde at kommunikere på – også i samtalen mellem børn og voksne på børne- og ungehjem.*

For nogle supplerer online fællesskaber ens fysiske fællesskaber og relationer, mens det for andre er online, at ens sociale liv primært leves. I de rette fora fortæller de unge om at møde ligesindede og spejling i forhold til det, som fylder her og nu samt på godt og ondt.

Interviewer: *Du fortæller, at du har den her ven, du skriver meget med, som du ikke har mødt i virkeligheden? Hvad giver den dig? Hvorfor har du lyst til at have den kontakt?*
Ung: *Fordi hun er sød, hun er omsorgsfuld, hun er nem at snakke med om ting, som man ikke kan snakke med virkelighedsvenner om. For eksempel dybe problemer. Jeg havde brug for at snakke om noget meget seriøst, uden at det skal snakkes om med voksne eller nogen, jeg kender i virkeligheden. Så er det fedt nok at have sådan en, som man ikke skal se dagen efter i skolen. Det er også fedt nok at kende folk, eller ja at kende andre der ikke kommer fra [by].*

Flere af de unge beskriver ligesom ovenstående, at de kan finde på at søge mod onlinefora, hvor de møder omsorg og forståelse, hvis de har ondt i livet. Nogle bruger det som supplement til de råd og den støtte, som de får fra familie, venner og pædagoger. Mens de unge, som ikke oplever at have mange at gå til, og som måske kan føle sig ekstra ensomme, søger mod online fællesskaber som det første, når noget er svært.

3.3 Gaming som hobby og fællesskab

Der er flere eksempler på unge, som bruger gaming som en hobby. De bruger mange timer på at game, og med den tid, der bruges, blomstrer ofte nye sociale fællesskaber. De unge oplever gaming som en måde at være sammen med venner; både venner man har i forvejen, men også en mulighed for at møde nye venner, i Danmark såvel som på tværs af landegrænser. Onlinevenner kan være mindst lige så betydningsfulde som de relationer, man har udenfor. Og for nogle er det de eneste venner, de har, og derfor er de ekstra vigtige. De unge fortæller, at der ofte bliver skrevet eller talt sammen undervejs, både om spillet, men også om mere personlige ting. Nogle gange kan kommunikationen også rykke fra spilplatformen til fx SnapChat, hvor man så kan have samtaler af mere privat karakter. Nogle unge oplever dog, at det ikke er alle voksne, som forstår gaming eller ser det som en meningsfuld hobby. Dette kan være en udfordring, da det kan gøre det sværere for de unge at søge hjælp og vejledning, hvis de kommer ud for ubehagelige oplevelser, når de gamer. Her kan manglende forståelse for gaming både udgøre en barriere for at de voksne ved, hvad de skal spørge ind til og hvordan de skal vejlede de unge, men det kan også påvirke måden digitale hændelser bliver håndteret på, hvis de voksne ikke har forståelse for den betydning, de digitale fællesskaber har

for de unge. Det samme gælder de online venskaber, som kan følge med. Det er et vigtigt budskab fra flere unge til de voksne om, at online venskaber er rigtige og værdifulde venskaber. Selvom de fortæller om voksne, som ikke altid anerkender dette, fortælles der også om voksne, der er nysgerrige, støttende og i nogle tilfælde også hjælper den unge med at møde onlinevennerne i virkeligheden, hvilket er af stor betydning.

3.4 Opsummering

De unges fortællinger vidner om, at det digitale liv er mere end bare underholdning og skærmtid. Deres positive oplevelser rummer følelser af tilhør, fællesskab samt reducerer ensomhed og kedsomhed for den enkelte. Her kan de fastholde relationer og indgå i nye fællesskaber, hvilket er af stor betydning, når anbringelsen for nogen kommer med stor fysisk afstand til familie og venner og sociale begrænsninger for unge på delvist sikrede afdelinger. Samtidig beskriver de unge, at der online kan opstå et frirum med større frihed til at være sig selv, møde ligesindede og søge støtte, når livet er svært. For nogle er gaming desuden som en meningsfuld hobby og en social arena, hvor stærke og betydningsfulde relationer opstår og vedligeholdes. På tværs af de unges fortællinger tegner der sig et billede af, at digitale medier både udfylder tid, men også dækker et grundlæggende behov for kontakt, fællesskab og omsorg. De unge er optagede af, at voksne også anerkender alt det gode og ikke kun interesserer sig for og bekymrer sig om det, der kan være risikofyldt.

4 Unges negative oplevelser online

Dette kapitel sætter fokus på de udfordringer og belastende oplevelser, som de unge fortæller kan følge med et aktivt onlineliv. De negative oplevelser fylder side om side med de positive. Igennem hele kapitlet får vi et kig ind i lidt af online- og ungekulturen, herunder at man nemt kan miste blikket for, hvad ens handlinger kan få af betydning for andre unge. Indledningsvist giver de unge eksempler på, når konflikter flytter ind på lokale SnapChat-grupper, og i samme kategori cybermobning, inklusiv hvordan unge bruger kunstig intelligens mod hinanden i mobbestrategier. Afslutningsvist inviterer de unge os ind i oplevelser med sextortion og ufrivillig billeddeling, herunder også et eksempel på hvordan voksne kan hjælpe. Til at udfolde unges negative oplevelser online har vi som en del af interviewene præsenteret de unge for casebeskrivelser, der beskriver fiktive unge; den ene bliver udsat for ufrivillig billeddeling, den anden bliver rekrutteret til at fragte euforiserende stoffer, den tredje bliver udsat for gruppepres til at tage stoffer (bilag 18). Således taler nogle unge om egne oplevelser med digital risikoadfærd, mens andre fabulerer over – kendte eller fiktive – personers oplevelser. For nogle unge bliver anvendelsen af en case også en mulighed for at fortælle "det har jeg faktisk prøvet", selvom det ikke tidligere var kommet frem i interviewsamtalen. Omvendt er det også en mulighed for, at den unge kan tilbageholde information om at have stået i et lignende scenarie eller kende en, der har prøvet det, og bruge sine erfaringer til at rådgive en fiktiv ung. Det tydeliggøres i analysen, om den unge taler ud fra egne erfaringer eller et tænkt eksempel.

4.1 Konflikter i lokale grupper på SoMe

Det er ikke atypisk, at der findes lokale Snapchat-grupper for det enkelte børne- og ungehjem, ligesom man ser det i skoleklasser. At være i kontakt online med andre børn og unge fra børne- og ungehjemmet kan forstærke relationerne positivt, men konflikter kan også opstå og forværres. Der er således flere eksempler på, at unge bruger SnapChat til at dele deres frustrationer om og med specifikke unge, som de bor sammen med. Der bliver både talt om det som at bagtale, mobbe, men også muligheden for at have et fortroligt rum, der ikke er fysisk, med udvalgte unge. Der er flere eksempler på lokale SnapChat-grupper, men også instagram-sladder-konti. To unge fortæller:

Ung 1: *Altså vi har sådan en gruppe for hele stedet herinde på Snapchat.*
Ung 2: *Der er ret tit drama i den gruppe.*
Interviewer: *Hvad kan det være for noget drama?*

Ung 2: *Åh gud. At der er nogen, der vil smadre nogen, og så er der nogen, der har talt grimt, og så er der nogen, der har kysset med en, som de ikke vil have, at man kysser med...*

Det er noget, der skaber drama, men ikke en kultur som er meget anderledes, end hvad man kender fra (efter)skoler og gymnasier. Et særligt vilkår for de unge er, at det er deres hjem og hverdag, der kan blive genstand for diskussion og konflikt i et online forum. Men det er omvendt også i de grupper, at relationerne til de andre unge styrkes, og man kan have et rum uden voksnes tilstedeværelse.

4.2 Cybermobning

Cybermobning fremstår som en problematik for flere, og det kan have stor betydning for de unges selvopfattelse og trivsel. Mobningen kan se ud på forskellige måder, og det kan være noget, der kun eksisterer online fx i spil med fremmede, eller det kan være noget, der flytter ind og ud af online og fysiske fællesskaber og således kan forstærke noget eksisterende. Det handler om unge, der får direkte beskeder, kommentarer på indhold, de deler, ufrivillig billeddeling mm. Noget af det er flygtigt, og andet er systematisk. Disse handlinger beskrives som noget, der i værste konsekvens kan få psykiske konsekvenser, der fører til isolation og ændret adfærd i hverdagen. I materialet er der eksempler på unge, som både er offer og udøver.

Ung: *Fx kan der opstå konflikter over stickers på Snap. Hvor man kan lave klistermærker af hinanden. (...) Hvis der er dårlige billeder af ens venner, så er det 'haha sjovt', så laver man dem, så man kan sende dem til ens vennekreds. Så lad os nu sige, jeg har sendt et billede videre af en af mine venner, altså et af de der stickers til en af vores andre tætte venner. Så kan der opstå sådan drama over det.*
Interviewer: *Ja. Fordi hun føler det var et billede, hvor hun ikke ser godt ud.*
Ung: *Og så er det sådan noget, så bliver der sendt værre billeder af mig tilbage, og så bliver vi ved sådan, hvor vi bare sidder og sender dårlige billeder af hinanden.*

En specifik måde, mobning kan udøves på, er via funktionen 'stickes' på Snapchat. Den unge beskriver, hvordan der kan være en hårfin grænse mellem gensidige drillerier blandt venner og en mere systematisk brug af stickers med det formål at udstille eller ydmyge andre. Det, der begynder som en intern joke, kan hurtigt udvikle sig til en konflikt, hvor billeder deles videre og når ud til nye grupper. Dermed kan en enkelt handling få et større omfang og være svær for den unge at få kontrol over.

4.2.1 AI som ny spiller, der griber negativt ind i de unges liv

De unge må i høj grad forholde sig til kunstig intelligens som noget, der kan skubbe til og i nogle tilfælde "bekræfte" rygter om dem eller andre. En ung fortæller, at kunstig intelligens kan blive taget i brug som en del af en mobbestrategi. Den unge oplevede i forvejen at blive talt dårligt om, og det narrativ blev forstærket og yderligere udbredt, da der blev genereret og delt falske AI-videoer.

Ung: *De kunne ikke rigtig lide mig, fordi jeg havde gjort et eller andet. Så blev der jo lavet mange AI-videoer. De havde fundet alt, de kunne på mig og lavet rygter og alt det der. (...) For eksempel, så finder de et dårligt billede af mig, og så laver de et sticker af det, så sender de det videre til alle dem, som de skriver med, eller en AI-video, hvor det er et billede af mig, hvor de så har fået det til at ligne, at jeg snakker. Og så siger et eller andet, f.eks. sådan 'jeg gør det her og det her.'*

Den unge fortæller, at der blev genereret AI-videoer, hvor han bekræfter det rygte, der var om ham. Helt fra før konflikterne fik digitalt liv har den unge forsøgt at kæmpe imod rygtet, men det bliver gradvist sværere, efter 'beviserne' bliver mere livlige ved hjælp af AI. Den unge fortæller videre: "'hvorfor lyver du om det?' 'Jeg har ikke løjet om det. Jeg har aldrig sagt det.' Og så er det f.eks. det, jeg siger i videoerne."

Med AI kan falske videoer altså bruges til at "bevise" rygter, som den unge har svært ved at modbevise. Og for modtagerne bliver det også svært at skelne mellem, hvad der er falskt, og hvad der er virkelighed.

Generelt beskrives online konflikter mellem unge enten som 'drama' – fx konflikter og intriger på børne- og ungehjemmet – eller mobning, som også kan trække tråde til de unges relationer og bekendtskaber i deres hjemkommune. Uanset hvad konflikterne omhandler, kan de blive forstærket og være noget, de unge konstant må forholde sig til, når de også foregår online.

4.3 Sextortion

Flere unge fortæller om eksempler, hvor de møder mennesker online, der først for sent viser sig at være dårlige bekendtskaber. De rækker fx ud til de unge på SnapChat, hvor de gemmer sig bag almindelige navne, de forholder sig nysgerrigt og er tillidsvækkende. Senere i kontakten kan de vise sig at manipulere og udnytte de unge og afpresse dem til at sende mere materiale ved at fremsætte trusler. En ung fortæller, at

man kan ende med at blive filtret endnu mere ind i et ubehageligt bekendtskab i et forsøg på at udrede det.

Flere af de unge har enten selv prøvet det eller kender nogen, som er blevet lokket til at sende letpåklædte billeder. De unge, som har prøvet det, giver udtryk for, at det er forbundet med høj grad af skyld og skam. Derfor betyder det også meget, hvordan de voksne håndterer efterspillet. En ung fortæller, at alle på børne- og ungehjemmet pludselig vidste, at en anden ung var fanget midt i en sag om billeddeling. Det kan opleves som et ekstra overgreb som ung, hvorfor det er vigtigt at være opmærksomme på, hvordan man håndterer det og samtidig passer på den unge, som er offer i sagen.

Ung: *Jeg ved, at vi har haft en, der har boet her, som har sendt billeder ud til en. Det var konstant billeder frem og tilbage med en. Det er i hvert fald, hvad jeg har fået at vide. Og det endte med at blive sagt til de voksne. Og så endte det med at komme ud til hele [børne- og ungehjemmet], så hele [børne- og ungehjemmet] vidste det dengang.*
Interviewer: *Så var det de voksne, der fortalte det videre til resten af [børne- og ungehjemmet]?*
Ung: *Jeg ved ikke, hvem der har fortalt det, men det kom rundt på en eller anden måde. Man ved aldrig, hvordan ting kommer rundt længere.*

En ung, som ikke selv har prøvet at få delt billeder ufrivilligt eller afpresset til at sende billeder fortæller, at han umiddelbart ville sige det til en voksen, hvis det skete for ham.

Ung: *Altså. Man kan jo ringe ind til alarmcentralen og sige det. Eller gå ind til politistationen og sige det. Man kan jo sige det til ens forældre. Eller... Lige i den her situation, så ville jeg kunne sige det til de voksne. Så ville det være lidt lige meget hvilken voksen, så længe det blev sagt jo.*

Flere unge, som ikke har prøvet det selv, og som bliver præsenteret casen om ufrivillig billeddeling, fortæller at de ville sige det til en voksen, hvis de stod i sådan en situation. Men fortællinger fra de unge, som selv har været udsat for billeddeling og sextortion viser, at man ikke skal underkende, at mange agerer anderledes i situationen, hvis følelser af frygt, skyld og skam overmander dem. Og nogle gange kan den manglende tro på, at voksne kan hjælpe, medføre, at de unge prøver at løse det selv [se kap. 8.6 ”Hvad vil de voksne kunne gøre ved det”]. Desuden nævner få unge muligheden for at række ud til nationale tilbud som BørneTelefonen og SletDet, hvilket tyder på, at der kunne være et potentiale i at arbejde med de unges kendskab til disse tilbud.

4.3.1 Case: Sådan kan de voksne hjælpe

I interviewene er de unge blevet præsenteret for en eller flere cases. Mens nogle unge har oplevet noget, der ligner casen, har andre ikke. Men gennem casen kunne de indtage en ekspertposition og tale om eksemplet, uden det behøver at omhandle dem selv. De unge blev præsenteret for en case (bilag 18.1), hvor man har mødt en sød, jævnaldrende person, man har tillid til. I fortrolighed sender den unge et letpåklædt billede, men herefter ændrer tonen sig, og personen truer med at dele billedet. Unge i et gruppeinterview reagerer på casen:

Ung 2: *Fuck, vil min reaktion være, sådan fuck no. Jeg går over og siger det til mine forældre, min mor (...)*
Interviewer: *Okay, så er der et spørgsmål nummer to. Det er den samme case. Hvis det skete for en her på børne- og ungehjemmet, hvad tror I så, at den unge ville have brug for fra de voksne?*
Ung 2: *At de hjalp dem, og at de snakkede med dem. At de tog fat i en, og spurgte om man var okay.*
Ung 1: *Hjælp med at slette og blokere personen. Melde personen til politiet.*
Ung 2: *Lad barnet blive hjemme fra skolen i noget tid. Det havde jeg brug for.*
Interviewer: *Det er virkelig nogle gode svar. Hvor længe skulle du blive hjemme fra skole?*
Ung 2: *En uge, hvis det var.*
Interviewer: *Fik du lov til at blive hjemme?*
Ung 2: *Nej.*
Interviewer: *Var der folk i din klasse, der havde set billedet?*
Ung 2: *Nej, heldigvis ikke. Men jeg var bange for, at der var nogen fra min klasse eller nogen fra familien, der havde set det, fordi det var jo med ansigt også. Mine forældre siger også... altså de vil ikke opfordre til noget, men hvis jeg skal gøre det igen, så skal jeg gøre det fra halsen og ned. Og ikke med ansigtet.*

De unges svar peger på, at støtte efter en oplevelse som denne handler om mere end bare at få slettet billeder eller anmeldt personen. De efterspørger voksne, der tager initiativ til at spørge, hvordan de har det, hjælper med at håndtere situationen og forstår den utryghed, skam og frygt, som en digital krænkelse kan sætte i gang. Samtidig viser fortællingen, at oplevelsen kan fylde længe efter den konkrete hændelse. Frygten for, om andre har set billedet, eller om det kan dukke op igen, kan være så belastende, at den unge har brug for at trække sig fra hverdagen i en periode. Det kalder på, at de voksne har blik for, at digitale krænkelser ikke kun er digitale hændelser, men noget der kan få konkrete konsekvenser for de unges trivsel og hverdagsliv. Derfor er det

afgørende, at voksne møder den unge med samme alvor og omsorg, som hvis krænkelsen var sket offline.

4.4 Billeddeling: Unge deler billeder af unge

En del af de unge fortæller også om online dating og normerne for det. Flere sender med samtykke letpåklædte billeder til hinanden, og det er ikke ualmindeligt, at man viser de billeder, man modtager, til sine venner. Tre unge fortæller i en samtale:

Ung 1: *Jeg kan huske, at jeg matchede med en. Og så den første snap, det var bare et dick pic, og jeg var bare sådan jamen hold da kæft, så er vi ligesom i gang. Der var jeg 16, og der kan jeg godt indrømme, at der var det hele årgangen, der fik lov til at se det.*
Ung 2: *Så nu ved I det, drenge. Vi viser det også til folk. Jeg ved også, at drenge viser. Det er jo ikke så hensigtsmæssigt, men folk gør det jo. Det er jo bare virkeligheden. (...)*
Interviewer: *Må jeg spørge, hvorfor viser man det til andre?*
Ung 2: *Jeg tror, det er for at få en form for respekt.*
Ung 3: *Ja sådan trofæ-agtigt*
Ung 2: *Hvis jeg fik et billede af en, som havde et par pæne bryster, så ville jeg også vise min kammerat det, og sige se lige her, hvad jeg fik sendt i går. Så får man lidt respekt, ikke?*
Ung 3: *Jeg viser deres ansigt i stedet for.*
Ung 2: *Ligesom hvis man har været i byen, og man har scoret damer, så er der også respekt der. Så ved man, at ham der, han kan lave damer, og så er der med det samme respekt.*

De unges fortællinger peger på, at deling af intime billeder mellem unge ikke altid udspringer af et ønske om at skade den anden. For nogle handler det om status og sociale normer i vennegruppen. Det kalder på, at der ikke kun er samtaler om, at billeddeling er forkert og ulovligt, men også en nysgerrighed på fællesskaber og forventninger samt samtaler om samtykke, tillid og respekt som en del af den forebyggende indsats.

4.5 Opsummering

De unges fortællinger viser, at det digitale liv også rummer en række udfordringer, som kan få stor betydning for deres trivsel, relationer og hverdag. Konflikter, der opstår online, kan flytte sig mellem sociale medier og hverdagslivet på børne- og ungehjemmet, hvor de unge fortsat skal bo og leve sammen. Materialet tydeliggør, at negative digitale

oplevelser kan tage forskellige former: fra cybermobning, rygtespredning og billeddeling til sextortion og brug af AI til at skabe falske beviser eller forstærke eksisterende konflikter. Flere problematikker er ikke nye, men de unges fortællinger viser os, at de digitale medier kan øge deres rækkevidde, hastighed og varighed. De negative aspekter bliver ofte uundgåelige online normer og vilkår, som de unge må lære at navigere i.

Fortællingerne peger på, at de unges oplevelser kan være forskellige afhængigt af køn, sociale fællesskaber og den konkrete kontekst. Fælles er, at digitale krænkelser, hvor unge udnyttes, ofte ledsages af skyld, skam, frygt og usikkerhed, som kan gøre det svært at søge hjælp. Samtidig viser de unge, at de har brug for voksne, der tager deres oplevelser alvorligt og møder dem med omsorg frem for fordømmelse.

5 Unges strategier til at navigere i det digitale

Dette kapitel handler om unges måder at navigere i det digitale. Indledningsvist giver unge eksempler på, hvordan fremmede kan henvende sig til dem, og hvordan de forholder sig til forskellige henvendelser. Dernæst fortæller nogle unge om, at samme kompetencer til at forstå koderne på de sociale medier også kan bruges til at skaffe nikotin og stoffer gennem henvendelser på især SnapChat. Afslutningsvist bringes et caseeksempel i spil, hvor en gruppe unge forholder sig til en fremmed, der tilbyder en opgave, hvor man kan tjene hurtige penge.

5.1 "Når man bliver add'et på snap, er det også meget nemmere at se, om det er en falsk konto"

De unge giver udtryk for at være ret kompetente i forhold til at forstå koderne på sociale medier. Flere fortæller om, at det er helt normalt at blive add'et af fremmede på SnapChat, og en ung fortæller således om at have +100 anmodninger liggende lige nu. Hvis de bliver add'et af fremmede på SnapChat, så kan de ofte se på navnet eller brugen af emojis og vurdere afsenderens intentioner:

Ung 1: *Så er der de der dråber.*
Interviewer: *Hvad skal de repræsentere?*
Ung 1: *Vand... Dirty mind.*

Mange af de unge, især piger, fortæller om at blive kontaktet af 'gamle, ulækre mænd', eller andre der ønsker en seksuel kontakt. En ung fra et andet børne- og ungehjem fortæller:

Ung: *Og gamle mænd kan virkelig virke, som om de er unge på en eller anden måde.*
Interviewer: *Okay, så de er gode til at udgive sig for at være noget andet. Så det er nemt at blive snydt?*
Ung: *Men man kan spotte det, hvis de bruger emoji på de der gammeldags måder*
Interviewer: *Ja, så kan man godt lure noget, der er off?*
Ung: *"Hej! Smile emoji."*

I den anden kategori af henvendelser, som de unge især får på SnapChat ligger 'køb og salg af stoffer'. To af de yngste informanter fortæller i en samtale:

Ung 1: *Altså man kan se på navnet, om de sælger, for det meste.*
Ung 2: *Ikke rigtigt.*
Ung 1: *Jo, for det meste.*
Ung 2: *Ja, hvis de har et eller andet wannabe gangster-navn, altså.*
Ung 1: *Der er nogen, hvor de hedder 'din lokale købmand' eller sådan noget.*
Interviewer: *Og så følger I ikke tilbage, hvis I ser nogle af dem?*
Ung 1: *Nej hvis jeg ser sådan noget, så accepterer jeg ikke.*

De vurderer hurtigt profiler ud fra blandt andet brugernavne, emojis og måden, der kommunikeres på, og bruger den viden til at identificere profiler, der virker mistænkelige, lyssky eller har skjulte intentioner. Selvom fremmede kan forsøge at udgive sig for at være nogen, de ikke er, oplever de unge selv, at de for det meste kan gennemskue tegn på, at noget virker 'off'. Fortællingerne peger på, at de unge har opbygget en betydelig digital dømmekraft, som de bruger til at navigere i og beskytte sig mod uønsket kontakt på sociale medier. Omend de unges evne til at gennemskue mistænkelige profiler er en styrke, betyder det ikke nødvendigvis, at de er i stand til at håndtere al uønsket kontakt alene, da ikke alle henvendelser er lige nemme at gennemskue.

5.2 Sådan kan unge skaffe stoffer via sociale medier

Når nu man som ung forstår en del af koderne, giver nogle af de unge også udtryk for at bruge det aktivt, når de søger at købe nikotin, puffbars eller hash og stoffer. Selvom voksne kan anskue det som risikoadfærd, så findes der eksempler på unge, som oplever den nemme tilgængelighed som en positiv ting, hvis man fx bruger det til at komme igennem dagen på en bedre måde.

En ung fortæller om, hvordan køb af stoffer kan foregå:

Ung: *En af mine venner har oplevet, hvor de har addet en på Snapchat, og så skriver de så 'Vi kan ikke skrive her på Snapchat, fordi så bliver vi lukket ned. Skriv til dette nummer, hvis I vil have dette.'*
Interviewer: *Okay. Har du selv brugt det online til at skaffe stoffer, hash, nikotin?*
Ung: *Ja, something. Altså f.eks. nu ryger jeg, altså nikotin. Og der har jeg jo også før i tiden meget brugt det der med at skaffe puffbars, så søger man jo bare puff [by] og add'er add'er add'er.... Det har jeg selv gjort mange gange. Og så har jeg*

også et par gange prøvet, hvor jeg skulle skaffe hash eller stoffer til nogle andre, eller hvis jeg selv skulle.
Interviewer: *Og så mødes man et eller andet sted, eller kommer de hjem til en?*
Ung: *Nej, man mødes et eller andet sted, eller så kommer man op i deres lejlighed.*

Flere fortællinger vidner om, at sociale medier fungerer som en markedsplads for unge, der søger nikotin, puffbars, hash eller hårde stoffer. En enkelt ung åbner op for, at det ikke er risikofrit at gå ind i: "(...) Jeg skyldte penge til en pusher. Hvor han så endte med at komme efter mig, fordi jeg ikke havde betalt.". Dette eksempel tyder på, at blandt de adspurgte unge, typisk er dem der i forvejen har et aktivt eller tidligere stofbrug er mest udsatte i forhold til at lade sig friste af tilbud om køb af stoffer, via f.eks. Snap-Chat eller Telegram. Andre af de adspurgte unge fortæller, at de typisk ignorerer eller blokerer salgsprofilerne.

5.2.1 Case: Hente og bringe noget

De unge bliver præsenteret for en case hvor en ukendt person på SnapChat tilbyder hurtige penge for en lille opgave [se appendiks 3 for mere information]. Det åbner for en samtale om de overvejelser, der kan opstå, når unge møder tilbud om nemme penge online. Samtidig giver samtalen med to af de unge indblik i, hvilke behov og livsvilkår der kan gøre sådanne henvendelser svære at afvise.

Interviewer: *(...) Hvad tror I, mange unge ville tænke eller gøre i dag til dig selv?*
Ung 1: *Få pengene.*
Interviewer: *Hvorfor ville I gøre det?*
Ung 2: *Fordi vi er fattige.*
Interviewer: *Jeg er med på, at det er hurtige penge, men hvad tænker I, er det her lovligt?*
Ung 2: *Nej det er jo ulovligt, og det er sorte penge. Det er jo virkelig dumt.*
Interviewer: *Hvad tænker I, det kunne være man skulle aflevere eller hente?*
Ung 2: *Hash, narko, puff-bar, stoffer*
Ung 1: *Snus.*
Interviewer: *Ville I tænke over, at det var en fremmed, der skrev, eller vil det afhænge af, hvem der skrev og spurgte jer, eller om det var en, I skrev med før?*
Ung 2: *Hvis det er en af vores tætte venner, så ville vi jo nok gøre det.*
Ung 1: *Men hvis det er en fremmed, så ville vi ikke. Så ville vi sige, fuck dig skrid (...) Hvis det var puff, for eksempel, det kan jeg jo godt gøre. Men hvis det var narko eller hash, snus eller stoffer så nej tak.*

Ung 2: *Eller måske puff, snus og cigaretter kan jeg godt gå med til. Men ikke narko, hash eller stoffer. Jeg har jo selv en ven, der tager det.*
Interviewer: *Men I ville gøre det på grund af pengene, hvis det var... Altså, er det nogle bestemte ting, I synes, I mangler penge til?*
Ung 2: *Normal, sushi, Monster, Redbull.*
Interviewer: *Alt det gode.*
Ung 2: *Slik, alkohol.*

De unges reaktioner på casen fordeler sig mellem dem, der ville afvise og blokere afsenderen, og dem, der ville føle sig fristede. Nogle fortæller, at de straks ville sige ja, mens andre beskriver, at det ville afhænge af, hvem der spurgte, og hvad opgaven gik ud på. Samtidig peger de unges svar på, at fristelsen sjældent handler om pengene i sig selv, men om det, pengene giver adgang til, såsom mere eller mindre almindelige ungdomsønsker som fx energidrikke, tøj og puffbars. Casen minder dermed om, at forebyggelse ikke alene handler om at fortælle unge, at noget er ulovligt. Den handler også om at forstå de behov, den længsel efter fællesskab eller de økonomiske begrænsninger, som kan gøre tilbud om hurtige penge attraktive.

5.3 Opsummering

På tværs af de unges fortællinger bliver det tydeligt, at de er digitalt indfødte og besidder en betydelig digital dømmekraft. De fleste giver udtryk for, at de navigerer hjemmevant på sociale medier og bruger deres kendskab til platformenes kommunikationsformer til at vurdere, om en profil eller henvendelse virker troværdig eller mistænkelig. Mange beskriver strategier som at ignorere eller blokere fremmede, når noget virker ”off”. Samtidig hører vi om, at de samme digitale kompetencer også kan bruges til at opsøge eller få adgang til miljøer og aktiviteter, som voksne vil betragte som risikofyldte. Nogle unge kender f.eks. vejene til at købe nikotin, hash eller andre stoffer via sociale medier, og nogle oplever den lette adgang som en fordel frem for en risiko. Casen om hurtige penge understreger desuden, at fristelsen sjældent handler om kriminalitet i sig selv, men om de behov, muligheder eller den økonomiske frihed, som pengene repræsenterer. Samlet peger kapitlet på, unges digitale kompetencer ikke i sig selv beskytter mod risici. De samme færdigheder, som hjælper dem med at gennemskue uønskede henvendelser, kan også gøre dem i stand til målrettet at navigere i digitale miljøer, hvor de møder tilbud og fællesskaber med potentielt alvorlige konsekvenser.

6 Regler om telefoner og skærm

Dette kapitel beskriver reglerne, som de forstås og opleves af de unge. Indledningsvist fortæller de unge om, hvordan skærmtid kan opleves som en begrænsning i forhold til det at være i kontakt, som, de tidligere har fortalt om, er særligt vigtigt, når man er anbragt. Til sidst hører vi om unge, som ønsker mere indflydelse på reglerne, samt eksempler på hvordan de forsøger at omgå reglerne, når de ikke opleves meningsfulde.

6.1 ”Telefonen herude er meget vigtig. Fordi ellers så føler du lidt, at dit liv er taget.”

Flere børne- og ungehjem opererer med skærmtid, fortæller de unge. Nogle unge fortæller også, at deres forældre kan være inde over skærmtidsreglerne, og at de derfor kan variere fra ung til ung på samme børne- og ungehjem. Følelsen af forældrekontrol kan gribe ind i deres hverdagsliv, trods de ikke bor derhjemme.

Interviewer: *Synes du, at det fungerer godt med reglerne?*
Ung: *Ja, eller det er lidt irriterende, når man skriver med sin kæreste eller skriver med ens venner, og så skal man lige pludselig aflevere sin telefon. Og så går der jo en time, før man får den igen.*

På et andet børne- og ungehjem fortæller en ung om samme problematik, når ens telefontid ikke passer med, hvornår ens venner er tilgængelige:

Interviewer: *Er der nogle regler, som kan gøre det sværere at holde kontakt med for eksempel ens venner derhjemme?*
Ung: *Jo, nogle gange. Det der skærmtid, fordi jeg skal prøve at få det til at passe med, hvornår mine venner har fri fra skolen. (...) Jeg har den jo kun tre gange om dagen. Fra klokken 8-10, og efter lidt tid fra 12-14, og efter fra 7-9 [19-21].*
Interviewer 1: *Okay. Får du så taget din telefon uden for de tidspunkter?*
Ung: *Mmhmm.*

Nogle oplever, at der tages højde for deres øvrige aktiviteter, så deres skærmtid ligger rundt om arbejde og skole, eller at reglerne er tilpas fleksible, så det fungerer. Men der er også eksempler på rigide skærmtidsregler, der ikke tager højde for unges individuelle dage, og som derfor kan forstyrre muligheden for social kontakt.

6.2 De unge ønsker mere indflydelse på reglerne

Flere unge ønsker mere indflydelse på reglerne, end hvad de oplever er muligt. En ung efterlyser mere selvbestemmelse, når det kommer til reglerne omkring telefoner og skærm:

Interviewer: *Hvad tænker I om det her med, at der er så mange regler? Er det en god ting?*
Ung: *Mhmm [nej, red.]. Jeg tror, det ville være fedt, hvis man havde en egen stemme i sit eget liv. At det ikke kun er, at nu bestemmer de over mit liv igen, og nu har jeg ikke nogen selvbeslutninger om, hvad jeg skal. Det er lidt irriterende at vide, at der er en fjernbetjening over ens liv.*

De unge i anbringelse har nogle særlige vilkår for at leve et almindeligt ungdomsliv. I de anbringelseshjem hvor reglerne og rammer opleves meget indgribende og begrænsende – fx de unge på delvist sikrede, vi har talt med – bliver telefonen og digital adgang endnu mere vigtig. Men også på de åbne børne- og ungehjem kan regler og rammer fylde meget. En ung siger om reglerne på børne- og ungehjemmet:

Ung: *Jeg synes, man skal have normalt internet. Og så have lov til at have sin telefon. Medmindre man ikke kan styre det og så lægge den væk. Og så er det nok, at der skal være færre regler om at gå ud. At man gerne må sove med den person, uden at der er flere, der skal til at sige, at det må du ikke. Og at man gerne må have folk med på besøg hjemme hos en og sove med dem hjemme. For det er svært, at man bor her, og så du kan ikke komme hjem til mig, det må du ikke.*
Interviewer: *Hvad er reglerne nu?*
Ung: *Hvis du har en, der spørger, må jeg komme hjem til dig? "Det må du ikke."*
Interviewer: *Så I har aldrig nogen gæster udefra inde på jeres værelser?*
Ung: *Nej. Det er også derfor, at telefonen herude, den er meget vigtig. Fordi ellers så føler du lidt dit liv, det er taget.*

6.3 "Jeg kan godt være på OmeTV, hvis jeg vil, men vi må bare ikke"

Flere af de unge fortæller om kreative måder at omgå reglerne på, og de hjælper gerne hinanden, hvis en ung er pålagt individuelle regler. Størstedelen af de unge fortæller om, at telefonerne enten skal være på kontoret om natten, eller at der bliver slukket for internettet om aftenen og tændt igen næste dag - typisk efter skoletid. Når der bliver slukket for internettet, bruger de unge mobildata eller internetdeler med hinanden. Eller

en ung, der hjælper en anden ung, fordi begge ser vigtigheden i at fastholde kontakten med relationer udenfor børne- og ungehjemmet:

Ung: *"Når jeg så er nede ved [red. en anden ung], og jeg har min telefon eller sådan noget, så ringer jeg til hendes kæreste på min telefon, så hun kan snakke med ham."*

En del unge giver udtryk for, at reglerne er rimelige. Andre unge synes udvalgte regler er urimelige, mens andre er rimelige. Nogle oplever, at det er skærmen, som får dem til at falde i søvn, mens andre har svært ved at slippe kontakten til kærester og venner om aftenen. *"Fordi de ved godt, at jeg ikke kan styre den."*, siger en ung om voksnes argumenter. De fleste unge er med på, at de skal sove om natten for at være friske næste dag, men de kan alligevel godt opleve reglerne begrænsende.

6.4 Unge der løber væk

Der er eksempler på unge, som løber væk fra børne- og ungehjemmene. Lysten til at rømme opstår for nogle igennem deres online kontakt til venner eller kærester. Det er fortællinger om, at noget eller nogen 'kalder' på dem udefra, et savn til eller lyst til at være sammen med andre: *"Jeg skrev 'hey tror du, du kan være sammen her?'. Så skriver x 'skal du ikke sove?'. Så skriver jeg, 'jo men jeg gider ikke sove, kan du ikke komme og hente mig her klokken 01.00?'. Så skrev x 'jo det gør jeg bare'. Så bliver klokken halv fire, og så er vi på vej tilbage igen. Hvor jeg hopper ind igennem mit vindue igen og lægger mig i min seng.'"*

Men trangen til at tage af sted kan også blive skærpet af, at man er sur på børne- og ungehjemmet, fx hvis man har været i konflikt med de voksne.

I begge tilfælde kan onlinekontakten hjælpe en på vejen ud og væk. Noget der kan ses på med forskellige øjne; voksne synes, det er bekymrende, mens det for de unge kan ses som den bedste løsning på noget her og nu eller et kortvarigt eventyr.

6.5 Opsummering

På tværs af de unges fortællinger bliver det tydeligt, at regler om telefoner og skærm handler om mere end skærmtid. For de unge er telefonen en afgørende forbindelse til venner, kærester, familie og et ungdomsliv uden for børne- og ungehjemmet. Nogle unge har stor forståelse for og accept af reglerne; de beskriver fleksible rammer, der tager hensyn til skole, fritidsliv og individuelle behov. Andre oplever reglerne som rigide

og begrænsende. Særligt de unge, der lever under de mest indgribende rammer, fortæller, at telefonen får en helt særlig betydning, fordi den repræsenterer frihed, kontakt og en oplevelse af fortsat at være en del af verden udenfor. Flere unge efterspørger større indflydelse på reglerne og en bedre forståelse for, hvorfor relationerne er så vigtige for dem. Samtidig viser fortællingerne, at regler, som ikke opleves meningsfulde, ofte fører til måder at omgå dem, f.eks. ved at dele internet eller hjælpe hinanden med at holde kontakten. Kapitlet peger dermed på, at regler om skærm ikke alene bør handle om begrænsning, men også om at finde en balance mellem beskyttelse, unges behov for kontakt og deres mulighed for medbestemmelse.

7 Relationen til de voksne

Dette kapitel beskriver de unges oplevelse af de voksne. Indledningsvist fortælles der om vigtigheden af gode voksne, herunder hvad der gør voksne til gode voksne set fra et ungeperspektiv. Dernæst giver de unge eksempler på, hvad den mindre gode voksne gør, herunder også hvordan de voksne forholder sig til deres online liv, samt hvornår det opleves som for meget. Til sidst fortæller de unge om oplevelser med, at vokseninvolvering i deres onlineliv enten ikke hjælper eller kan forværre situationen trods voksnes gode intentioner.

7.1 En god voksen giver noget af sig selv

Flere unge fremhæver humor som noget virkelig essentielt, når de udpeger de gode voksne. Derudover at de voksne giver noget af sig selv og tør at blive private og mindre professionelle i relationen:

Ung: *"Jeg tænker måske også på det der med, hvis man sidder og snakker om noget dybt... Du ved, at jeg ligesom ikke kun udleverer noget fra mig af, men jeg måske skal få noget tilbage på en eller anden måde."*

Grundlæggende handler meget om god kemi; at de unge møder en voksen, som de kan lide, og som viser omsorg og oprigtig interesse for dem. To unge fra samme børne- og ungehjem fortæller om hver deres favoritvoksen:

Ung 1: *Jeg vil sige X. Han gør alt for mig, som om jeg er hans søn.*
Interviewer: *Okay. Fedt. Dejlige ting.*
Ung 2: *Jeg tror, jeg vil vælge en, der hedder Y. Altså, du ved, man kan snakke. Fordi man kan både snakke dybt med ham om personlige ting, men man kan også lave sjov med ham.*

Det er et vilkår for unge i anbringelse, at de voksne skriver ting ned om dem, og derfor er fortrolighed i meget høj kurs. De unge er godt klar over, at en del af de voksnes arbejde er dokumentation, og derfor bliver det også vigtigt at have voksne, som man kan være fortrolig med, uden det går videre til andre. De voksne skal også være ærlige og forklare, hvis de er nødt til at gå videre med noget, den unge har delt, da tilliden ellers lider et alvorligt knæk. To unge fortæller i en samtale om deres forskellige perspektiver på, om man kan stole på de voksne på børne- og ungehjemmet:

Interviewer: *Hvad får jer til at stole på en voksen? Hvad skal der til her, for at de for eksempel kunne finde på at tale?*
Ung 1: *At når man siger til dem, at de ikke skal sige det til de andre, så siger de det faktisk ikke til de andre, så bliver det mellem dem.*
Ung 2: *Nej, de siger det altid til de andre. De skriver det ned.*
Ung 1: *Nej, ikke med nogle af de ting, jeg har sagt til de voksne. Der har jeg sagt til dem, at hvis de siger det, så ser de mig aldrig igen. Så flytter jeg hjem til min far.*

Om man er fortrolig med de voksne på ens børne- og ungehjem eller skole, eller om man bruger voksne i sin familie, afhænger meget af den relation, man har. En ung fra et andet børne- og ungehjem siger om de voksne:

Ung: *"Jeg synes, det er fedt, at det ikke er ens rigtige forældre. Du kan sige lidt mere til dem, end du kan med din egen mor og far. De dømmer ikke en på samme måde, som ens forældre måske kan gøre."*

De unge på tværs har meget forskellige erfaringer med voksne, om det er familie eller fagprofessionelle. Men om de tør betro sig til voksne, handler grundlæggende om det, de voksne tidligere har vist en: Kan jeg regne med dig, eller kan jeg ikke?

De unges fortællinger peger på, at den gode voksenrelation ikke først og fremmest handler om, at voksne ved mest om det digitale. Selvom nogle voksne fremhæves som nogen gamle nisser med begrænset indsigt, mens andre voksne har mere viden qua deres egen brug af sociale medier. Men det handler også om, at den unge oplever at have en voksen, man kan stole på, og som man har lyst til at dele både det gode og det svære med. Tillid skabes over tid gennem relationen, og den er afgørende for, om de unge åbner døren til deres digitale liv.

7.2 ”De dårlige voksne lytter ikke”

”De dårlige voksne lytter ikke”, siger flere unge, som har erfaringer med ikke altid at føle sig lyttet til. Det betyder noget for, om man har lyst til at dele i det hele taget, også hvad der sker online.

Ung: *"Hvis [den voksne, red.] tror, at det er sådan, så er det bare sådan, det er. Og hvis man prøver at forklare sig selv, så diskuterer man. Så bliver man sendt på værelset, hvis man bliver ved med at prøve at forklare sig selv."*

De unges oplevelser med at føle sig lyttet til og ikke lyttet til, at kunne stole på og ikke kunne stole på de voksne er ofte til stede på samme børne- og ungehjem. Derfor er de unge også på noget af et relationelt arbejde for at afkode voksne og vælge dem til og fra, afhængig af hvad man har brug for eller ikke brug for i den givne situation. Relationel tryghed er ikke en forudsætning, der er givet på forhånd, men noget der skal opbygges og vedligeholdes.

Selv de unge, der har voksne, de kan stole på, giver udtryk for, at nogle ting er for private, ligesom noget kan være nemmere at sige på bagkant.

7.3 ”De spørger jo ind, når de har hørt, at der er noget drama”

En del unge svarer nej til, om de voksne interesserer sig for deres online liv. Nogle unge fortæller om voksne, som ikke viser interesse på den rigtige måde, og hvor det efterhånden er irriterende, når de voksne igen og igen fx spørger ”er der nogle nye piger?”. En del unge giver derfor også udtryk for, at den manglende interesse er okay, fordi det kan opleves som grænseoverskridende for deres privatliv. En ung taler ind i det særlige vilkår, at man i forvejen giver afkald på meget privatliv på et børne- og ungehjem. Og selvom den unge faktisk beskriver at have voksne, som han kan stole på, så ønsker han ikke at dele, hvad han oplever online:

Ung: *Det rager ikke rigtigt dem. De ødelægger allerede ens privatliv i forvejen. Når du er på dit værelse, så kan de godt finde på at åbne døren og gå ind. Det er ikke så meget, "nu banker jeg på".*
Interviewer: *Så for lige at følge op på det, du sagde, så når man faktisk har så lidt privatliv i det virkelige liv, så føles det faktisk meget fedt det der med, at online, der kan man i det mindste holde det hele for sig selv.*
Ung: *Ja. Altså hvis du nu snakker om noget, for eksempel til bordet om aftensmaden. De skriver alting ned, du siger, så du kan ikke rigtig sige noget, før det bliver skrevet ned på et papir.*

Flere af de adspurgte unge fortæller, at de sommetider oplever at blive mødt af nysgerrige voksne, men at nysgerrigheden for nogen begrænser sig til, når der er drama og ikke en generel og oprigtig nysgerrighed på de unges online aktiviteter:

Ung: *De spørger jo ind, når de har hørt, at der er noget drama. Og så spørger de ind til det, men ellers gør de ikke.*

Interviewer: *Så kun hvis der ligesom er sket et eller andet, de alligevel har hørt noget om. Men de er ikke interesseret eller nysgerrige på, hvad I laver?*
Ung: *Hvis du siger du har en kæreste, så kan de godt være sådan lidt... Altså "uhh" agtigt. Og spørge ind til alt muligt.*
Interviewer: *Så bliver de nysgerrige?*
Ung: *Ja. Men ikke hvis det er noget andet.*

Nogle unge har dårlig erfaring med voksenindblanding hjemmefra, hvor familiemedlemmer har brudt deres tillid ved at gennemgå deres telefon, uden de vidste det, og udøvet kontrol og straf. En ung fortæller om, at han har fået beskeder læst, fået skæld ud over indholdet, indblanding i hvem han måtte have kontakt til og hvornår. Derfor kan man også blive trigget ekstra af pædagogers interesse.

7.4 Voksne der inviterer sig selv ind i unges digitalesfære

De eksempler, hvor voksnes interesse opleves positivt, er når interessen er stabil og vedholdende og ikke er begrænset til, når der er opstået drama, samt når voksne initierer kontakt ud fra, hvad der opleves som et oprigtigt sted. Fx gives der eksempler på voksne, som selv gamer, eller som selv er aktive på sociale medier, så samtalen tager udgangspunkt i et fælles tredje. Eller voksne, man vedligeholder streaks med på SnapChat. Det kan også være voksne, som indtager en position, hvor de ønsker at lære noget af de unge om apps, digital adfærd, trends osv.

Nogle af de unge giver eksempler på voksne, som prøver at gå mere ind i de deres online liv. Det kan være voksne, der forsøger at invitere sig selv ind ved at sige 'hej' til ens venner, når man er på FaceTime eller live på TikTok. Det opleves godt, når det gøres med et glimt i øjet, og den voksne opleves sjov. Omvendt føles det for meget, når det opleves som overdreven nysgerrighed eller kontrol. Eller det kan være grænseoverskridende, hvis det der spørges til opleves som for privat. Der er også flere eksempler på, at de unge selv går til de voksne og deler nogle af deres oplevelser. Det kan både være, hvis der sker noget dårligt, eller hvis man bare vil dele en sjov reel.

7.5 "Please lad være med at stalke os"

En håndfuld unge på tværs af børne- og ungehjem fortæller om, at voksne følger med på deres sociale medier. Det kan føles grænseoverskridende, når voksne ser indhold, som de unge har delt og tager det op i samtalen med den unge, hvor nogle har oplevet

at blive mødt med fordømmelse, og voksne som vil blande sig i, hvad de poster. Det kan også blot være fornemmelsen af, at de voksne kigger med, men uden man reelt ved det. En ung fortæller om at passe på, hvad man deler af frygt for, hvilke konsekvenser det kan få: "Det er også derfor, jeg passer på nogle gange, hvad jeg sidder og siger på live, fordi... Det kan jo være, hvis jeg sidder og siger et eller andet fucked op, at så bliver jeg straffet for det." (ung).

To unge på samme børne- og ungehjem har lidt forskellige oplevelser af, hvor meget de voksne gør det, og hvorfor de gør det. I en interviewsamtale fortæller den ene om at opleve sig overvåget, mens den anden kan se det gode i de voksnes handlinger:

Ung 1: *De overvåger os fuldstændig. De har en TikTok bruger, og det er pisse creepy. Det fandt jeg ud af på tidspunkt, hvor jeg skrev [navn på børne- og ungehjemmet, red.], og så kom den frem, og så var jeg sådan, 'please lad os være med at stalke os'.*
Ung 2: *Altså de bruger det ikke så ofte, men de har bare appen. Men det er jo på selve [børne og ungehjemmets red.] telefon. Det var fordi, der var nogen, der ikke kunne finde ud af det. Så de gik ind på TikTok og kiggede på, hvad det var for nogle videoer, de andre børn lagde op. Det er jo ikke for at stalke os, men for at passe på os.*

Selvom de voksne er optagede af at lære mere om, hvad de unge foretager sig online, så er det altså et klart budskab fra de unge om ikke at gøre det bag deres ryg. De fleste unge siger ikke, at de voksne skal holde sig helt væk fra deres digitale liv. De er derimod velkomne, hvis de finder en indgang, hvor de unge stadig oplever ejerskab og kontrol.

7.6 Hvad kan de voksne gøre ved det

Gennem interviewene har vi hørt fra unge, som selv har prøvet at stå i ubehagelige og grænseoverskridende situationer online.

En del unge har enten ikke lyst til at tale med de voksne, eller tænker ikke at de voksne kan hjælpe dem. Nogle føler heller ikke nødvendigvis, at man har nogen at række ud til, mens andre tænker, at ansvaret for at håndtere svære situationer ligger hos dem selv. Et vilkår for unge i anbringelse er, at mange både før, under og efter anbringelsen må klare mange - også svære - situationer selv, og online oplevelser på risikosiden er ikke en undtagelse for dem.

De unge håndterer således mange ting selv. De giver også det indtryk, at en del af de ting, de møder, er en uundgåelig del af kulturen på sociale medier. Fx brugere, der sender dick pics, skumle anmodninger fra fremmede, scamprofiler og profiler med reklamer for køb af stoffer. Flere af de her eksempler fortæller de unge om, at de nærmest bliver immune overfor, og mange reagerer blot instinktivt med at blokere og slette.

Interviewer: *Har du talt med dine forældre om, når det er sket [kontaktet af gamle mænd/forsøg på grooming, red.]? Eller ikke?*
Ung 1: *Jeg har da sagt det et par gange, men ikke når det er noget, jeg selv kan klare.*
Interviewer: *Hvad mener du, man selv kan klare?*
Ung 1: *Jeg er jo ikke lille femårig mig mere. Så jeg kan jo godt bede en mand om at holde nallerne for sig selv, og du skal lade være med at sende sådan noget til mig. Så det gider jeg ikke finde mig i. Og så har jeg bare blokeret uden at sige noget. Fordi, ja, så lader de jo være. Så der har jeg ikke tænkt, at det havde været nødvendigt at kontakte mine forældre.*

Det, de møder online, bliver normaliteten. Om at modtage dick pics på SnapChat og OmeTV siger en anden Ung: *"Det er noget, vi ser til dagligt, så det rører os ikke mere".*

Ung 1 *[fortæller videre, hvordan algoritmen hurtigt får indholdet til at eskalere mod voldsomt indhold]: "Altså jeg har jo været på TikTok, siden jeg var 13. Det startede egentlig innocent nok, men da jeg så kom mere ind i systemet, så kom der også nogle dårlige ting op. Hvor jeg lige pludselig blev inviteret til grupper, hvor de inviterede meget til selvskade og alt det der, hvor man kunne poste og sådan noget. Det ville jeg ikke være en del af, fordi jeg prøvede selv at komme ud af det."*

Grænserne for hvad der er normalt, og hvad de unge må håndtere, rykkes stille og roligt i takt med, at algoritmer tilpasser sit indhold, og de unge får nye erfaringer. De oplevelser, man som voksen håber, at de unge vil dele, bliver muligvis aldrig delt, fordi det er en almindelig del af de unges digitale hverdag.

7.7 ”Voksne kan godt fucke det lidt mere op”

En gruppe af unge fortæller, hvordan de kan være bange for, at de voksne kan forværre de situationer, som kan opstå online:

Interviewer: *Tror I, at nogle af de situationer, I lige nævnte med billeddeling eller mobning eller gamle mænd, der udgiver sig for at være noget andet. Tror I, at de voksne her kunne have hjulpet jer med noget af det?*
De unge i kor: Nej.
Ung 1: *De plejer bare at sige, at man skal slette dem eller sådan noget.*
Interviewer: *Kan I forestille jer, hvordan de kunne have hjulpet? Tænker I, at der var noget, de kunne have gjort for at hjælpe?*
De unge i kor: Nej.
Ung 1: *Jeg tror, at nogle ting er bare bedst, at de voksne ikke blander sig i. Selvom de tror, at det er bedst for dem, men det er det ikke.*
Interviewer: *Ja. Og hvordan kan det være?*
Ung 1: *Fordi nogle gange, så kan voksne godt fuck det lidt mere op, end unge kan. Selvom de tror, at man klarer det dårligt, men i det mindste klarer man det bedre end dem på en måde.*
Ung 2: *Også hvis man er i en dårlig situation, og man måske bliver truet, og så de voksne finder ud af det, og de prøver at hjælpe, så kan man godt blive kaldt en stikker, fordi man tog kontakt til de voksne.*
Interviewer: *Så det kan faktisk godt få endnu flere konsekvenser.*
Ung 2: *Præcis.*

Vi hører fra flere unge, som virkelig ikke ønsker de voksnes indblanding baseret på erfaring med, at situationer bliver forværret. Alene frygten for voksnes håndtering og reaktion kan også spille ind på, om man involverer de voksne. Dertil kommer der også en følelse af, at ”voksne ikke skal blande sig i mit liv”. To unge på 12-13 år fortæller i en samtale:

Interviewer: *Hvornår føles det hjælpsomt, at de voksne blander sig?*
Ung 1: *Aldrig.*
Ung 2: *Never.*
Interviewer: *Kan I sige noget mere om det?*
Ung 1: *Næ.*
Ung 2: *Det er mit liv.*
Ung 1: *Ja. Hvis jeg har brug for at sige noget til dem, så siger jeg det til dem. Hvis jeg ikke har brug for det, så skal I bare lade mig være.*
Ung 2: *Ja. Det er mit liv. Jeg ved, hvad jeg laver. Nogle gange.*

De unges fortællinger kalder på lydhørhed overfor den unge i forhold til, hvad der oplevesom meningsfuld hjælp. Vokseninvolvering en stor del af hverdagen, og derfor bliver det særligt vigtigt, at de også oplever medbestemmelse, når noget svært sker online. De voksne må derfor være nysgerrige på, hvordan den enkelte unge ønsker at blive hjulpet, og så vidt muligt inddrage den unge i de beslutninger, der træffes. Også så den unge ikke skal være bange for, at en situation forværres, hvis man involverer de voksne.

7.8 Opsummering

Oplevelsen af tryghed og tillid er afgørende for, om unge har lyst til at dele deres oplevelser med voksne. Når vi taler om de unges online liv, står de voksne ofte med et ønske om mere indsigt, mens de unge samtidig navigerer i en balance mellem behovet for hjælp og støtte og ønsket om privatliv. De unges fortællinger peger på, at adgang til det, de oplever online, først og fremmest skabes gennem relationer, hvor de oplever at blive mødt med respekt, nysgerrighed og forståelse. Det er ikke voksnes digitale kompetencer, der er afgørende, men deres evne til at skabe en relation præget af omsorg, humor, ærlighed og fortrolighed. Nogle unge fortæller dog samtidig, at det ikke er en ulempe, når voksne forstår sociale medier eller gaming. Oplevelser med kontrol, overvågning eller brud på tillid føre til, at de unge holder deres digitale liv for sig selv. Flere unge fortæller desuden, at de håndterer svære oplevelser online alene, enten fordi de tvivler på, at voksne kan hjælpe, eller fordi de frygter, at en voksenindblanding vil forværre situationen. Kapitlet peger derfor på, at den vigtigste vej til indsigt i unges digitale liv ikke går gennem mere kontrol, men gennem stærke relationer, hvor de unge oplever medbestemmelse, respekt for deres privatliv og tryghed ved at række ud, når de har brug for hjælp.

8 Unges perspektiver på voksenværksatte indsatser

Det afsluttende kapitel bringer et par unges oplevelser frem, som handler om deres erfaringer med voksenværksatte indsatser på børne- og ungehjemmene. De unge giver eksempler på hjælp fra voksne, som har virket i forebyggelsen af risikofyldte situationer. Til sidst følger de unges råd til voksne i forhold til deres online liv.

8.1 ”12 års fængsel, det har jeg ikke lyst til.”

Der er nogle unge, som fortæller om voksenværksatte indsatser, som har virket. Mens nogle greb virker mere langsigtede ved at arbejde med den unges mindset gennem samtale, beskrives andet mere som sanktioner og forbud, der i en periode fjerner telefonen, hvorfra den unges aktiviteter udgår.

Interviewer: *Synes du det [systematisk samtaleredskab, red.] fungerer, eller synes du, at det giver dig noget, som du ikke havde før?*
Ung: *Ja altså, jeg har lavet scamming før i tiden. Og der fik jeg sat et billede op for mig om, hvad der egentlig sker, hvis jeg bliver taget for det. Så står det lige pludselig til 12 års fængsel, og det har jeg ikke lyst til.*

Kun en enkelt ung fortæller, at der har været fokus på ungegruppens digitale vaner gennem systematisk samtale. Mange af de unge adspurgte fortæller omvendt om tiltag, der indebærer at få frataget sin telefon eller på andre måder få indskrænket frihed.

En ung fortæller, at hun gik fra at betro sig til de voksne omkring brugen af hash, til nu at holde tingene for sig selv. Samtidig viser hendes samt flere andres unges fortællinger en del ambivalens, da de på den ene side giver udtryk for, at sanktionerne virker til at stoppe adfærden, mens det på den anden side fjerner tilliden til de voksne.

Ung: *Jeg har prøvet nogle gange at sige det højt. For eksempel var det otte måneder siden, hvor jeg var ude og ryge en joint. Og jeg kommer tilbage og siger, ‘prøv at hør her, jeg er kommet til at ryge.’ Jeg havde det hårdt. Og der tog de min frihed fra mig. (...) I to måneder måtte jeg kun gå til skole og tilbage igen. Jeg har drukket meget i smug, fordi jeg ved, at hvis jeg siger det, så mister jeg bare min frihed.*

Interviewer: *Hvad kunne du have haft brug for, at de gjorde i stedet for bare at tage din frihed?*
Ung: *Jamen altså, de gør jo det rigtige. Men jeg synes bare, det er lidt overkill, at de gør det i så lang tid.*

Et par unge fortæller, at de har oplevet at få taget deres telefon for at lukke ned for oplevelser, hvor unge afpresses seksuelt, og unge der tilbyder seksuelle ydelser. Flere fortæller, at det kan være i samråd med den unges forældre. En ung fortæller:

Ung: *Det var nogen, jeg gik i klasse med, som havde et ret stor crush på mig og ville se alt muligt. På det tidspunkt havde jeg det ret svært med at sige nej. Jeg sagde jo ikke nej på det tidspunkt, og så fandt jeg ud af, at det var en dum idé, efter min telefon så blev taget. Så nu, der gør jeg ikke noget længere.*
Interviewer: *Hvem opdagede, at der blev sendt billeder?*
Ung: *Billederne blev sendt tilbage til de voksne her på [børne- og ungehjemmet]. De fandt så ud af, at det blev sendt, og så sagde de det til min mor, og min mor hun tager så telefonen.*
Ung 1: *Der var også nogen, der sagde, at 'hvis du ikke sender det her, så kommer jeg og gør et eller andet ved din familie'. Jeg var bare sådan, 'okay, så gør jeg det i stedet for, du skal ikke gøre noget med min familie'. Bare at du ikke gør noget ved min familie, så skal jeg nok gøre det. På det tidspunkt var jeg jo ret dum. Så der gjorde jeg ting*

Den unge her giver udtryk for, at det har virket at få taget telefonen, fordi man ikke ønsker at få kappet den kontakt og de sociale bånd, som den giver en. Derfor fortæller nogle unge, at man retter ind, eller i hvert fald giver udtryk for at rette ind, så man hurtigst muligt kan få telefonen tilbage.

Både i citaterne her og på tværs finder vi selvbebrejdelse og skam; den unge beskriver, at det var 'en dum idé', og 'jeg var jo ret dum'. Den unge har også en fortælling om, at 'jeg havde ret svært ved at sige nej'. Den unges beskrivelse giver anledning til at overveje, hvordan man som voksen kan være med til at skabe eller forstærke negative fortællinger om den unge Omvendt kan voksne også bidrage til at reducere den skyld og skam ved at møde den unge åbent og anerkendende, fortælle at det ikke er den unges skyld, og at 'det her hjælper jeg dig med'. Flere unge fremhæver, at det netop giver dem lyst til at dele ubehagelige oplevelser, når de bliver mødt af omsorg fra voksne, der handler sammen med dem.

8.2 Unges råd til de voksne

De unge blev spurgt til, hvilket råd de vil give de voksne med hensyn til unges digitale liv. De fleste unge var ikke klar på at give et eksplicit godt råd, om end der i deres øvrige bidrag ligger både gode råd og ønsker til de voksne.

De unges råd og ønsker til de voksne afspejler deres individuelle præferencer, deres tidligere oplevelser og deres generelle tiltro til de voksne.

En ung gør opmærksom på, hvordan de små tegn og ændring i adfærd kan være tegn på, at noget er galt: "Nok være lidt mere obs på... fordi mange unges adfærd ændrer sig også for eksempel, hvis de bliver kontaktet af nogen, der virker søde til at starte med, men så tvinger dem til noget. Så ændrer de sig måske fra den der positive og glade person til en lidt mere indelukket og fjern person." (ung).

Nogle unge retter deres råd til app-udbyderne, da flere har erfaring med at indsende anmeldelser af indhold eller profiler, der ikke bliver reageret på. En enkelt ung fortæller desuden om en politisag, hvor der ikke var tilstrækkelig hjælp at hente, men i stedet oplevede den unge at være ansvarlig for selv at finde gerningsmandens adresse. Den unge var mindreårig, og kontakten opstod på OmeTV. Selvom pædagoger og forældre samarbejdede om at hjælpe den unge, ærgrer den unge sig over, at det ikke fik konsekvenser for gerningsmanden. Den unge fortæller:

Ung: *Det var den første, som truede mig. Han sagde, at han havde et billede af mig, som han overhovedet ikke havde. Det fandt jeg så ud af efter. Han havde et billede af mig og ville lægge det ud på nettet, hvis jeg ikke sendte til ham. Og først tænkte jeg, at jeg vil jo ikke sendes ud på nettet. Så jeg sendte det jo til ham, og han var 22. Og så da min mor fandt det ud af det, så tilkalder min mor så også politiet sammen med [en pædagog, red.]. Og så meldte vi ham så til politiet, men de kunne ikke gøre noget, fordi jeg vidste ikke, hvor han boede.*
Interviewer: *Hvordan har du det med det?*
Ung: *Jeg har det sådan lidt øv, fordi jeg vil helst ikke have, at det går ud over nogle andre. Det er jo bare synd for dem.*

Selvom der kan være internt drama og konflikter i ungegruppen, giver flere unge udtryk for, at der samtidig kan eksistere omsorg og bekymring for hinanden. Flere unge efterspørger voksne, som hjælper dem, der er allermest udsatte: *"Så mit råd ville være, at de skal snakke med de der fucking piger om at passe på sig selv i stedet for."* (ung).

Hvis nogle unge på børne- og ungehjemmet har det skidt, så er de andre unge generelt meget opmærksomme på det:

Ung: *"Hvis du eksempelvis finder ud af, at en 15-årig sender ting eller tager ud i byen for at mødes med nogen for at have sex med nogen, der er ældre for at få ting. Og er kærester med en voksen, som også kommer ind i hjemmet. Øh, så synes jeg nok, at du skal til at stramme op i overvågningen af det. Så vær mere opmærksom."*

En anden ung fortæller, hvor vigtigt det er, at de voksne møder en i ens bekymring og omsorg for andre:

Ung: *Den eneste gang, jeg faktisk tror, jeg har talt med nogen om, hvad jeg har oplevet på sociale medier. Det var på mit allerførste bosted, hvor jeg boede i tre uger. Hvor jeg simpelthen kom grædende ned til dem, fordi jeg havde fået en veninde inde i psykiatrien, som havde lidt de samme tanker, som jeg havde. Så får jeg en snap fra hende, hvor hun simpelthen siger, at jeg er stukket af deroppe fra. Så vidste jeg godt, hvad hun var ude efter. Det er jo ikke uvant for mig. Men i min hjerne, så kunne jeg jo ikke gøre noget. Jeg havde jo ikke afdelingens nummer. Hun var gået uden at blive set til. Så jeg havde ingen muligheder for at hjælpe hende. Så jeg blev rigtig ked af det, og fik så at vide, jamen det er ikke et godt selskab for dig. Det er vist den eneste gang, jeg har snakket med de voksne.*
Interviewer: *Er der nogle specielle grunde til, at du ikke snakker med nogle voksne om det?*
Ung: *Fordi jeg tænker, at det ikke rager dem.*
Interviewer: *Hvordan var det at få det der svar, at hun ikke er et godt selskab?*
Ung: *Det er da ikke rart, fordi vi havde ikke gjort noget forkert.*
Interviewer: *Hvis du skulle give et råd til nogle pædagoger, hvad kunne man så have sagt, der havde været bedre for dig?*
Ung: *Man kunne jo have foreslået, at vi kunne ringe derop sammen og sige, at jeg har fået den her snap, kan I lige tjekke til hende? Gør lige noget. Det ville have været et bedre svar end det.*

Flere unge kalder ligesom ovenstående på, at man tager deres onlinerelationer alvorligt, og at man som voksen undgår dømmende kommentarer. Det kan nemlig påvirke de unges opfattelse af, om man kan bruge voksne i krisesituationer. "Voksne blander sig for meget", siger nogle unge, når vi spørger om gode råd til de voksne.

Ung 1: *De blander sig for meget i, hvem man snakker med. Eller de blander sig for meget i sådan private ting, som man sådan...*
Ung 2: *Man må ikke have et privatliv.*
Ung 1: *Nej, det var lige præcis det, jeg ville frem til.*

De unges råd til de voksne handler i mindre grad om konkrete regler og løsninger og i højere grad om måden, voksne møder dem på. De fleste efterspørger voksne, der er tilgængelige, som man kan stole på, og som iværksætter hjælp og støtte, som de unge også har ejerskab over. De unges fortællinger rummer også et gennemgående dilemma; de ønsker voksne, der beskytter dem og reagerer, når noget er galt, men de ønsker ikke, at beskyttelse bliver til kontrol eller unødig indblanding i deres privatliv. Har man erfaringer med voksne, der overtager styringen, eller som møder en med fordømmelse, er det gennemgående budskab, at voksne ikke skal blande sig.

De unges fortællinger viser eksempler på, at de har omsorg for hinanden. De bekymrer sig om andre unges trivsel, ønsker at forebygge, at andre udsættes for det samme som dem selv, og de efterspørger voksne, der passer på de unge, der ender i særligt udsatte positioner.

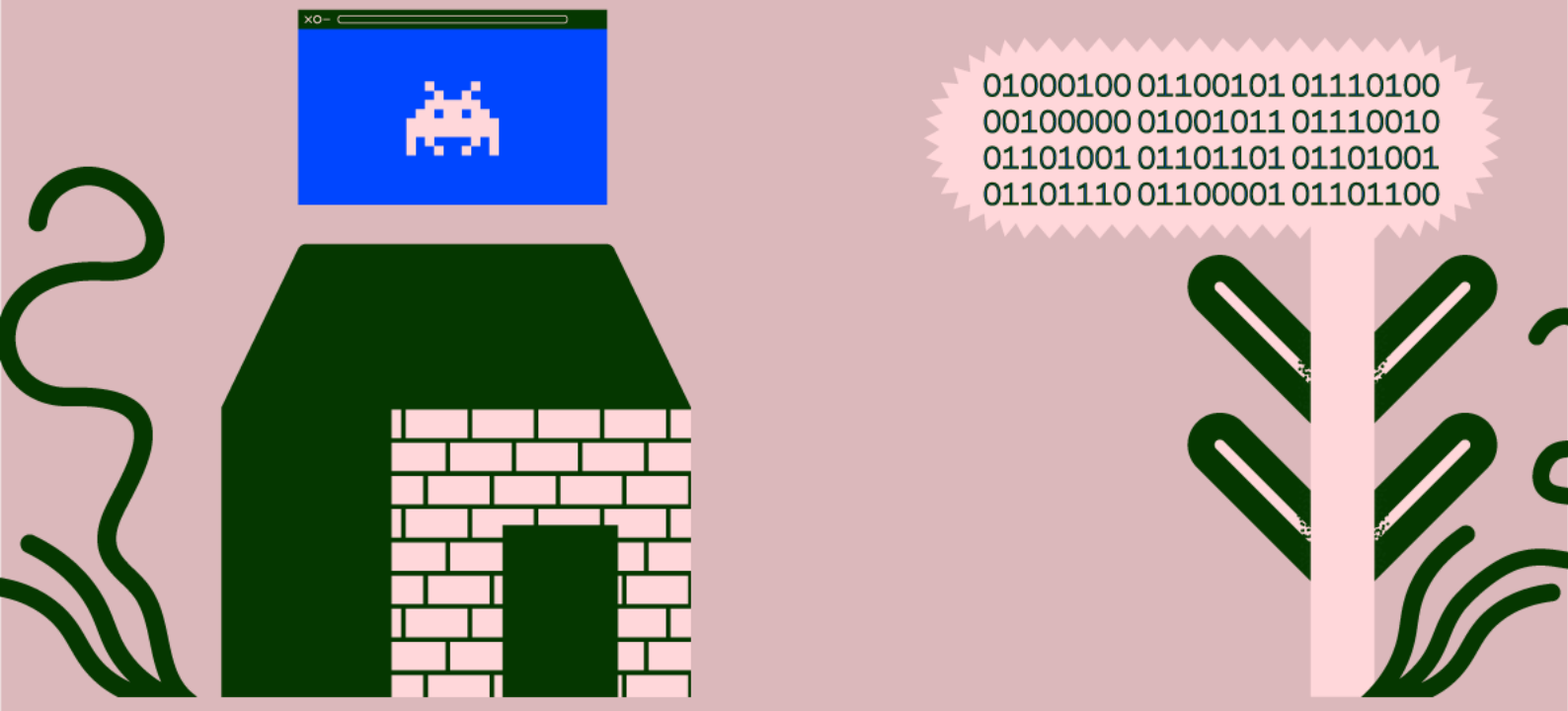
Samlet peger de unges fortællinger på, at den mest hjælpsomme voksne hverken er den, der holder sig væk, eller den, der tager kontrollen. Det er den voksne, der møder de unges digitale liv med nysgerrighed og lyst til at handle sammen med dem.

8.3 Opsummering

De unges fortællinger viser, at der ikke findes én indsats, som virker for alle. Nogle oplever, at konkrete indsatser som samtaler, vejledning eller midlertidig inddragelse af telefonen har hjulpet dem ud af uhensigtsmæssige digitale situationer. Samtidig oplever andre unge, at deres frihed bliver indskrænket utrolig meget, og frustrationen mod de voksne stiger, når telefonen bliver taget. Oplevelsen af skyld og skam understreger betydningen af, at voksne møder dem anerkendende og hjælper uden at forstærke en negativ fortælling om dem selv. De unges råd til de voksne handler derfor i mindre grad om flere regler og mere kontrol og i højere grad om måden, de bliver mødt på. De efterspørger voksne, de kan stole på, og som handler sammen med dem frem for på deres vegne. Mens andre har et klart budskab til de voksne om, at de skal blande sig udenom. Samtidig viser fortællingerne, at de unge også rummer stor omsorg for hinanden og ønsker, at voksne er særligt opmærksomme på de mest udsatte unge. Samlet peger kapitlet på, at den mest hjælpsomme voksne er den, der formår at balancere beskyttelse og respekt for den unges selvbestemmelse og møder digitale udfordringer med dialog og inddragelse.

Del 2
Leder og medarbejder-perspektiver

Lederes og medarbejderes perspektiver på arbejdet med børn og unges digitale liv på børne- og unge-hjemmene

9 Børne- og ungehjem i en digital kontekst

Dette hovedafsnit belyser hverdagen på de inkluderede børne- og ungehjem med fokus på de unges digitale liv, set fra lederes og medarbejderes perspektiv. Indledningsvist præsenteres informanternes funktion og erfaring på arbejdsstedet samt deres samlede erfaring indenfor døgnområdet. Herefter beskrives hverdagen på børne- og ungehjemmene og det generelle billede af de unges digitale liv, som det fremgår af medarbejder og lederinterviewene. Afslutningsvist beskrives det faglige ståsted på børne- og ungehjemmene, herunder hvordan relationer, dialog og pædagogiske tilgange anvendes til at forstå og støtte de unges digitale liv.

9.1 Informanternes funktion og erfaring

I det følgende præsenteres de fagprofessionelle, der indgår i undersøgelsen, med fokus på deres funktion, faglige baggrund og erfaring. Den kvalitative analyse suppleres af fund fra den kvantitative analyse baseret på besvarelser fra ledere og medarbejdere på 126 forskellige børne- og ungehjem. Fremlæggelser af procentdele blandt medarbejderne i analysen, er baseret på det kvantitative datamateriale.

Informanterne i den kvalitative del af analysen består af ledere og medarbejdere fra 22 børne- og ungehjem på tværs af landet. Ledergruppen består af institutionsledere/forstandere samt afdelingsledere, daglige ledere og souschefer. Deres erfaring fra det nuværende arbejdssted spænder fra 1 til 18 år, mens den samlede erfaring indenfor døgnområdet spænder fra 2 til 26 år. Ledergruppen repræsenterer således både relativt nytilkomne og meget erfarne ledere. Ledernes tilknytning til den daglige praksis varierer desuden. Nogle varetager pædagogiske opgaver i den daglige praksis, mens andre er mere distancerede fra det daglige pædagogiske arbejde. Dette betyder, at ledernes vurderinger og perspektiver tager udgangspunkt i forskellige erfaringer og praksisniveauer.

Medarbejdergruppen består overvejende af socialpædagoger, pædagoger og pædagogmedhjælpere, men også sundhedsfagligt personale (sygeplejersker, SOSU-personale, psykologer og ergoterapeuter), socialrådgivere og udviklingskonsulenter. Hovedparten af medarbejderne har daglig kontakt til de unge, hvormed medarbejdernes perspektiver må siges at bygge på tæt og løbende erfaring med de unges hverdag og

digitale liv. Medarbejdernes erfaring fra nuværende arbejdssted og på døgnområdet i alt er bred og spænder fra 1 til 25 år, hvormed gruppen samlet set også rummer både nytilkomne og meget erfarne medarbejdere. Medarbejdere og ledere, der indgår i denne undersøgelse, udgør således en tværfaglig og erfaringsmæssig varieret gruppe.

Tilsvarende bygger de kvantitative fund på besvarelser fra ledere og medarbejdere på 126 forskellige børne- og ungehjem. Flest ledere (38 pct.) og pædagogiske medarbejdere (48 pct.) har besvaret spørgeskemaet, ligesom størstedelen af svarene kommer fra fagpersoner, der har en pædagogisk uddannelsesbaggrund (57 pct.). Langt de fleste (78 pct.) har været tilknyttet deres nuværende arbejdsplads i over 2 år. Derudover, kommer størstedelen af besvarelserne (73 pct.) fra fagpersoner tilknyttet døgninstitutioner/opholdssteder, mens 7 pct. har svaret at de er tilknyttet lukkede eller delvist lukkede døgninstitutioner og 13 pct. er tilknyttet sikrede døgninstitutioner. De resterende 7 pct. er tilknyttet andre tilbud, såsom alternativ anbringelse og botræning.

9.2 Hverdagen i en digital kontekst

På tværs af de adspurgte børne- og ungehjem og på tværs af funktioner og organisatoriske niveauer beskrives digitale medier og enheder som en integreret og gennemgribende del af hverdagen for såvel unge som ledere og medarbejdere på børne- og ungehjemmene. Mange unge anvender digitale medier i store dele af deres hverdag, og digitale medier udgør dermed en central del af de unges hverdagsliv. Dette understøttes af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor de fleste fagpersoner svarer, at digitale medier på daglig basis (40 pct.) eller flere gange om ugen (24 pct.) fylder i arbejdet med de unge. Derudover, svarer langt de fleste, at de unge har fri adgang til egen smartphone (80 pct.) og til egen computer eller spillekonsol (68 pct.) på det børne- og ungehjem, de er tilknyttet.[20] Dette stiller krav til ledere og medarbejdere, som i det daglige arbejde skal forholde sig til de unges mediebrug samt navigere i de forskellige behov og vaner, der kendetegner de unges digitale hverdag.

Et forhold, som flere ledere og medarbejdere fremhæver som væsentligt for det daglige arbejde, er medarbejdernes begrænsede adgang til- og indsigt i de unges digitale liv. Det har medført, at de unges digitale adfærd på nogle børne- og ungehjem er blevet et gennemgående opmærksomhedspunkt i hverdagen, hvor der løbende lyttes og observeres med fokus på, hvad de unge foretager sig digitalt. For nogle personalegrupper er

[20] Tallene afspejler, at langt de fleste besvarelser kommer fra fagpersoner ansat på døgninstitutioner og opholdssteder, da delvist lukkede og sikrede institutioner typisk er mere restriktive ift. de unges adgang til digitale enheder

dette desuden et tilbagevendende tema i de interne drøftelser mellem medarbejdere. Den begrænsede indsigt i de unges digitale liv indebærer samtidig et vedvarende arbejde med at prøve at forstå og fortolke hændelser, relationer og dynamikker, som kun delvist er synlige for personalet. Dette kommer bl.a. til udtryk i følgende medarbejderudsagn:

"Der er så meget, vi ikke kender til. Og den er privat, og vi må ikke gå ind og kigge her, og de kan jo i virkeligheden også bare fortælle noget andet. Det gør, at vi jo konspirerer, og har enormt mange teser oppe, altså om, hvad er det, der foregår. [...] Og det er jo noget, vi har oppe hele tiden".

Et andet forhold, der præger lederne og medarbejdernes daglige arbejde er de unges forskellige mediebrug og digitale vaner, som kalder på en differentieret pædagogisk tilgang. Informanterne beskriver de unge som en sammensat gruppe med forskellige livsvilkår, erfaringer, ressourcer og støttebehov, hvilket også afspejler sig i deres digitale liv. Hvor nogle unge primært anvender digitale medier til relativt harmløse formål, såsom underholdning, baggrundsstøj eller kontakt til familie og venner, kræver andre unge en langt mere skærpet opmærksomhed pga. deres digitale adfærd eller sårbarhed [se kap. 12.2 om særlige risikogrupper]. Det kræver, at personalet løbende forholder sig til de unges forskellige behov, adfærdsmønstre og risici. Der findes således ikke én samlet pædagogisk tilgang, der passer til alle, men derimod et behov for løbende faglige vurderinger og tilpasninger i arbejdet med den enkelte unge.

Et tredje forhold, der præger hverdagen på børne- og ungehjemmene, er personalets løbende arbejde med at støtte og vejlede de unge i deres digitale liv samt håndtere de problemstillinger og hændelser, der udspringer heraf. Medarbejderne fungerer i vid udstrækning som en vigtig støtte for de unge, herunder særligt unge, der har svært ved at begrænse deres digitale mediebrug eller koble sig fra digitale enheder og medier. Det digitale er samtidig et tilbagevendende samtaleemne mellem medarbejdere og unge, hvilket ikke skyldes et systematisk eller planlagt fokus på området, men snarere at digitale medier er så integreret i de unges hverdagsliv. Arbejdet omfatter også håndtering af konflikter og udfordringer, der kan opstå som led i de unges digitale liv. Disse spænder fra mindre frustrationer og uoverensstemmelser til mere alvorlige hændelser. Flere medarbejdere peger i den forbindelse på, at sådanne problemstillinger kan opstå og udvikle sig hurtigt og uden for medarbejdernes umiddelbare indblik. Da de kan opstå på alle tider af døgnet, oplever nogle medarbejdere, at de ikke altid ved, hvilke situationer de møder ind til. Dette kan bidrage til en oplevelse af uforudsigelighed i det daglige arbejde.

9.3 Det generelle billede af de unges digitale liv

På tværs af interviewmaterialet er helhedsbilledet, at de unges digitale liv både rummer positive og negative aspekter. Blandt de negative aspekter fremhæves et (for) stort tidsforbrug på digitale medier og enheder, en udkonkurrering af fysiske fællesskaber, skæve døgnrytmer samt udsathed for og deltagelse i digital kriminalitet. De positive aspekter knytter sig særligt til digitale fællesskaber og venskaber. Samlet set fylder de negative aspekter dog mest i informanternes beskrivelser. Dette kommer allerede til udtryk i interviewenes indledende, åbne spørgsmål, hvor flere informanter spontant fremhæver udfordringer og bekymringer frem for de positive sider af de unges digitale liv.

Et forhold, som hovedparten af informanterne lægger mærke til i hverdagen i relation til de unges digitale liv, er mængden af tid og energi, de unge bruger på digitale medier og enheder. Flere informanter oplever, at de unge bruger uhensigtsmæssigt meget tid online, hvilket af flere beskrives som både overraskende og bekymrende. Bekymringen knytter sig ikke alene til det store tidsforbrug, men også til, at digitale medier og online fællesskaber er en konstant tilstedeværelse i de unges hverdag og løbende gør krav på deres opmærksomhed. Flere informanter beskriver, hvordan mobiler og digitale medier konstant er til stede i baggrunden, hvormed nogle unge sjældent oplever egentlige pauser fra det digitale. Samtidig fremhæver nogle informanter, at det omfattende mediebrug hos enkelte børn og unge har antaget en afhængighedslignende karakter, hvor det kan være vanskeligt at koble sig fra, hvilket fremgår af dette medarbejderudsagn:

"Altså, jeg vil våge den påstand at sige, at deres digitale liv, det er sådan set et fuldtidsarbejde (...) Altså, det grænser til en afhængighed hos nogle borgere. Altså, de er der [online red.] fra de kan til de nærmest falder i søvn".

Et andet forhold, som flere informanter fremhæver i relation til de unges digitale liv, er, at digitale medier i stigende grad udkonkurrerer fysiske fællesskaber og foreningsliv. Flere beskriver en tydelig udvikling i de unges brug af digitale medier gennem de seneste år. Hvor det for 10 år siden kunne være vanskeligt at få børn og unge ind på deres værelser efter aftensmaden, oplever de i dag, at mange unge hurtigt og af sig selv trækker sig tilbage til egne værelser og deres digitale medier. Tilsvarende beskrives det, hvordan film og serier i stigende grad ses alene på værelserne frem for i fælleslokaler sammen med pædagogerne og andre unge. Der ses med andre ord en markant ændring over tid fra aktiv deltagelse i fællesskaber til øget tilbagetrækning på værelserne og de digitale miljøer. Denne udvikling skal først og fremmest ses i lyset af den generelle samfundsmæssige digitale udvikling, som generelt har ændret rammerne for

børn og unges fællesskaber og hverdagsliv og dermed også vilkårene for det pædagogiske arbejde på børne- og ungehjemmene.

Et tredje forhold, som informanterne fremhæver, er det faktum, at digitale fællesskaber og venskaber fylder meget i de unges liv. Unge, der har vanskeligt ved at etablere relationer i den fysiske verden, kan have nemmere ved at etablere dem online. Selvom det kan øge de unges mentale velbefindende og trivsel beskrives de digitale fællesskaber samtidig som konflikt- og risikofyldte. Nogle unge kan have vanskeligt ved at navigere i det sociale samspil og kan samtidig være udfordrede i den sociale kommunikation online, hvilket kan føre til konflikter. Dertil fremhæver flere af de adspurgte voksne en tendens blandt deres unge til hurtigt og ukritisk at indgå i nye relationer online, herunder særligt de unge, der har kognitive eller psykiske udfordringer. Samtidig beskrives det, at de kan have vanskeligt ved at vurdere risikoen for at blive manipuleret eller snydt i digitale sammenhænge, hvilket følgende ledercitat illustrerer:

"Nogle af de børn [vi har red.] kommer meget åbent ind i det. De kan ikke begribe, at andre skulle kunne finde på at snyde dem. Fordi det er de jo ikke selv ude på, så hvorfor skulle de gøre det?" [...] Så jeg tror - fordi de ikke selv måske har fantasien til at snyde andre - så kan de ikke rigtig regne ud, at det kunne være, at andre vil gøre det ved dem"

Et fjerde forhold, som fylder i relation til de unges digitale liv på de adspurgte børne- og ungehjem, er skæve døgnrytmer. Mange informanter fremhæver, at flere af de unge er aktive på digitale medier og enheder langt ud på aftenen og natten, hvilket går ud over deres søvn. Ifølge informanterne medfører dette ofte træthed og vanskeligheder ved at komme op om morgenen. I nogle tilfælde påvirker det også de unges mulighed for at deltage og fungere i skole- og uddannelsestilbud, som i forvejen kan være en udfordring for nogle børn og unge i døgnanbringelse. Dette sætter en medarbejder bl.a. ord på i følgende citat:

"Jeg har fået et bekymret opkald i dag fra en skolelærer, som fortæller at man er bekymret ift. søvn, fordi de kan se via teams, at den unge er på til relativt sent om natten, og det har de lagt mærke til, at der er begyndt at vise sig nogle tegn oppe på skolen og sådan. Så alt det der..."

Et femte forhold, som fylder i relation til de unges digitale liv på de adspurgte børn- og ungehjem, er den digitale slagside i form af digital kriminalitet eller risikoadfærd, de unge kan blive ofre for eller tage del i. Dette omfatter bl.a. grooming og seksuel udnyttelse, salg af intime billeder eller seksuelle ydelser, køb og salg af stoffer, deltagelse i

lukkede eller private netværk, aktiviteter på dark web samt deling af billeder og seksuelle krænkelser [se afsnit 11 om digital risikoadfærd]. Omfanget og hyppigheden af denne type aktiviteter varierer betydeligt på tværs af de enkelte børne- og ungehjem samt af den børne- og ungegruppe, der bor på hjemmet på det pågældende tidspunkt.

9.4 Fagligt ståsted og tilgang

På tværs af interviewmaterialet fremhæves forskellige faglige ståsteder og tilgange i arbejdet med de unges digitale liv. Dertil fremhæves socialpædagogiske metoder og tilgange, som anvendes bredt i det generelle pædagogiske arbejde. De faglige ståsteder skal ikke ses som gensidigt udelukkende. Flere af de interviewede medarbejdere og ledere trækker på elementer fra de forskellige faglige ståsteder i deres beskrivelser af det faglige arbejde. Der tegner sig derfor ikke en klar kontrast mellem dem, men snarere et overlap på tværs. Generelt beskriver ledere og medarbejdere en tilgang, der i høj grad tager afsæt i forståelse og samarbejde med de unge frem for kontrol og begrænsning.

Et fagligt ståsted, der går på tværs af interviewene er en tilgang med fokus på dialog, relationsdannelse og nysgerrighed. En tryg og anerkendende dialog fremhæves som et væsentligt fundament for opbygning af gode og tillidsfulde relationer til de unge. Samtidig beskrives dialogen som en vigtig forudsætning for at få indsigt i de unges digitale liv og risikoadfærd, forstå de bagvedliggende årsager og understøtte udviklingen af mere hensigtsmæssige digitale vaner. Flere af de adspurgte børne- og ungehjem beskriver i den forbindelse deres tilgang som nysgerrig og ikke-fordømmende. Medarbejderne viser interesse ved aktivt at spørge ind til de unges aktiviteter på digitale medier, og de har fokus på at møde de unge med rummelighed frem for mistænkeliggørelse. Dette beskrives som væsentligt for, at de unge oplever dem som tilgængelige og støttende, og at de føler sig set, forstået og mødt.

Et andet fagligt ståsted, som fremhæves af både medarbejdere og ledere, er en tilgang præget af støtte, vejledning og accept af det digitale. Digitale medier betragtes som en integreret del af de unges hverdag, og opgaven er derfor ikke at begrænse adgangen, men at støtte de unge i at udvikle en hensigtsmæssig digital adfærd. Én medarbejder fremhæver i den forbindelse, at arbejdet bl.a. består i at give de unge strategier til at håndtere digitale konflikter f.eks. ved at søge hjælp hos en voksen frem for at reagere direkte i konfliktsituationer online. Flere ledere beskriver samtidig et ønske om at skabe en hverdag for de unge, der i videst muligt omfang svarer til et almindeligt ungdomsliv. Det faglige udgangspunkt er derfor, at de unge så vidt muligt bør have adgang til digitale medier på lige fod med deres jævnaldrende:

"Barnet skal jo have adgang. Altså, vi vil jo gerne have, at vores børn oplever sig så normale som muligt. Og det er ikke normalt for en 14-årig ikke at have en telefon, vil jeg vove at påstå. Jeg synes, det er det rigtige".

Flere informanter fremhæver samtidig inddragelse af de unge som en central del af arbejdet med de unges digitale liv. Enkelte af de adspurgte børne- og ungehjem fremhæver, at de arbejder målrettet med ungeinddragelse i forbindelse med udarbejdelsen af handleplaner, mål og/eller tilrettelæggelsen af de unges hverdag. Andre børne- og ungehjem arbejder med en overordnet ramme og struktur hvor de unge inden for disse rammer gives konkrete valgmuligheder og inddrages i beslutningsprocesserne, hvilket følgende medarbejdercitat demonstrerer:

"Selvfølgelig er der nogle ting, som vi som voksne mennesker, af hensyn til udvikling og trivsel, bestemmer. Men nogle gange er det også det der med at tilbyde to valg, så man stadig bliver hørt. Men at det er os, der har defineret en eller anden form for ramme. Det synes jeg egentlig er det, der går mest igen"

Endelig peger flere medarbejdere og ledere på, at arbejdet med de unges digitale liv tager afsæt i socialpædagogiske metoder og tilgange, som i forvejen danner rammen om arbejdet med de unge på børne- og ungehjemmene. Der henvises bl.a. til LA2 (Low Arousal 2) og KRAP (Kognitiv, Ressourcefokuseret, Anerkendende Praksis), som anvendes bredt i det pædagogiske arbejde og dermed også i arbejdet med de unges digitale liv.

9.5 Opsummering

Kapitlet viser, at ledere og medarbejdere oplever, at digitale medier og enheder er en uomgængelig del af de unges hverdagsliv på børne- og ungehjemmene. Dette billede genfindes på tværs af medarbejdere, ledere og unge, men betydningen tillægges forskellig vægt. Hvor medarbejdere og ledere beskriver digitale medier som noget, der fylder meget – og sommetider for meget – i de unges liv, understreger de unge, at digitale medier for mange er en nødvendighed. Det gælder særligt i forhold til at fastholde kontakten til familie, venner og andre betydningsfulde relationer. Dertil fremhæver flere unge betydningen af at kunne værne om deres privatliv og bevare en vis selvbestemmelse i deres digitale liv.

Samtidig er bekymringer og risici ikke alene fremtrædende i medarbejdernes og ledernes beskrivelser. De unge beskriver ligeledes, hvordan det digitale også kan danne ramme om risikoadfærd, grænseoverskridende oplevelser og digital kriminalitet. De unge er således også opmærksomme på det digitales dobbeltsidighed, selv om de i

højere grad end medarbejdere og ledere fremhæver de muligheder og den positive betydning, det digitale har for deres hverdag. Samlet peger de forskellige perspektiver på en central pædagogisk opgave i at håndtere bekymringer og risici uden samtidig at begrænse de sider af det digitale liv, som de unge oplever som værdifulde.

Digitale medier og enheder udgør således et grundvilkår for det daglige pædagogiske arbejde. Medarbejdere og ledere navigerer dagligt mellem forskellige digitale vaner, behov og risikoprofiler, hvilket kræver løbende pædagogiske afvejninger og en differentieret tilgang til den enkelte unge. Samtidig fremstår de unges digitale liv som et vedvarende opmærksomhedspunkt i hverdagen og kan give anledning til frustration blandt ledere og medarbejdere, både fordi det fylder meget og fordi en stor del af de unges digitale liv udspiller sig uden for de voksnes umiddelbare indsigt.

Kapitlet peger desuden på, at arbejdet med de unges digitale liv i høj grad tager afsæt i en relationel tilgang. Dialog, tryghed, tillid og nysgerrighed fremstår som afgørende forudsætninger for at kunne forstå og støtte de unge i deres digitale liv. Det er afsættet for hovedparten af de adspurgte børne- og ungehjem. Dog viser de unges fortællinger også, at der kan være uoverensstemmelser mellem de voksnes intentioner om involvering og nysgerrighed, og de unges oplevelser af det i praksis. Her fortæller flere unge om at føle sig overvåget og ikke forstået i deres digitale liv. Dette understreger vigtigheden af at inddrage både fagpersonernes vurderinger, og de unges erfaringer i arbejdet med forebyggelse af digital kriminalitet og risikoadfærd.

10 Positive muligheder og relationer

I dette hovedafsnit belyses de positive aspekter af børnenes og de unges online-liv, som de fremstår i medarbejder- og lederinterviewene. Det beskrives indledningsvist om og hvordan informanterne oplever, at det digitale kan have gunstig betydning for de unge. Herefter belyses, om og hvordan børne- og ungehjemmene arbejder med at understøtte en positiv brug af digitale medier, herunder gennem lokale aftaler og rammer for brugen. Dertil beskrives hvordan børne- og ungehjemmene inddrager børnene og de unge i udformningen af rammerne på stedet. Afslutningsvis kommer kapitlet ind på de tilbud om aktiviteter og samvær, som de fagprofessionelle selv bringer frem i interviewene som alternativer for de unge til at være online. Herunder belyses de muligheder og barrierer, som medarbejdere og ledere oplever i dette arbejde. Gevinster ved online-livet for de unge

På tværs af interviewmaterialet er helhedsbilledet, at ledere og medarbejdere på de udvalgte børne- og ungehjem forbinder de anbragte børn og unges digitale mediebrug med betydelige risici, men at de samtidig – når de bliver spurgt direkte – kan pege på vigtige positive aspekter. Det fremherskende synspunkt er, at digitale medier og enheder kan være værdifulde, når de understøtter relationer, fællesskaber, læring, trivsel og selvstændiggørelse. En række informanter formulerer sig dog tydeligt ambivalent og peger på, at de samme teknologier også kan skabe konflikter, søvnproblemer, afhængighedslignende brug, social isolation eller kontakt til uhensigtsmæssige netværk. Materialet afspejler dermed en pragmatisk og situationsafhængig forståelse af digitale medier som noget, der både kan beskytte, støtte og belaste de unge. Det ses f.eks. i dette medarbejderudsagn:

"Jeg har en ung lige nu... Jeg synes faktisk, det er positivt, at han har nogle fællesskaber online. [...] Han har også problemer med at sove om natten, fordi han skal spille og alt det der. Men det positive er, at han har en gruppe af andre, [han har] spillet med i mange år."

Det mest gennemgående positive tema er de digitale mediers betydning for sociale relationer. Mange informanter fremhæver, at børn og unge, der er anbragt langt fra familie, venner eller tidligere lokalmiljø, kan bruge telefon, sociale medier, FaceTime og gaming til at fastholde kontakt til vigtige personer. For nogle unge kan muligheden for at ringe, skrive, dele billeder eller FaceTime med forældre, søskende, bedsteforældre eller gamle venner give en oplevelse af kontinuitet og normalitet i en ellers brudt

hverdagslivssituation. Enkelte peger også på, at digital kontakt kan dæmpe savn og mindske trangen til at forlade børne- og ungehjemmet for at opsøge gamle relationer fysisk. På den måde kan det digitale fungere som en bro mellem børne- og ungehjemmet og de relationer, den unge fortsat har uden for huset.

Et andet tydeligt tema er, at digitale fællesskaber kan give unge adgang til social deltagelse, som de ellers kan have svært ved at opnå. Flere informanter beskriver børn og unge med autisme, ADHD, angst, traumer eller generelle sociale vanskeligheder, som profiterer af online-fællesskaber, fordi kravene til fysisk samvær, aflæsning af kropssprog og umiddelbar social respons er mindre. Gaming, Discord, gruppechats og sociale medier beskrives her som en slags "tryghedsboble" eller træningsbane, hvor den unge kan øve kontakt, trække sig igen, styre intensiteten og deltage på egne præmisser. I nogle tilfælde bliver online-relationer endda et skridt på vejen til fysiske relationer: unge mødes med gaming-venner, deltager i brætspil, besøger hinanden eller tager til arrangementer som GameBox. Det digitale forstås således ikke kun som en erstatning for fysisk socialitet, men i nogle tilfælde som en forudsætning for, at fysisk socialitet overhovedet bliver mulig.

Et tredje tema er læring og kompetenceudvikling. Mange informanter nævner særligt engelskkundskaber som en tydelig gevinst. Børn og unge lærer engelsk gennem spil, YouTube, internationale online-fællesskaber og kommunikation med andre unge fra forskellige lande. Flere beskriver, at de unge kan være dygtige til engelsk, også selv om de i andre sammenhænge har store kognitive, sproglige eller skolefaglige udfordringer. Derudover nævnes digitale hverdagskompetencer såsom informationssøgning, brug af digitale selvbetjeningsløsninger, online tjenester, AI og evnen til at navigere i digitale systemer. Nogle informanter peger også på, at de unge kan opnå status og selvtillid ved at mestre spil, teknologi eller digitale færdigheder, hvor de i andre arenaer ofte oplever nederlag. Med en leders ord:

"Det er helt tydeligt, også i skoleregi, at eleverne ganske enkelt er dygtigere til engelsk, end de tidligere har været, og taler langt bedre engelsk, end da jeg startede for 20 år siden. Jeg synes også, der er noget i det her med skriftsproget, at lære at skrive til hinanden."

Et fjerde tema handler om digitale medier som pædagogisk redskab og fælles tredje i dagligdagen på børne- og ungehjemmet. Medarbejdere og ledere beskriver, at spil, videoer, sociale medier eller tekniske problemer kan åbne for samtaler, som ellers kan være svære at få i gang. Når en voksen spiller med, kigger med, hjælper med en konto eller spørger nysgerrigt ind til et online-fællesskab, kan relationen mellem voksen og

ung ændre karakter. Den unge får mulighed for at vise noget, vedkommende er god til, og den voksne bliver ikke kun kontrollerende eller regulerende, men også deltagende og interesseret. Flere beskriver, at sådanne situationer kan føre til samtaler om sprogbrug, konflikter, grænser, økonomi, relationer og sociale spilleregler.

Der findes dog også tydelige forbehold. Enkelte medarbejdere har svært ved at nævne positive aspekter og fastholder, at de primært ser de digitale medier hæmme de unge eller skabe mere ensomhed. Andre anerkender det positive, men understreger, at det hurtigt kan tippe: online-fællesskaber kan både give tilhør og forstærke isolation; gaming kan både skabe relationer og ødelægge døgnrytme; sociale medier kan både give anerkendelse og skabe mobning; online-kontakt kan både fastholde sunde relationer og åbne for udnyttelse. Det positive forstås derfor sjældent som noget ubetinget. Det kræver vokseninteresse, pædagogisk dømmekraft og løbende støtte. I et gruppeinterview faldt f.eks. denne ordveksling, som illustrerer, hvor stor afstand der kan være mellem især medarbejdernes syn på emnet:

Medarbejder 1: *"Jeg tror ikke, jeg synes, der er noget positivt med deres brug af medier.*
Medarbejder 2: *"Synes du ikke, at der er noget positivt?"*
Medarbejder 1: *"Nej, ikke én ting. Jeg kan ikke nævne én."*
Medarbejder 2: *"Jeg synes, det er meget positivt, at vi har noget socialt også. Der er også nogen, der kan være meget ensomme, som har et socialt liv. Altså medielivet der. Det er jo positivt."*

10.1 Understøttelse af positiv brug af digitale medier

Understøttelse af en positiv brug af digitale medier hos børnene og de unge på børne- og ungehjemmene fremstår kun i mindre omfang som en særskilt, systematisk indsats. Det er i højere grad noget, der foregår indlejret i den almindelige pædagogiske hverdag: gennem samtaler, nysgerrighed, sidemandsinteresse, praktisk støtte, fælles aktiviteter og løbende guidning. Flere informanter siger direkte, at de ikke har "særlige indsatser" eller "systematiseret snak" om det positive onlineliv, og at fokus ofte først aktiveres, når noget er blevet svært eller problematisk.

Det mest gennemgående greb er at vise interesse for det, de unge laver online. Fagpersonerne beskriver, at de sætter sig ved siden af unge, der gamer, spørger ind til spil, TikTok, YouTube, AI-videoer, sociale medier og online-relationer, og forsøger at forstå, hvad der optager dem. Denne nysgerrighed beskrives som en "indgangsbillet" til relationen: Når de voksne interesserer sig for noget, den unge mestrer eller finder

meningsfuldt, kan det åbne for samtaler, som ellers ville være svære. Gaming og digitale aktiviteter bliver dermed et fælles tredje, hvor den unge kan vise kompetence, og hvor den voksne kan træde ind i en mindre kontrollerende og mere nysgerrigt deltagende rolle. På nogle børne- og ungehjem understøttes dette også materielt gennem gaming-rum, LAN-aftener[21], PlayStation på fællesarealer eller ved at medarbejdere spiller med de unge. En leder beskriver det f.eks. på denne måde:

"Det er sådan en daglig ting, vi kommer igennem med nogle af dem, hvor vi har en bekymring. At vi ikke bare går og lader dem være alene hjemme på nettet, som man siger. [...] det der med, at de vænner sig til, at det er okay, og vi kommer ikke for at pege fingre, eller at sige "det må du ikke", men vi er nysgerrige på, hvad de laver herinde. Og så bruger vi rigtig meget vores egne eksempler."

Et andet centralt virkemiddel er, at de voksne forsøger at skubbe digitale fællesskaber i en positiv retning. Det sker f.eks. ved at hjælpe de unge med at invitere onlinevenner ind i fysiske fællesskaber eller arrangementer, hjælpe med kontakt til familie og venner via FaceTime, eller opfordre unge til at ringe til bedsteforældre, forældre eller andre vigtige personer. Flere beskriver også, hvordan de praktisk understøtter sociale initiativer, der udspringer online: at planlægge besøg, købe billetter, kontakte forældre eller arrangere overnatninger. Her forstås digitale medier ikke kun som noget, der foregår på skærmen, men som noget, der kan føre til relationer, aktiviteter og deltagelse uden for børne- og ungehjemmet.

En del informanter oplever, at arbejdet med det positive digitale liv er underudviklet, og at børne- og ungehjemmene let kommer til primært at fokusere på farer, sanktioner og bekymringer. En leder siger direkte, at de "ikke gør nok" og mangler en mere positiv vinkling:

"[V]i mangler simpelthen noget mere positiv vinkling i forhold til de unges deltagelse, eller hvad hedder sådan noget, deres færden på sociale medier. [...] [F]ordi der er aldrig noget, der er lykkes, tror jeg, med trusler og dårligdomme og negativitet. Jeg tror, vi bliver nødt til at løfte det, og bruge det til, hvad de faktisk også kan, de sociale medier.".

Udsagnet peger på en ambivalens i medarbejdernes tilgang: De skal være opmærksomme på digitale risici, men ser samtidig et behov for at anerkende de muligheder,

[21] LAN står for Local Area Network, men bruges ofte som betegnelse for arrangementer, hvor man mødes fysisk for at spille computer sammen med andre.

sociale medier giver de unge. Det rejser spørgsmålet, om bekymringer i nogle tilfælde kan komme til at fylde så meget, at de vanskeliggør den dialog, som også er vigtig for at opdage og håndtere risici

10.2 Aftaler og regler om adgang

Interviewene tyder på, at alle børne- og ungehjemmene i et vist omfang forholder sig aktivt til regler og aftaler om digitale medier og enheder, men at graden af regulering varierer betydeligt. Nogle børne- og ungehjem har ret faste strukturer med husorden, skemaer, telefonfri måltider, aflevering om natten og klare rammer for aktiviteter. Andre har næsten ingen fælles regler – f.eks. med henvisning til at de unge på stedet er forholdsvis gamle.

De fleste steder har dog nogle fælles husregler – typisk om ingen telefon ved måltider, ingen telefon under skole, møder, behandling eller fælles aktiviteter, samt i en del tilfælde lukning af børne- og ungehjemmets eget wi-fi på bestemte tidspunkter. Samme tendens ses i spørgeskemaundersøgelsen, hvor 72 pct. af fagpersonerne svarer, at der er faste retningslinjer for brug af digitale enheder på det børne- og ungehjem, de er tilknyttet. Her svarer langt de fleste, at der er enten skriftlige (34 pct.) eller mundtlige/situationsbaserede (38 pct.) retningslinjer. Samtidig er det gennemgående i de kvalitative interviews, at disse regler sjældent kan stå alene. Fagpersonerne beskriver et felt præget af lovgivningsmæssige begrænsninger, individuelle hensyn, forældresamarbejde, de unges alder og modenhed samt løbende pædagogisk vurdering. Derfor fremstår reguleringen oftest som en kombination af husregler, individuelle aftaler, motivation, dialog og i særlige tilfælde midlertidig inddragelse af enheder. Dette medarbejdercitat giver et godt eksempel på dette:

"Jeg er kontaktperson for en pige, hvor vi har haft meget stramme regler omkring mobilbrug. Hun har haft behov for det, fordi hun har været udsat. Men det er i samarbejde med mor. Hun har selv taget beslutningen i samarbejde med mor, at hun ikke må have sin mobiltelefon. Fordi det var mors beslutning. At inddrage den."

Et fremherskende synspunkt i de kvalitative interviews er, at faste og meget generelle skærmregler kan være vanskelige at håndhæve og nogle gange konfliktoptrappende. Flere ledere og medarbejdere peger på, at børne- og ungehjemmene ikke bare kan konfiskere børn og unges telefoner, og at det ofte heller ikke er pædagogisk hensigtsmæssigt. De unge har egne enheder og ofte adgang til mobildata, så slukning af børne- og ungehjemmets wi-fi har begrænset effekt. Mange steder bliver regler derfor

i praksis afhængige af, om den unge selv, forældrene og kommunen kan se meningen med dem. Flere informanter beskriver, at de hellere vil indgå aftaler end at skabe daglige magtkampe om telefonen, fordi der i forvejen er mange andre konflikter og udviklingsopgaver at arbejde med. Billedet nuanceres af spørgeskemaundersøgelsen, hvor medarbejdere, der rapporterer at have skriftlige retningslinjer for unges brug af digitale enheder, i højere grad vurderer, at retningslinjerne har en positiv effekt på de unges adfærd (35 pct.), end medarbejdere, der har mundtlige eller situationsbaserede retningslinjer (15 pct.). Til sammen indikerer resultaterne, at fastsatte retningslinjer kan være brugbare i arbejdet med de unge, samtidig med de skal være fleksible nok til at kunne tilpasses den enkelte unges situation.

I forlængelse af dette, beskrives i de kvalitative interviews en tydelig fælles bekymring for børnene og de unges søvn, skolegang, døgnrytme, trivsel og deltagelse i fællesskaber. Når det digitale liv begynder at få konsekvenser for disse områder, bliver reguleringen skærpet. Flere steder arbejder man med, at telefoner, computere, controllere eller kabler afleveres om natten, især for yngre børn eller unge med særlige vanskeligheder. Andre beskriver skærmtider, spilletider, aldersopdelte internettider eller særskilte netværk for yngre og ældre beboere. Der er også eksempler på gradvise udtrapninger, hvor unge, der tidligere har haft meget omfattende skærmbrug, langsomt kommer ned i tid. I flere tilfælde fortælles der om unge, der efter modstand selv mærker, at de bliver friskere, sover bedre eller fungerer bedre, når telefonen ikke er tilgængelig om natten.

Materialet viser også en vigtig sondring mellem almindelige hverdagsregler og mere indgribende foranstaltninger. Almindelige regler handler f.eks. om ikke at filme andre i fællesrum, ikke tale højlydt i telefon i fællesmiljøer, ikke bruge telefon ved måltider og at overholde aldersgrænser på spil og platforme. De mere indgribende tiltag handler om midlertidig inddragelse af enheder. Men dette ses som noget, der kræver dokumentation, proportionalitet, forudgående pædagogiske forsøg og ofte inddragelse af forældre, rådgiver og tilsyn. Flere beskriver det som en "gråzone" eller et stort ansvar, mens andre ser det som et nødvendigt omsorgsredskab, især når søvn, skole eller behandling ellers bryder sammen. En række informanter peger dog på, at det kan ses som en pædagogisk falliterklæring decideret at inddrage telefonen i en periode. Konsekvensen kan let blive en ufrugtbar magtkamp. I et af vores gruppeinterview sagde en medarbejder f.eks. dette om et forløb med en ung:

"Han blev advaret 4-5 gange, inden vi tog den. Men til hvilken nytte? Altså, fordi så er den væk i tre dage. Og så er den tilbage, så er man sådan lidt... And we are back. [...] [D]et er jo et kæmpe indgreb. Når unge bliver anbragt, så er der ikke

noget, der er trygt. De får taget alt fra sig, så det er deres største tryghed, kontakten til hele omverdenen."

Den pågældende medarbejder – og i øvrigt flere andre informanter i samme interview – fremhæver først og fremmest, at man, hvis det overhovedet er muligt, bør arbejde med socialpædagogikken frem for blot at inddrage telefonen.

10.2.1 Ungeinvolvering i udformning af regler

På tværs af materialet er helhedsbilledet, at børne- og ungehjemmene forsøger at inddrage børn og unge i aftaler og regler om digitale medier, men indenfor rammer, der overordnet fastsættes af de voksne. Det fremherskende er ikke, at de unge er med til at bestemme reglerne, men at de bliver hørt, får mulighed for at komme med input, og at aftaler tilpasses individuelt efter alder, funktionsniveau, trivsel, skolegang, søvn og konkrete risikosituationer. Inddragelsen sker især gennem husmøder, ungemøder og andre fora, ture, ungesamtaler, udviklingssamtaler og løbende dialog i hverdagen.

Et gennemgående træk er, at inddragelse forstås som en pædagogisk proces, hvor de unge inddrages i dialoger om, hvilke løsninger og aftaler, der kan understøtte den unges trivsel, søvn, skolegang og deltagelse i hverdagen. Flere beskriver konkrete forhandlinger om f.eks. skærmtid eller adgang til digitale medier, mens andre fremhæver kollektive drøftelser om husregler, mobilfri situationer, gode og dårlige oplevelser på nettet mv. Inddragelsen synes at afhænge af de unges alder og kognitive forudsætninger. Små børn eller unge med store vanskeligheder får ofte færre åbne valgmuligheder og mere afgrænsede alternativer. For ældre og mere selvforvaltende unge kan dialogen være mere forhandlende. Flere informanter understreger dog, at inddragelse ikke betyder, at den unge altid får ret. Nogle regler begrundes i omsorg, søvn, skole, sikkerhed eller fællesskab og fastholdes, selv om den unge er uenig.

Materialet viser også en spænding mellem medbestemmelse og voksenansvar. De unge kan opleve forskelsbehandling, når regler varierer individuelt, f.eks. fordi en 12-årig ikke må det samme som en 17-årig. Omvendt fremhæver fagpersonerne, at netop individuelle aftaler er nødvendige, fordi behov og risici er meget forskellige. Samlet set fremstår ungeinddragelse derfor som udbredt, men pragmatisk og rammesat: De unge inviteres ind i dialogen, men de voksne fastholder ansvaret for at sætte grænser, når digital brug truer trivsel, søvn, skolegang eller fællesskab.

10.3 Attraktive alternativer til de digitale muligheder?

Interviewene indikerer at børne- og ungehjemmene typisk forsøger at tilbyde attraktive alternativer til online-livet, men at dette arbejde er krævende, situationsbestemt og stærkt afhængigt af de unges motivation, trivsel og relationer til de voksne. De alternativer, som tilbydes, spænder bredt: gåture, sport, ridning, svømning, fitness, kreative sysler, madlavning, brætspil, filmhygge, ture ud af huset, sejlads, skiture, højtidsaktiviteter, praktisk arbejde, bål, dyr og fritidsaktiviteter i lokalsamfundet. Mange steder beskrives det som en grundlæggende pædagogisk opgave at skabe fysisk samvær og fællesskaber, der kan konkurrere med skærmens tiltrækningskraft. En leder lægger i den forbindelse stor vægt på, at det skal være et tilvalg:

"Vi har aktiviteter i løbet af ugen, vi har f.eks. svømmehalsdag i dag, det vil de gerne. Det er frivillige aktiviteter ude ved mig, her er det baseret på frivillighed, så det bestemmer de selv, de skal selv mærke efter om de har overskud og mod og er klar til det. Det gør en kæmpe forskel i deltagelse. Så snart noget bliver frivilligt, så kommer de. Så snart det er noget de skal, så skal de ikke bede om det og voksne er dumme og nogle idioter"

Flere peger dertil på, at relationen til den voksne er afgørende: Alternativet bliver attraktivt, når det bæres af autentiske voksne, der selv brænder for aktiviteten. Et mindretal beskriver arbejdet som vanskeligt, enten på grund af normering, typen af børne- og ungehjem, de unges manglende erfaring med fritidsliv eller fordi nogle unge primært søger tilbage til værelset og de sociale medier.

10.4 Opsummering

Kapitlet viser, at de fagprofessionelles forståelse af de unges digitale mediebrug er præget af en grundlæggende ambivalens, hvor digitale medier både fremhæves som en ressource for relationer, fællesskaber, læring og trivsel og samtidig ses i tæt sammenhæng med en række risici. Den samme ambivalens genfindes hos de unge, som hverken beskriver onlinelivet som entydigt positivt eller negativt. For både fagprofessionelle og de unge står den positive betydning af digitale medier for især sociale relationer og fællesskaber tydeligt frem. Ifølge de unge er digitale medier ikke blot underholdning, men for nogle en vigtig forudsætning for støtte, tilhør og social kontakt, hvilket understreger hvorfor digitale medier for disse unge tillægges så stor betydning. Når de positive sider af de unges digitale liv i de fagprofessionelles beskrivelser i høj grad ses i sammenhæng med potentielle risici, kan det imidlertid udgøre en barriere for at forstå

den betydning, som det digitale også har for de unge, og for at skabe en fælles dialog om både muligheder og risici.

Kapitlet peger desuden på, at arbejdet med at understøtte positiv digital mediebrug kun i begrænset omfang fremstår som en selvstændig indsats, men primært indgår i den pædagogiske hverdag gennem dialog, guidning, fælles aktiviteter samt aftaler og regler. Reguleringen af digitale medier varierer på tværs af børne- og ungehjemmene og sker inden for rammer af lovgivning, individuelle hensyn og pædagogiske afvejninger. Flere fagprofessionelle oplever dog, at regulering kan være vanskelig at håndhæve i praksis, fordi inddragelse af telefoner mv. ikke altid er mulig eller pædagogisk hensigtsmæssig. Derfor fremhæver flere også, at de er tilbageholdende med at anvende kontrol. Dog peger spørgeskemaundersøgelsen på, at det at have skriftlige, frem for mundtlige eller situationsbaserede retningslinjer, i højere grad opleves af medarbejdere som havende en positiv effekt på de unges adfærd. Dette tyder på, at det kan være værdifuldt at have faste retningslinjer, som kan tages i brug eller tilpasses de enkelte unge efter behov. De unges oplevelser nuancerer ligeledes fagpersonernes beskrivelser af tilbageholdenhed omkring at tage regler og regulering i brug. Her beskriver flere unge episoder, hvor telefonen er blevet inddraget, eller hvor adgangen til digitale medier på anden vis er blevet begrænset. De unge oplever desuden reglerne forskelligt. Nogle finder dem rimelige, mens andre oplever dem som begrænsende, især når de forhindrer social kontakt. På tværs af unge- og fagpersonperspektiverne fremstår det desuden som centralt, at regler og aftaler opleves som meningsfulde og begrundede. Både de unge og de fagprofessionelle peger således på, at regler fungerer bedst, når formålet er tydeligt, og når de involverede kan se meningen med dem. Foruden dettevi-ser kapitlet, at forældresamarbejdet opleves forskelligt: Det kan understøtte personalets arbejde med regler og aftaler, men kan samtidig for nogle unge opleves som et ekstra lag af uhensigtsmæssig kontrol i hverdagen.

Endelig viser kapitlet, at attraktive alternativer til de unges digitale liv kræver mere end blot aktivitetstilbud. De skal bæres af engagerede voksne, tage afsæt i de unges motivation, trivsel og relationer og opleves som relevante fællesskaber.

11 Digital risikoadfærd

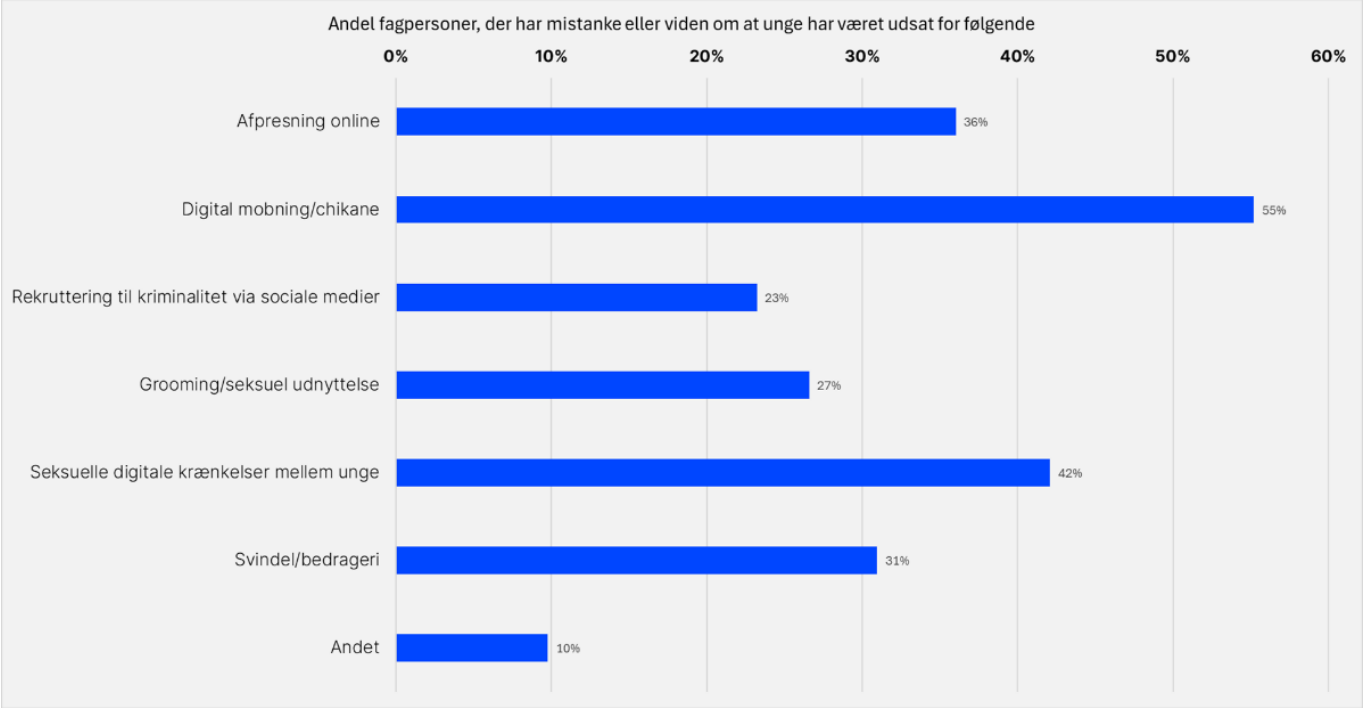
I dette hovedafsnit belyses de negative aspekter af børn og unges online-liv, som de fremstår i interviewene med medarbejdere og ledere. Afsnittet indledes med en række eksempler på risikosituationer, der udspringer af de unges digitale brug, herunder hvordan situationerne er blevet håndteret, og hvordan de unge har reageret herpå. Herefter beskrives to konkrete og nylige eksempler fra praksis. Afsnittet belyser desuden, om og hvordan børne- og ungehjemmene skelner mellem børn og unge i særlig risiko og den øvrige børne- og ungegruppe. Afslutningsvis beskrives tegn og mønstre i de unges digitale liv, som kan indikere behov for særlig opmærksomhed eller støtte.

11.1 Digitale risikosituationer

Selvom der er positive aspekter af de unges digitale liv, peger resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen på, at digitale medier og enheder også giver anledning til bekymring blandt medarbejdere. Her svarer 70 pct. af fagpersonerne, at de indenfor det seneste år har oplevet situationer, der har gjort dem bekymrede for de unges udsathed for eller deltagelse i digital kriminalitet eller risikoadfærd. Dette billede går på tværs af de forskellige typer af børne- og ungehjem og indikerer dermed, at digital kriminalitet og risikoadfærd er aktuelle problematikker for mange fagpersoner i deres arbejde med de unge. Dette gælder også selvom de er tilknyttet delvist lukkede eller sikrede institutioner, som typisk er mere restriktive ift. de unges adgang til digitale medier.

Generelt oplever fagpersonerne, at risikosituationer, der udspringer af de unges digitale liv, kan antage mange forskellige former og variere i alvorlighedsgrad. Dette fremgår især i de kvalitative interviews. Her beskriver informanternes nylige risikosituationer som omfatter alt fra mindre grader af grænseoverskridende adfærd til mere omfattende risikosituationer og problemstillinger.

Spørgeskemaundersøgelsen giver samtidig et indblik i, hvilke typer af digital risikoadfærd og/eller kriminalitet, flest fagpersoner i undersøgelsen møder i arbejdet med de unge. Her fremgår digital mobning og chikane som en særligt omfattende problematik, som de fleste fagpersoner på børne- og ungehjem svarer, at de har viden eller mistanke om, de unge på børne og ungehjemmet har været udsat for (55 pct.).

Figur 11.1 Andel af fagpersoner i spørgeskemaet, der har svaret, at de har viden eller mistanke om, at unge på det på børne- og ungehjem, de er tilknyttet, har været udsat for ovenstående[22] n=297. Fagpersonerne har valgt alle relevante svarmuligheder

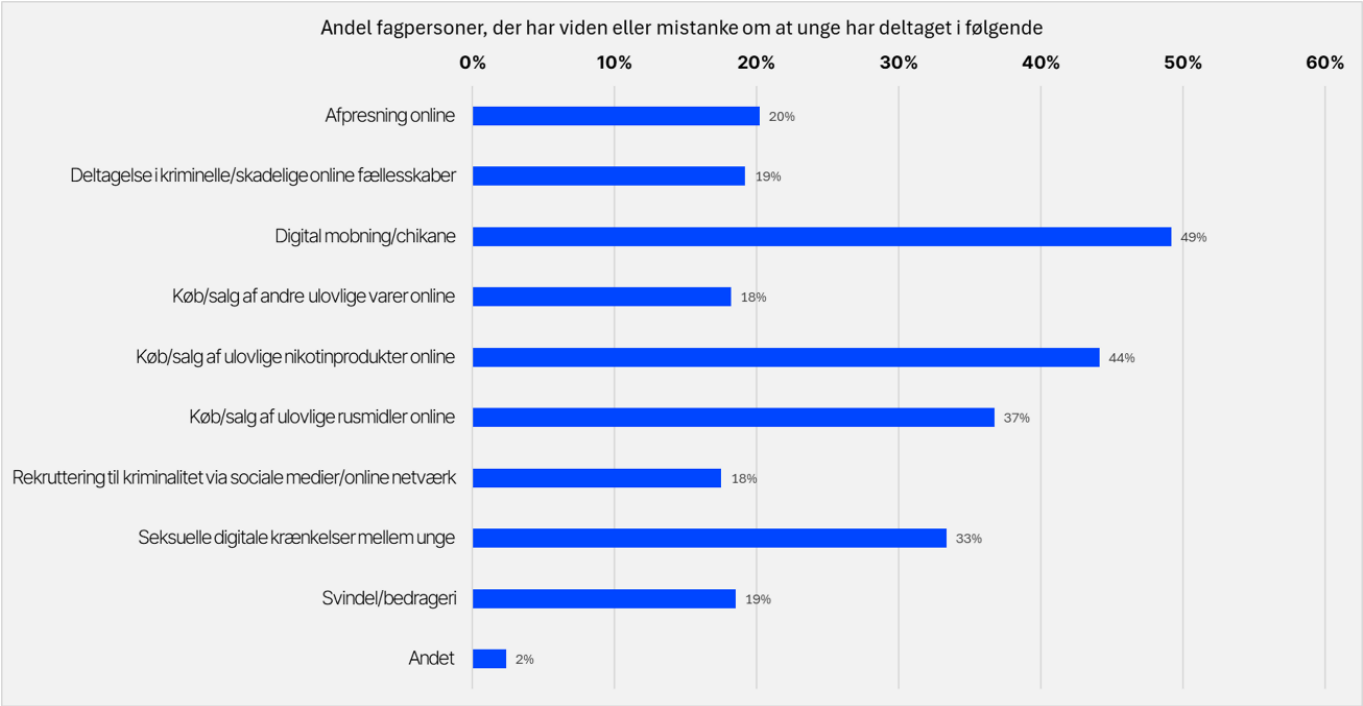
Dette fremhæves også som en væsentlig problematik i de kvalitative interviews. Fagpersonerne beskriver bl.a. digital mobning som situationer, hvor unge bevidst udelukker eller blokerer hinanden online, samt gruppedynamikker, hvor enkelte unge ekskluderes fra digitale fællesskaber. Der beskrives desuden tilfælde, hvor unge med mentale og/eller kognitive udfordringer udsættes for digital mobning uden nødvendigvis selv at være fuldt bevidste om det. Digital mobning fremstår dermed som en problematik, der for nogen unge kan være svær at gennemskue, hvilket følgende medarbejderudsagn viser:

"Vi har også en, han er meget aktiv på [sociale medier red.] og har jeg ved ikke hvor mange følgere. Og [...] han gør jo totalt grin med sig selv, altså han får udstillet sig selv på det groveste. Og størstedelen af dem, der skriver til ham, det er jo virkelig grimme og nedladende kommentarer. Men der kan vi heller ikke gøre noget. Altså fordi han tror, at de synes han er den fedeste i hele verden, til trods for, at de skriver alle de ting. Han kigger bare på tallet, hvor mange følgere han har og hvor fedt det er".

[22] Dette er et filterspørgsmål, som stilles til respondenter, der har svaret, at de har oplevet situationer, der har gjort dem bekymrede for de unges udsathed for eller deltagelse i digital kriminalitet eller risikoadfærd. Procentudregningen er dog baseret på det fulde analyseudvalg.

Fagpersonerne på børne- og ungehjemmene oplever altså at digital mobning er en udfordring, de må forholde sig til i deres arbejde med de unge, også selvom de pågældende unge ikke nødvendigvis er bevidste om mobningen.

Derudover kan vi i spørgeskemaundersøgelsen se, at digital mobning også fremhæves af mange fagpersoner som en udfordring, de mistænker at unge på børne- og ungehjemmene udsætter andre for (49 pct.). Dette fremgår af figur **Figur 11.2.**

Figur 11.2 Andel af fagpersoner i spørgeskemaet, der har svaret at de har viden eller mistanke om, at unge på det på børne- og ungehjem, de er tilknyttet, har deltaget i eller udsat andre for[23] n=297. Fagpersonerne har valgt alle relevante svarmuligheder

[23] Dette er et filterspørgsmål, som stilles til respondenter, der har svaret, at de har oplevet situationer der har gjort dem bekymrede for de unges udsathed for eller deltagelse i digital kriminalitet eller risikoadfærd. Procentudregningen er dog baseret på det fulde analyseudvalg.

Digital mobning er den digitale risikoadfærd som flest fagpersoner oplever at unge på børne- og ungehjemmene både udsætter andre for og selv udsættes for. Det ses også i figur 12-1, hvor mange fagpersoner peger på, at de har viden eller mistanke om problematikker såsom online afpresning af de unge (36 pct.) og seksuelle digitale krænkelser begået af andre unge (42 pct.).

I de kvalitative interviews, beskrives også situationer, hvor unge har været udsat for uønsket deling af intime eller på anden måde grænseoverskridende billeder og indhold online blandt andre unge, eller selv har delt eller videresendt sådant materiale. Ligeledes fremgår det i figur 12-2, at 33 pct. af fagpersonerne i spørgeskemaundersøgelsen har viden eller bekymring om, at unge på deres børne- og ungehjem har begået seksuelle krænkelser mod andre unge. Fagpersoner på børne- og ungehjemmene skal altså håndtere både situationer, hvor unge selv udsættes for seksuelle digitale krænkelser, og situationer hvor unge udsætter andre for sådanne krænkelser.

Grooming og seksuel udnyttelse fremgår ikke som en af de situationer flest medarbejdere har kendskab til eller mistanke om i spørgeskemaundersøgelsen (27 pct.). Dog beskriver flere fagpersoner i de kvalitative interviews eksempler på grooming og sextortion, hvor fremmede opbygger tillidsfulde relationer til de unge mhp. at få dem til at sende seksuelt eller på anden måde grænseoverskridende materiale, ofte med henblik på økonomisk udnyttelse.

Køb og salg af ulovlige produkter, er den digitale problematik næstflest fagpersoner oplever at have viden eller mistanke om, at unge indgår i på børne- og ungehjemmene (se **Figur 11.2**). Dette gør sig gældende både i form af køb eller salg af ulovlige nikotinprodukter (44 pct.) og i form af køb eller salg af ulovlige rusmidler (37 pct.). Dette går igen i de kvalitative interviews, hvor informanter beskriver eksempler på unge, der køber eller sælger stoffer via digitale platforme som Snapchat.

I de kvalitative interviews, fremhæves også tilfælde af økonomisk bedrageri, hvor unge enten har deltaget i bedrageri af andre, eller selv er blevet økonomisk udnyttet af personer, de har mødt online, f.eks. personer der udgiver sig for at være deres ven. I spørgeskemaundersøgelsen fremgår digital svindel og bedrageri også som en udfordring, som opleves af en del fagpersoner. Her er det særligt mistanke om, at unge udsættes for svindel, der går igen blandt fagpersonerne (31 pct.), mens færre har oplevet at have mistanke om, at unge har deltaget i digital svindel (19 pct.)

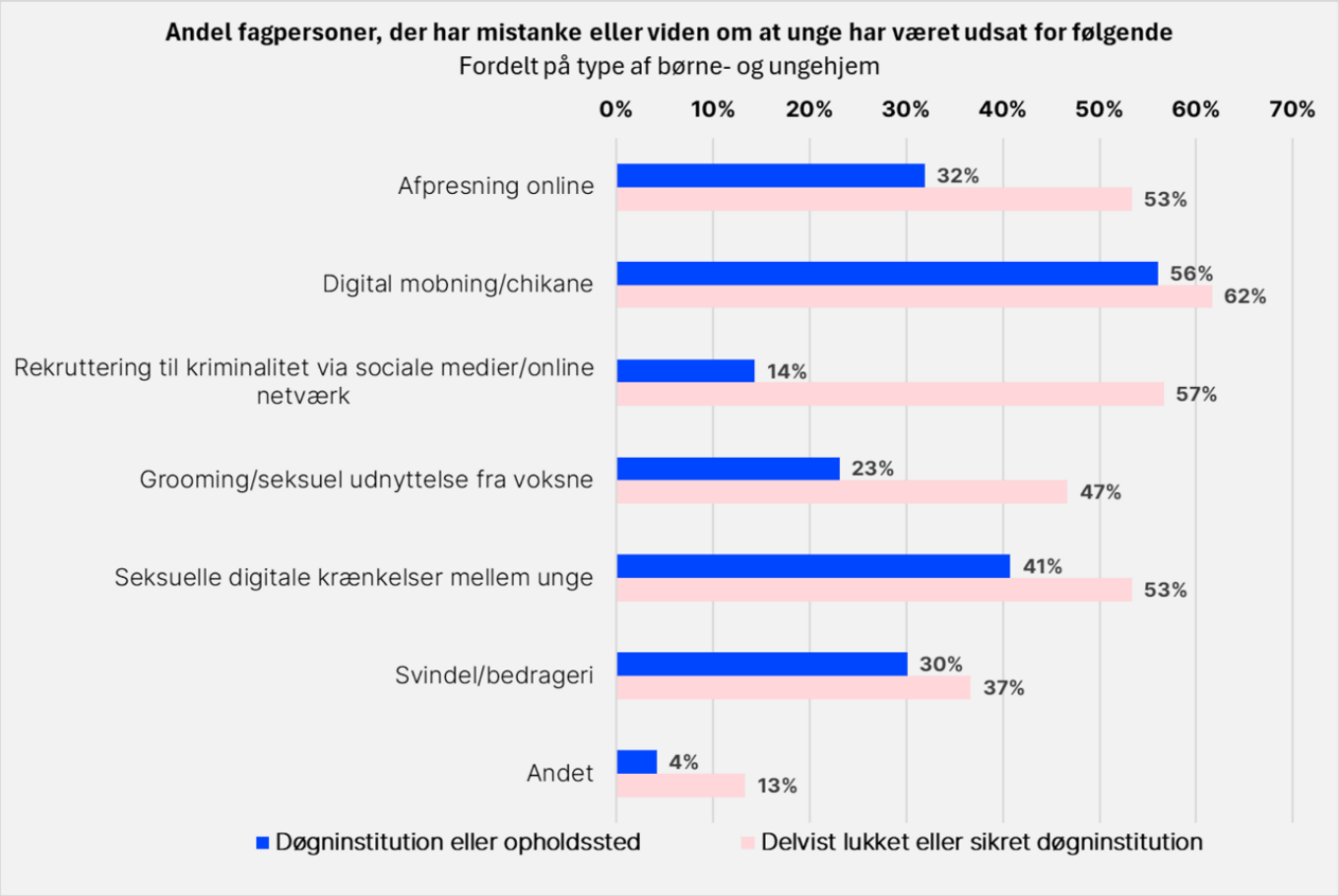
Resultaterne i spørgeskemaet indikerer overordnet, at flere fagpersoner oplever at have mistanke om, at de unge udsættes for kriminalitet end at de unge udsætter andre for

tilsvarende former for kriminalitet. Her har 36 pct. mistanke om at unge udsættes for online afpresning, modsat 20 pct., der mistænker at unge afpresser andre. Ligeledes mistænker flere, at unge udsættes for online mobning (55 pct.) end at de udsætter andre for det samme (49 pct.). Det samme gælder seksuelle digitale krænkelser, som 42 pct. af fagpersonerne har mistanke om, at unge på deres børne- og ungehjem udsættes for, hvorimod 33 pct. har mistanke om at unge på børne- og ungehjemmet udsætter andre for det samme.

Enkelte informanter i de kvalitative interviews beskriver også eksempler på aktiviteter på dark web og private onlinenetværk, hvor unge bl.a. har adgang til voldsvideoer og andet alvorligt billede- og videomateriale. Der nævnes desuden tilfælde, hvor digitale medier anvendes til at planlægge og koordinere aktiviteter mellem unge f.eks. slåskampe og natterend.

Samlet set vidner beskrivelserne og besvarelserne om en stor variation i risikosituationernes karakter og alvorlighed, hvilket stiller krav om differentierede pædagogiske vurderinger og håndtering.

Resultaterne fra spørgeskemaet viser variation i, hvilke former for kriminalitet og risikoadfærd, der opleves på de forskellige typer af børne- og ungehjem. **Figur 11.3** viser andelen af fagpersoner, der har haft mistanke eller viden om, at unge har været udsat for forskellige typer af digital kriminalitet eller risici fordelt på hhv. døgninstitutioner og opholdssteder og delvist lukkede eller sikrede døgninstitutioner.

Figur 11.3 Andel af fagpersoner i spørgeskemaet, der har svaret at de har viden eller mistanke om, at unge på det på børne- og ungehjem, de er tilknyttet, har været udsat for ovenstående, fordelt på typen af børne- og ungehjem[24] Døgninstitutioner og opholdssteder: n=216, Delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner: n=60. Fagpersonerne har valgt alle relevante svarmuligheder.

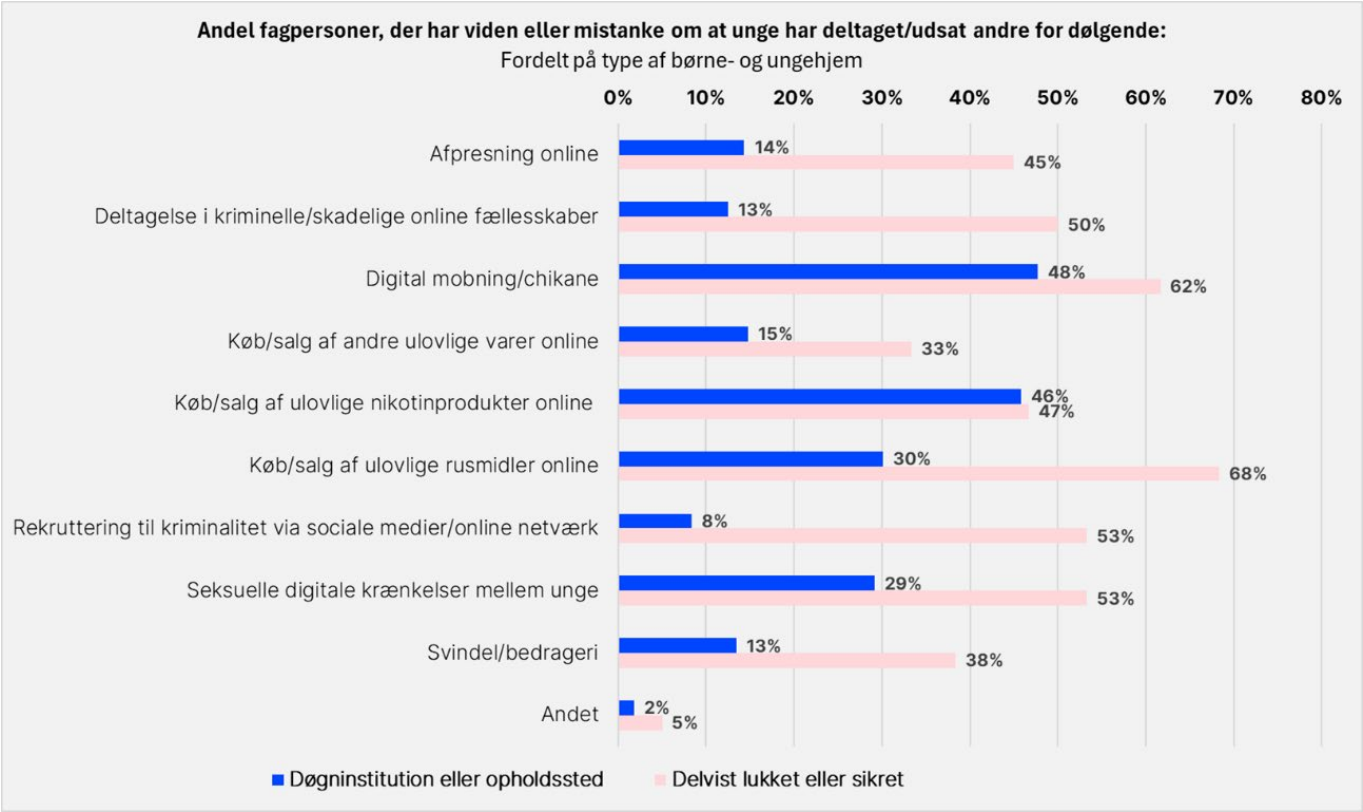
[24] Dette er et filterspørgsmål, som stilles til respondenter, der har svaret, at de har oplevet situationer, der har gjort dem bekymrede for de unges udsathed for eller deltagelse i digital kriminalitet eller risikoadfærd. Procentudregningen er dog baseret på det fulde antal fagpersoner tilknyttet døgninstitutioner og opholdssteder, samt delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner. Kategorien 'andet' er sorteret fra.

Her bliver det tydeligt, at der er forskelle i, hvilke typer af kriminalitet og risici, fagpersoner oplever, at de unge udsættes for, alt efter hvilke typer børne- og ungehjem, de er tilknyttet. Mens en høj andel af fagpersoner fra begge grupper rapporterer om mistanke om digital mobning (56 pct. for døgninstitutioner og opholdssteder og 62 pct. for delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner), oplever signifikant flere fagpersoner på de delvist lukkede og sikrede institutioner at være bekymrede for, at de unge udsættes for online afpresning (53 pct. mod 32 pct., $p < 0,001$), rekruttering til kriminalitet (57 pct. mod 14 pct., $p < 0,001$) og online grooming (47 pct., mod 23 pct., $p < 0,001$), sammenlignet med fagpersoner tilknyttet døgninstitutioner og opholdssteder.[25]

Samme billede tegner sig, når der ses på, hvilke typer af kriminalitet og risikoadfærd fagpersonerne har mistanke eller viden om, de unge har deltaget i, fordelt på de forskellige typer af børne- og ungehjem (**Figur 11.4**). Her har signifikant flere fagpersoner fra delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner mistanke om, at de unge har deltaget i online afpresning (45 pct. mod 14 pct., $p < 0,001$), kriminelle eller skadelige online fællesskaber (50 pct. mod 13 pct., $p < 0,001$), køb eller salg af ulovlige varer (33 pct. mod 15 pct., $p < 0,01$)), køb eller salg af ulovlige rusmidler (68 pct. mod 30 pct., $p < 0,001$), rekruttering til kriminalitet (53 pct. mod 8 pct., $p < 0,001$), seksuelle digitale krænkelser (53 pct. mod 29 pct., $p < 0,001$) og bedrageri (38 pct. mod 13 pct., $p < 0,001$), sammenlignet med fagpersoner på døgninstitutioner og opholdssteder.[26]

[25] Disse tal skal tolkes med forbehold for, at de sikrede døgninstitutioner er blevet bedt om at inkludere digital kriminalitet og risici, som ligger forud for anbringelsen, da fagpersoner forholder sig til sådanne situationer i det pædagogiske arbejde.

[26] Disse tal skal tolkes med forbehold for, at de sikrede døgninstitutioner er blevet bedt om at inkludere digital kriminalitet og risici, som ligger forud for anbringelsen, da fagpersoner forholder sig til sådanne situationer i det pædagogiske arbejde

Figur 11.4 andel af fagpersoner i spørgeskemaet, der har svaret at de har viden eller mistanke om, at unge på det på børne- og ungehjem, de er tilknyttet, har deltaget i eller udsat andre for, fordelt på typen af børne- og ungehjem[27] Døgninstitutioner og opholdssteder: n=216, Delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner: n=60. Fagpersonerne har valgt alle relevante svarmuligheder

Resultaterne indikerer, at selvom udsathed for de forskellige typer af risici og kriminalitet opleves af fagpersoner på begge typer af børne- og ungehjem, er der en differentiering i, hvad der fylder mest i arbejdet på de forskellige hjem. Dette tyder på, at det kan være en fordel at differentiere forebyggelsesindsatser, så de målrettes de problematikker, der er mest udbredte på de forskellige typer af børne- og ungehjem.

[27] Dette er et filterspørgsmål, som stilles til respondenter, der har svaret, at de har oplevet situationer, der har gjort dem bekymrede for de unges udsathed for eller deltagelse i digital kriminalitet eller risikoadfærd. Procentudregningen er dog baseret på det fulde antal fagpersoner tilknyttet døgninstitutioner og opholdssteder, samt delvist lukkede og sikrede døgninstitutioner. Kategorien 'andet' er sorteret fra

11.1.1 Håndtering og ungeoplevelse

Håndteringen af de beskrevne eksempler på risikosituationer varierer, og afhænger i høj grad af risikosituationens alvor og karakter. Ifølge informanterne spænder håndteringen fra dialog og vejledning til konkrete regler samt fysiske og digitale sikkerhedsforanstaltninger. Samtidig fremhæves det, at risikosituationerne ofte kan have en markant betydning for de unges trivsel i situationen, hvor reaktionerne kan spænde fra utryghed og skam til vrede og forvirring. Der er samtidig stor variation i, hvordan de unge efterfølgende forholder sig til oplevelserne.

I stort set alle de nævnte eksempler på risikosituationer fremhæves dialog som et centralt redskab i håndteringen. Dialogen er i mange tilfælde ikke en enkeltstående samtale, men en løbende proces, der tilpasses den konkrete situation og den unges behov. I nogle tilfælde kontaktes politiet, enten for at anmelde sagen eller for at få råd og vejledning om, hvordan personalet kan håndtere episoden. Flere informanter beskriver desuden inddragelse af forældre, SSP og andre relevante aktører som led i håndteringen af nogle risikosituationer. Foruden dialog fremhæves konkrete regler og fysiske sikkerhedsforanstaltninger som vigtige redskaber i håndteringen af risikosituationerne. Eksempler på dette inkluderer inddragelse eller udskiftning af telefoner, delvis sikring af vinduer for at forhindre forsendelser af stoffer samt lukning af bankkonti eller inddragelse af forældre som økonomiske værger for at hindre økonomisk udnyttelse. Episoderne kan føre til skærpet observation og øget opmærksomhed på den pågældende unge.

Risikosituationer, der udspringer af de unges digitale liv, kan have betydelige følelsesmæssige og sociale konsekvenser. Reaktionerne spænder fra frygt, skam og forvirring til vrede og frustration og afhænger af situationens karakter, alvorlighed og den unges forudsætninger. Flere informanter beskriver unge, der i kølvandet på episoderne trækker sig socialt, isolerer sig på værelset eller reducerer deres digitale aktivitet. For nogle medfører oplevelserne et mere forsigtigt forhold til digitale medier og en øget opmærksomhed på potentielle risici, mens andre i højere grad søger støtte hos personale, som de har tillidsfulde relationer til, som en leder sætter ord på i det følgende citat:

"Jeg vil sige at der er flere ting der har sat sig ved det her. Det ene er, at når der er sådan at der så er nogle der begynder at skrive et eller andet til ham, så kommer han faktisk ned med det samme nu. Det er så spørgsmålet om det hænger ved, det gør det nok ikke, men lige for nu der er han blevet lidt forskrækket"

Der er dog også eksempler på unge som på grund af kognitive udfordringer eller ringe forståelse af situationen, ikke opfatter konsekvenserne eller situationens alvor, og derfor ikke nødvendigvis lærer af episoderne. De unges reaktioner på personalets håndtering af risikosituationerne varierer ligeledes. I nogle tilfælde har de unge reageret med frustration og modstand på personalets beslutninger om f.eks. inddragelse af telefoner eller midlertidig lukning af digitale platforme. Flere informanter oplever dog, at de unge med tiden accepterer indgrebene som nødvendige for deres egen sikkerhed – især når beslutningerne følges op af forklaringer og dialog.

11.1.2 Konkrete eksempler på risikosituationer

I det følgende beskrives to konkrete eksempler på digitale risikosituationer og håndteringen af dem. Eksemplerne illustrerer, hvordan personalet på børne- og ungehjemmene arbejder med støtte, læring og forebyggelse i praksis. Begge situationer viser, at de unges digitale liv fra de fagprofessionelles perspektiv kan indebære betydelige risici og følelsesmæssige konsekvenser, men også hvordan disse kan håndteres gennem en kombination af nærvær, dialog og praktiske tiltag. Eksemplerne viser desuden, at de fagprofessionelle oplever, at erfaringerne for nogle unge kan føre til øget forsigtighed og større villighed til at søge hjælp hos personalet.

Eksempel 1: Sextortion

Situation: En ung bliver fortrolig med en fremmed online. Relationens karakter ændrer sig gradvist, og den unge bliver bedt om at sende et seksuelt billede af sig selv. Den unge sender billedet og følger efterfølgende med over til en anden platform for at fortsætte kommunikationen. Pludselig ændrer tonen sig, og den unge bliver presset til at overføre penge, under trussel om, at billedet vil blive delt og den unges identitet afsløret.
Håndtering: En aften observerer personalet, at den unge er tydeligt påvirket, og går i dialog for at skabe ro og tryghed. Den følgende dag kontaktes politiet for rådgivning og vejledning om, hvordan situationen kan håndteres. Episoden bearbejdes efterfølgende gennem støtte og opfølgende samtaler med den unge.
Den unges reaktion: Den unge gav udtryk for, at de oplevede situationen som skræmmende og truende og følte sig flov over hændelsen. Den unge har efterfølgende udviklet en mere forsigtig og reflekteret tilgang til digitale medier og enheder, set fra de fagprofessionelles perspektiv.

Eksempel 2: Økonomisk udnyttelse

Situation: En ung indgår i et online venskab med en fremmed person på en gaming platform og bliver gradvist overtalt til at give gaver. Oplysninger om, at den unge deler

gaver ud spredes senere i andre fora på gaming platformen, hvilket medfører yderligere pres fra andre personer, som også begynder at bede om gaver. Den unge efterkommer ønskerne for at bevare og opbygge venskaberne.
Håndtering: Personalet har i perioden gentagne samtaler med den unge. For at begrænse risikoen for økonomisk udnyttelse begrænser den unge i samarbejde med personalet og den økonomiske værge adgangen til den unges opsparing. Personalet følger dertil løbende den unges onlineaktiviteter mhp. at støtte og vejlede ved pres fra andre.
Den unges reaktion: Den unge reagerede med forskrækkelse over episoden, og gav udtryk for at være bange for at blive lokket igen, og som nu oplever konsekvenserne af episoden, idet den unge betaler af på gælden. De fagprofessionelle oplever, at når den unge i dag er i tvivl om noget online, kommer vedkommende straks til en pædagog for at dele oplevelsen. Den unge opleves nu mere opsøgende overfor personalet og forsigtig i sine digitale relationer.

11.2 Særlige risikogrupper

Samlet set peger interviewene på, at medarbejdere og ledere forstår digital risiko i tæt sammenhæng med de unges samlede livssituation, erfaringer og forudsætninger. Nogle børn og unge vurderes at være mere sårbare end andre i relation til digitale risici og risikoadfærd. De pædagogiske indsatser tilrettelægges derfor med udgangspunkt i den enkelte unges situation, behov og risikoprofil.

På spørgsmålet om, hvorvidt informanterne skelner mellem unge i særlig risiko i relation til digitale medier og enheder og den øvrige ungegruppe, svarer hovedparten, at de foretager en sådan differentiering. Nogle nævner hertil, at de differentierer mellem forskellige grader af sårbarhed, f.eks. unge med alvorlige udfordringer, såsom kriminalitetstruede unge, unge med moderate udfordringer samt unge, der ikke vurderes at være i risiko.

Informanterne understreger samtidig, at børnene og de unge på børne- og ungehjemmene ikke udgør en homogen gruppe. Tværtimod kommer de med vidt forskellige livshistorier, erfaringer og forudsætninger, som også præger deres digitale liv. Nogle kommer med erfaringer fra gentagne anbringelser, ophold på sikrede institutioner eller andre svære livsomstændigheder, mens andre kommer med helt andre erfaringer og støttebehov. Tilsvarende varierer de unges erfaringer med digitale medier. Nogen har haft adgang til digitale medier fra en meget tidlig alder, som kalder på andre pædagogiske greb og opmærksomheder end hos unge med et andet digitalt udgangspunkt. Samtidig spænder målgruppen bredt, både hvad angår alder, modenhed, familieforhold og

tidligere erfaringer. Disse faktorer indgår derfor i medarbejderne og ledernes vurderinger af, hvordan digital risiko skal forstås og håndteres i den konkrete situation.

Identificeringen af digital risiko sker bl.a. gennem løbende observationer af den unges adfærd og trivsel samt gennem dialog med den unge. Enkelte beskriver desuden, at de allerede ved indskrivningen, med afsæt i sagsdokumenter og øvrige oplysninger, vurderer, om der er forhold, der kræver særlig opmærksomhed i arbejdet med den unge, herunder digital adfærd og forhold, der kan påvirke den (f.eks. familieforhold).

Differentieringen mellem unge med forskellige risikoprofiler danner afsæt for forskellige pædagogiske greb og tilgange i arbejdet med at håndtere og forebygge digital risikoadfærd. For nogle består indsatsen af observation og dialog med den unge. Andre anvender i højere grad regler og aftaler som pædagogiske greb [se kap. 11.3 om aftaler og regler]. Tilgangen afhænger af den konkrete situation og den enkelte unges behov. Nogle informanter peger samtidig på, at den øgede opmærksomhed på bestemte grupper af unge kan udfordre balancen i det pædagogiske arbejde, idet der skal navigeres mellem nødvendig opmærksomhed og risikoen for, at de unge oplever sig mistænkeliggjort, hvilket kan have negative konsekvenser for relationen mellem de unge og medarbejdere og ledere. Dette kommer til udtryk i nedenstående medarbejdercitat:

"Det er også et kæmpe tillidsbrud i, at du mistænkeliggør dem for et eller andet. [...] Det er enormt skadende for relationen, og det er rigtig svært at arbejde med en, hvis du ikke har en relation. Og så er der rigtig meget, der skal bygges op igen"

11.3 Opsporing og tegn på risikoadfærd

På tværs af interviewene beskriver medarbejderne, at udfordringer i de unges digitale liv fylder i deres arbejde med de unge. De bliver opmærksomme på udfordringerne gennem ændringer i humør og adfærd, såsom øget tilbagetrækning, tristhed eller ændret social deltagelse, til konkrete oplysninger fra andre unge, pårørende eller eksterne personer. Dertil fremhæves situationer, hvor den unge selv fortæller om oplevelser eller udfordringer i relation til det digitale.

Ændringer i adfærd og humør fremhæves af både medarbejdere og ledere som et tegn på, at en ung har udfordringer i deres online-liv. Det kan være tegn på mistrivsel i form af nedtrykthed, selvisolation og tilbagetrækning fra fysiske fællesskaber og fælles måltider, som en leder beskriver i det følgende:

"Men ja som jeg sagde, det er nok typisk mistrivselstegn man ser. Også den der med, at de begynder at trække sig fra det [fysiske red.] fællesskab eller de sociale aktiviteter, der er hos os"

Andre peger på, at det kan komme til udtryk gennem udadreagerende adfærd, frustrationer og vredesudbrud, eller ved at den unge fremstår mere hemmelighedsfuld end normalt, f.eks. hvis en skærm hurtigt lukkes i, når en medarbejder træder ind i rummet. En af informanterne fremhæver desuden, at ændringer i den unges fysiske fremtoning kan være en indikator på uhensigtsmæssig digital aktivitet. En pludselig ændring i brugen af make-up kan f.eks. give anledning til overvejelser om, hvorvidt den unge indgår i bekymrende digitale relationer til f.eks. ældre mænd.

Oplysninger fra andre unge, pårørende eller eksterne personer fremhæves som et andet eksempel på, hvordan personalet kan blive opmærksomme på, at en ung har problemer i online-livet. Særligt forældre og venner beskrives som vigtige kilder til viden om de unges digitale aktiviteter og adfærd. Der nævnes flere eksempler på forældre, der kontakter børne- og ungehjemmene på baggrund af en mistænkelig adfærd f.eks. ved usædvanlige eller bekymrende overførsler via mobilepay, eller udtalelser på nettet, som følgende medarbejdercitat illustrerer:

"En dreng, der havde ytret nogle ting. Det var under et [online computerspil red.], altså i et fællesskab, hvor han fik sagt nogle ting, der var bekymrende, men en af hans kammerater, hvor vi har god kontakt med forældrene, var med i spillet, og kammeraten fik så ondt i maven, at han gik ned og sagde det til sin mor, som ringede til os".

Det fremhæves også, at de unge ofte besidder en betydelig viden om hinandens digitale aktiviteter, samt at de er gode til at gøre opmærksomme på problemer hos hinanden. Dog nævner flere en såkaldt "snitch kultur", som omvendt kan begrænse de unges villighed til at dele bekymringer eller oplysninger om andre. Dette kan udgøre en barriere i det forebyggende og pædagogiske arbejde, fordi personalet dermed risikerer at få senere eller mere begrænset indsigt i digitale problemer og risikosituationer blandt de unge. Det understreger betydningen af tillidsfulde relationer mellem personalet og de unge som en forudsætning for, at de unge føler sig trygge ved at dele oplysninger om andre unge. Foruden oplysninger fra forældre og andre unge beskrives også situationer, hvor fremmede kontakter børne- og ungehjemmene og videregiver bekymringer om de unges digitale adfærd, baseret på observationer fra den anden side af skærmen.

Endelig fremhæver flere af de adspurgte børne- og ungehjem, at nogle unge selv opsøger medarbejderne, hvis de er eller har været involveret i noget uhensigtsmæssigt online. Flere beskriver samtidig de unge som relativt åbne og ærlige, når der spørges ind til eventuelle problemer, hvilket kobles til en tillidsfuld relation, personalet og den unge imellem, og et stærkt fokus på det relationelle arbejde. Samtidig peger flere på, at de unge ofte betror sig til personalet, når konsekvenserne af en given situation allerede har vist sig. Der er med andre ord en oplevelse af, at problemer i det digitale liv ofte opdages på bagkant og kan være vanskelige at opdage i momentet, hvilket ligeledes er en barriere for det forebyggende arbejde.

11.4 Barrierer for opsporing, håndtering og forebyggelse af risikoadfærd

På tværs af interviewene fremhæves en række barrierer for opsporing, håndtering og forebyggelse af risikoadfærd blandt børn og unge på de adspurgte børne- og ungehjem. Der peges bl.a. på system- og lovgivningsmæssige udfordringer, manglende teknisk indsigt og viden om det digitale samt udfordringer i samarbejdet med forældre i arbejdet med de unges digitale liv.

Et stort antal af de adspurgte børne- og ungehjem, herunder især åbne tilbud, peger på begrænsede juridiske handlemuligheder som en væsentlig barriere for at lykkes med den faglige indsats i relation til forebyggelse og håndtering af de unges risikoadfærd. Flere medarbejdere og ledere fremhæver, at de savner hjemmel til at gribe ind overfor problematikker, der udspiller sig digitalt, særligt i situationer, hvor den unge vurderes at være til fare for sig selv og sine omgivelser, og hvor dialog ikke vurderes tilstrækkeligt. Flere oplever med andre ord et misforhold mellem det ansvar, de har for at beskytte de unge, og de konkrete muligheder, de har for at handle. Samtidig fremhæver flere, at de generelt foretrækker dialog frem for kontrol- og magtanvendelse, da indgribende tiltag kan risikere at svække relationen til den unge. Der er således mange hensyn på spil i balancen mellem dialog, kontrol og magtanvendelse, som en leder bl.a. sætter ord på her:

"Så synes jeg hele tiden, at det vi kredser om ude ved mig, det er det der med kontrol vs. autonomi [...] hvordan kan vi sikre, at vi kan passe ordentligt på den unge, når ikke vi har nogle greb på den måde. Så det er hele tiden det der med at blive ramt i at have lyst til at gå ind og varetage deres sikkerhed i en kontrolforanstaltning, men også at det ikke er en mulighed og det heller ikke er vejen frem"

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at 56 pct. af fagpersonerne overordnet set føler sig opdaterede på de relevante juridiske rammer for håndtering af udfordringer relateret de unges digitale liv. Det er positivt, at størstedelen af fagpersonerne i undersøgelsen føler sig klædt på til at navigere i disse juridiske rammer. Samtidig rapporterer en forholdsvis høj andel af fagpersoner, at de overvejende ikke føler sig opdaterede på disse rammer (29 pct.). I de kvalitative interviews, fremgår det dertil, at nogle føler deres juridiske handlemuligheder er begrænsede, på trods af at de kender til de juridiske rammer.

Derudover beskrives manglende teknisk indsigt som en barriere for den faglige indsats i forhold til opsporing, håndtering og forebyggelse af de unges risikoadfærd i de kvalitative interviews. Medarbejdernes forudsætninger for at forstå og følge med i de unges digitale liv beskrives som begrænsede, og flere peger på, at de mangler viden om digitale platforme og enheder. Resultaterne fra spørgeskemaet underbygger til dels dette fund. Her er 27 pct. af de adspurgte fagpersoner overvejende uenige i, at de har tilstrækkelig viden om de digitale platforme, de unge bruger, mens ca. halvdelen (52 pct.) mener, at de har den tilstrækkelige viden. Selvom flere mener, at de har tilstrækkelig viden om hvor de kan opsøge yderligere viden om digitale platforme (68 pct.), er der her et forbehold for, at udviklingen i brugen af sociale medier sker i et højt tempo. Det kan være udfordrende at vide, hvilke nye trends og medier der bliver brugt af de unge, hvis ikke man bliver gjort opmærksom på det. Der kan altså være en udfordring i, at man som fagperson kan mangle viden om specifikke dele af unges sociale mediebrug, uden nødvendigvis selv at være opmærksom på, at den viden mangler.

I de kvalitative interviews uddybes det yderligere, at mangel på den tilstrækkelige indsigt i de unges brug af digitale medier kan gøre det vanskeligt at stille de rette spørgsmål og opdage problemer i tide. Samtidig besidder de unge ofte større teknologisk kompetence end personalet, hvilket kan gøre det muligt at omgå regler eller skjule digital adfærd, som ligeledes kan vanskeliggøre eller forhindre tidlig opsporing. Informanterne peger dog også på, at denne kompetence ikke alene udgør en udfordring, men også rummer et potentiale, som kan anvendes konstruktivt i arbejdet med de unges digitale liv. Ved at inddrage de unges viden og erfaringer aktivt kan personalet få bedre indsigt i digitale platforme, fællesskaber og praksisser. Det kan samtidig skabe en mere ligeværdig indgang til dialogen om det digitale.

Forældresamarbejdet beskrives også i de kvalitative interviews som en potentiel barriere for den faglige indsats i forhold til at forebygge og håndtere de unges risikoadfærd. Her tegner spørgeskemaresultaterne et tvetydigt billede af omfanget af fagpersonernes oplevelser af, samarbejdet med de unges forældre. Mens de færreste er helt enige

(6 pct.) eller helt uenige (10 pct.) i dette udsagn, fordeler langt størstedelen sig hen over midten, hvor de er enten delvist enige (28 pct.), delvist uenige (17 pct.) og flest erklærer sig hverken enige eller uenige (29 pct.). De mange tilkendegivelser af at være hverken enige eller uenige kunne tolkes som et udtryk for, at forældresamarbejdet ikke nødvendigvis er den væsentligste barriere for forebyggelsen. I de kvalitative interviews, fremhæves det dog, at forældrene har stor indflydelse på de unges adgang til digitale medier og enheder, hvilket kan udfordre arbejdet med at fastholde fælles rammer og aftaler om de unges digitale brug. Det gælder f.eks. situationer, hvor den unge under samvær med forældrene gives adgang til noget, der afviger fra de aftalte regler på børne- og ungehjemmet. Flere informanter fremhæver dette som en strukturel udfordring, da børne- og ungehjemmene har begrænsede muligheder for at påvirke forældrenes beslutninger. Dermed virker det mere sandsynligt, at tvetydigheden i spørgeskemaresultaterne handler om, at forældresamarbejdet opleves som varierende fra ung til ung, og derfor svært at give et generelt svar på. Dette underbygges af de kvalitative interviews, hvor en medarbejder bl.a. beskriver, at der ofte bruges betydelig tid på at støtte forældre, særligt når de ikke har indsigt i eller anerkender omfanget af de udfordringer, den unge oplever i sit digitale liv. Samtidig fremhæver flere, at et velfungerende samarbejde med forældre i mange tilfælde kan styrke den faglige indsats overfor den unge.

Endelig fremhæver enkelte medarbejdere organisatoriske og praksisnære forhold i arbejdet som potentielle barrierer for den faglige indsats. Dette omfatter bl.a. manglende overlevering mellem vagter, medarbejderudskiftning samt normering. Medarbejderudskiftning beskrives af nogle som særligt udfordrende for de unge, idet hyppige skift kan påvirke relationen til den unge og dermed åbenheden overfor personalet.

Derudover fremgår det af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, at 23 pct. af de adspurgte fagpersoner overvejende oplever at de ikke har tilstrækkelig tid og kapacitet i hverdagen til at håndtere digitale problematikker. Dette peger på, at tid og kapacitet i hverdagen kan være en udfordring i det forebyggende arbejde, når man sammenligner dette med andelen af fagpersoner, der oplever situationer, der gør dem bekymrede for de unges digitale liv (70 pct.). Dette understøttes yderligere af en leder, som i et kvalitativt interview fremhæver normeringen som en central faktor, idet begrænsede personaleressourcer kan reducere muligheden for løbende opfølgning, nærvær og kontinuerlig støtte i situationer, hvor den unge er udfordret. Flere medarbejdere peger desuden på, at nogle unge opbygger særlige relationer til enkelte pædagoger, og at fravær af disse – f.eks. ved sygdom – kan have betydning for den unges trivsel og motivation i hverdagen, og dermed også arbejdet med at forebygge og håndtere risikoadfærd.

Dertil kan manglende overlevering mellem vagter medføre, at personalet mister overblik og vigtig information om en ung, der har det svært i relation til det digitale, som illustreret i det følgende ledercitat:

"Hvis man ikke får overleveret til hinanden imellem vagterne. Hvis der har været et eller andet, som man har været obs på i den foregående vagt, og man ikke får det leveret videre til sine kollegaer, så kan det jo selvfølgelig være svært at være opmærksom på, hvad lille Peter han har haft gang i"

Dette taler ind i, at manglende koordinering i medarbejdergruppen kan udgøre en barriere for det forebyggende arbejde med de unge. I forlængelse af dette ses også i spørgeskemaundersøgelsen, at ca. halvdelen (53 pct.) af fagpersonerne oplever, at der er en tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellem medarbejdere, når der opstår en digital problematik med de unge på hjemmet, mens en femtedel af medarbejderne (20 pct) erklærer sig uenige i dette.

11.5 Opsummering

Kapitlet viser, at digitale risikosituationer varierer i både karakter og alvorlighed – fra digital mobning og konflikter i onlinefællesskaber til mere alvorlige tilfælde af digital kriminalitet. Derudover viser kapitlet, at typerne af kriminalitet og risikoadfærd, som fagpersonerne oplever, varierer på tværs af de forskellige typer af børne- og ungehjem. De fagprofessionelle peger på, at håndteringen af risikosituationerne tilpasses situationens karakter og alvorlighed og kan spænde fra dialog og vejledning til konkrete regler samt fysiske og digitale sikkerhedsforanstaltninger. Samtidig understreger de, at risikosituationerne kan have væsentlige konsekvenser for de unge. Dette genfindes hos de unge, hvor især risikosituationer som sextortion og ufrivillig billeddeling fremhæves som forbundet med skam, frygt og oplevelsen af udstilling og derfor som særligt belastende for de unges trivsel. Det peger på, at håndteringen ikke kun handler om at stoppe eller begrænse risikoen, men også om at sikre et nænsomt efterspil, hvor den unge mødes med diskretion og omsorg og ikke udsættes for yderligere udstilling eller belastning.

Kapitlet viser også, at arbejdet med digitale risici tilpasses den enkelte unges livssituation, erfaringer og risikoprofil. De fagprofessionelle arbejder derfor med forskellige grader af opmærksomhed, dialog, regler og individuelle aftaler. Det kræver dog en særlig pædagogisk balance, fordi øget opmærksomhed på bestemte unge kan opleves som mistænkeliggørelse og udfordre relationen til den unge. Samtidig viser kapitlet, at digitale problemer kan være vanskelige at opspore. Personalet bliver typisk opmærksomme på udfordringer i de unges onlineliv gennem ændringer i humør og adfærd, men også

via oplysninger fra andre unge, pårørende eller den unge selv. Tegnene er dog ikke altid synlige eller entydige, og begrænset indsigt i de unges digitale liv, manglende teknisk viden og de unges frygt for at blive dømt af personalet kan betyde, at problemer først opdages, når de allerede har udviklet sig. Den begrænsede indsigt hænger bl.a. sammen med, at mange unge forsøger at håndtere digitale hændelser på egen hånd. Ungeinterviewene viser, at det enten skyldes, at hændelserne opleves som en almindelig del af det digitale ungdomsliv, eller at de unge er usikre på, om de voksne kan hjælpe uden at forværre situationen. Foruden dette fremhæver medarbejdere og ledere forældresamarbejdet og mangelfuld overlevering mellem medarbejdere, som forhold der ligeledes kan svække opsporing, håndtering og forebyggelse af digital risikoadfærd og kriminalitet blandt de unge.

12 Virksomme indsatser på området

I dette hovedafsnit beskrives de faglige indsatser og pædagogiske greb på det digitale område, som anvendes i praksis og opleves som virksomme på de adspurgte børne- og ungehjem. Afsnittet belyser desuden de forhold, som informanterne fremhæver som henholdsvis understøttende og hæmmende for arbejdet med de unges digitale liv.

12.1 Virksomme indsatser på området

På tværs af interviewmaterialet er helhedsbilledet, at børne- og ungehjemmene i høj grad forstår virksomme indsatser på det digitale område som faglige tilgange og pædagogiske greb i hverdagen, snarere end som formaliserede indsatser. Blandt de tilgange og greb, der fremhæves som virksomme, nævnes bl.a. fokus på dialog og relationsdannelse, nysgerrighed overfor de unges digitale liv samt accept og aktiv integration af det digitale i hverdagen.

Relationsdannelse og dialog fremhæves af både medarbejdere og ledere som centrale elementer i arbejdet med de unges digitale liv. Flere informanter beskriver dialogen som en vigtig indgang til at forstå de unges digitale liv og som et centralt redskab i arbejdet med at forebygge uhensigtsmæssig digital adfærd. En informant beskriver bl.a. dialog som deres vigtigste våben i arbejdet med de unges digitale liv. Nogle informanter fremhæver samtidig dialogen som et vigtigt alternativ til formelle aftaler og regler, da de ikke har mulighed for- eller beføjelse til at kontrollere de unges digitale mediebrug. Generelt understreger flere informanter, at adgang til de unges digitale liv forudsætter, at medarbejdere og ledere har etableret en positiv og tillidsfuld relation til den unge. Når de unge oplever tryghed og tillid til personalet, er de i højere grad villige til at dele oplevelser og erfaringer fra deres digitale liv, hvilket kan give personalet et bedre grundlag for at forstå, støtte og vejlede de unge:

"Noget af det jeg synes virker særligt godt, er nærvær, og det er jo ikke et greb, det er jo ikke fordi, at jeg kan kaste en metode efter dig. Men noget af det, som jeg synes fungerer rigtig godt er tillid og nærvær sammen med børnene, så snart de mærker vores nærvær, så har de også lyst til at komme [til os red.]".

Flere informanter fremhæver i den forbindelse, at dialog med den unge ofte er mere virksom end stramme regler og restriktioner, bl.a. fordi de unge ofte finder måder at omgå reglerne på. Samtidig peger nogle på, at regler og restriktioner i visse situationer

kan være nødvendige, og flere har positive erfaringer med deres anvendelse. Én informant fremhæver f.eks. deres positive erfaringer med at indgå fysiske kontrakter med de unge om regler og aftaler. Kontrakterne underskrives af både personale og den unge, og hvis reglerne en dag overskrides, henvises den unge til kontrakten. Metoden beskrives som en måde at skabe tydelighed og tryghed på, idet aftalerne i højere grad indgås på den unges præmisser og dermed opleves som mere motiverende at overholde.

Når unge har mulighed for at omgå regler, de ikke oplever som meningsfulde, skyldes det blandt andet, at deres digitale aktiviteter ikke altid er synlige for de voksne. Derfor er en god relation mellem den unge og fagpersonen en vigtig forudsætning for, at fagpersonen får indsigt i den unges digitale liv. Relationsarbejdet bliver dermed et centralt element i forebyggelsen af digital kriminalitet og digitale risici. Relationsarbejdet er komplekst også når det handler om det digitale. I kapitel 8 i ungedelen belyses de unges forskellige perspektiver på relationen til de voksne, herunder hvornår og hvordan det er hensigtsmæssigt, at voksne involverer sig i deres digitale liv. Denne forskellighed kommer også til udtryk i spørgeskemaundersøgelsen. Næsten lige så mange fagpersoner oplever, at de fleste unge er interesserede i at inddrage dem i deres digitale liv, som andelen af fagpersoner, der oplever, at de unge ikke er interesserede i at involvere dem (38 pct. mod 36 pct.). Dette kan være udtryk for, at fagpersonerne kan have vidt forskellige relationer til forskellige unge og derfor kan det være vanskeligt at give et entydigt svar på, om unge generelt er interesserede i at involvere dem i deres digitale liv. Samtidig kan forskellene afspejle, hvilken type børne- og ungehjem fagpersonerne arbejder på. Her oplever en signifikant større andel af fagpersonerne på døgninstitutioner og opholdssteder ($p < 0{,}001$), at de unge er interesserede i at involvere dem i deres digitale liv (43 pct.), sammenlignet med fagpersonerne på delvist lukkede og sikrede institutioner (13 pct.). Resultaterne peger dermed på, at forudsætningerne for det forebyggende arbejde kan variere på tværs af institutionstyper.

Et andet greb, som flere informanter fremhæver som centralt og virksomt i arbejdet med de unges digitale liv, er nysgerrighed. Flere peger på, at det ikke alene handler om at interessere sig for de unge som personer, men også for de digitale platforme og medier, de bruger, da disse udgør en væsentlig del af deres hverdag. En sådan nysgerrighed kan åbne døre til de unges digitale liv og gøre det lettere at tale samme sprog som dem – ikke blot i forhold til de ord og slangudtryk, de anvender, men også ved at forstå de sociale normer og samspilsformer, der præger deres online-fællesskaber. Enkelte informanter understreger i den forbindelse betydningen af autenticitet. De unge gennemskuer hurtigt, hvis interessen fra personalet ikke er reel.

Et tredje greb, som en række medarbejdere på de adspurgte børne- og ungehjem fremhæver er en generel accept og aktiv integration af det digitale i de unges hverdag kombineret med et fokus på muligheder frem for begrænsninger. Nogle informanter beskriver, hvordan digitale medier, platforme og trends aktivt inddrages i samværet med de unge som en måde at skabe genkendelige og hjemlige rammer på. Formålet er blandt andet at understøtte de unges deltagelse i fællesskaber og sikre, at de oplever sig som en del af de samme kulturelle og sociale strømninger som deres jævnaldrende. Andre fremhæver positive erfaringer med at organisere fælles onlineaktiviteter som LAN-aftener, hvor de unge kan engagere sig i kontrollerede og trygge rammer. Endvidere fremhæver en informant deres positive erfaringer med digitale aktiviteter som geocaching (en virtuel skattejagt), hvor telefonen fungerer som et fælles tredje. Sådanne aktiviteter kan motivere de unge til at bevæge sig ud af deres værelser og indgå aktivt i fællesskabet, samtidig med at personalet kan være til stede og understøtte de unges trivsel og sociale udvikling.

12.2 Opfølgning på indsatsers virkning

Undervejs i interviewene blev informanterne bedt om at forholde sig til, hvordan de konkret vurderer, om noget virker i praksis. Her tegner der sig et billede af, at det er forskelligt, hvordan børne- og ungehjemmene vurderer virkningen af en indsats, et greb eller en tilgang. Samtidig er det tydeligt, at de færreste arbejder systematisk med at følge op på indsatsernes virkning over tid. Flere beskriver i stedet, hvordan de løbende observerer ændringer i de unges adfærd og digitale liv, som en indikation på, om en indsats, et greb eller en tilgang har effekt. Dette kan hænge sammen med, at arbejdet på området i høj grad tager form som løbende faglige tilgange og pædagogiske praksisser i hverdagen snarere end som formaliserede indsatser med fast opfølgningsprocedurer. Vurderingen af virkningen af en indsats, et greb eller en tilgang bliver derfor ofte integreret i den daglige praksis og baseret på tilfældige observationer og erfaringer frem for systematisk opfølgning.

Flere informanter peger på, at virkningen af en indsats, et greb eller en tilgang bl.a. kan ses gennem ændringer i den unges humør og adfærd. Det kan f.eks. være bedre trivsel, mere veloplagte unge, færre frustrationer, større fysisk tilstedeværelse i fællesskaber med andre unge eller mindre isolation på værelset, hvilket følgende ledercitat illustrerer:

"Jamen det ser vi jo på at de ikke isolerer sig så meget. De sidder ikke så meget foran deres Pc'er. Når vi lykkes, så har de også en nogenlunde sund døgnrytme. (...) Der er mange muligheder for at måle... det handler også om deres trivsel. Hvis

de har et fysisk socialt liv også, det er jo også en indikator på at... hvad skal man sige... de ikke drukner i det digitale".

Derudover nævner nogle øget åbenhed over for personalet som en indikator på en virksom indsats f.eks. når de unge i højere grad fortæller om negative oplevelser eller udfordringer online. Enkelte informanter beskriver dog også mere systematiske former for opfølgning. En informant fremhæver f.eks. at virkningen af den daglige indsats løbende dokumenteres, bl.a. når den unge afviger fra indgåede aftaler og regler. Disse situationer noteres og anvendes som grundlag for evaluering.

12.3 Faktorer der skal til for at lykkes med den faglige indsats

På tværs af interviewene fremhæves en række faktorer, der anses for at være afgørende for, om den faglige indsats i relation til de unges digitale liv lykkes. Blandt de mest fremtrædende faktorer nævnes viden og indsigt i de unges digitale liv. Ligeledes fremhæves ledelsesmæssig opbakning, og menneskelige faktorer som alder og individuelle erfaringer som betydende for indsatsen. Samlet set peger det på, at både organisatoriske rammer og individuelle kompetencer spiller en central rolle for arbejdet med de unges digitale liv.

Et fremtrædende tema, som hovedparten af ledere og medarbejdere fremhæver som centralt for at lykkes med den faglige indsats, er viden. Flere understreger, at arbejdet med de unges digitale liv forudsætter, at personalet på børne- og ungehjemmene har viden om og forståelse for de digitale platforme, fællesskaber og mekanismer, der gør det digitale attraktivt for børnene og de unge. Samtidig efterspørger flere informanter konkrete redskaber til at identificere og håndtere digital risikoadfærd i praksis, herunder tydelige pejlemærker for, hvornår der er grund til særlig opmærksomhed, og hvornår der bør reageres. Det fremgår f.eks. af dette medarbejdercitat:

"Jeg tror ihvertfald det kunne være rart – indenfor det digitale - at vide hvilke alarmer man skal holde øje med. Altså er det nogle bestemte sider, når de sidder og spiller. Er der et eller andet jeg skal sidde og holde øje med af bestemte spil, af bestemte hjemmesider f.eks. Discord, Telegram osv. Er der noget bestemt, hvor jeg skal være ekstra opmærksom."

En leder beskriver i den forbindelse, at en forudsætning for at lykkes med den faglige indsats er en fælles forståelse for de udfordringer og risici der knytter sig til de unges

digitale liv, så alle har et fælles udgangspunkt at orientere sig efter og handle ud fra. Dette er ifølge informanten vigtigt, fordi holdningerne til og forståelsen af det digitale kan være meget forskellige på tværs af medarbejdere og ledere.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 60 pct. af fagpersonerne, at de føler sig klædt på til at arbejde pædagogisk og forebyggende med digitale risici og kriminalitet. Derudover svarer 57 pct., at de ved, hvor de kan søge hjælp, hvis de er i tvivl om, hvordan en digital problematik blandt unge skal håndteres. Det er positivt, at mange fagpersoner oplever at have de nødvendige forudsætninger for det forebyggende arbejde og samtidig ved, hvor de kan finde støtte og vejledning ved behov. Samtidig viser undersøgelsen, at en betydelig gruppe ikke føler sig tilstrækkeligt klædt på (19 pct.), og ikke ved hvor de kan søge hjælp, hvis de er i tvivl om håndteringen af en digital problematik (28 pct.). Set i lyset af, hvor mange fagpersoner der møder problematikker relateret til unges digitale liv, og hvor stor en rolle de digitale dimensioner spiller i hverdagen, er det vigtigt at understøtte denne gruppe. Der er derfor behov for at understøtte de fagpersoner, som ikke oplever at have de nødvendige kompetencer eller forudsætninger for at forebygge digital kriminalitet og håndtere digitale risici blandt unge.

Et andet fremtrædende tema, som mange fremhæver som væsentligt for at lykkes med den faglige indsats på området er personalets erfaringsgrundlag og alder. På tværs af interviewene tegner der sig et billede af, at digital forståelse i høj grad er personbåret og aldersafhængigt, hvilket har direkte betydning for, hvordan personalet kan engagere sig i og forstå de unges digitale liv. Når viden og kompetencer på området i høj grad er knyttet til enkelte medarbejdere, kan det gøre indsatsen sårbar og dermed udgøre en barriere for det forebyggende arbejde. Informanterne oplever et gennemgående spænd mellem medarbejderne og de unges digitale kompetencer og forståelse. Unge medarbejdere beskrives som mere opdaterede og hjemmevante i digitale miljøer, mens ældre medarbejdere i mindre grad opleves at være opdaterede på trends, digitalt sprog og digitale platforme. Dette betyder, at yngre medarbejdere i mange situationer kan fungere som ressourcer for både kolleger og unge, da deres erfaring og vaner fra private digitale fællesskaber kan åbne døre til de unges digitale liv og samtidig hjælpe ældre kollegaer med forståelsen af det digitale. Dette kommer bl.a. til udtryk i nedenstående ledercitat:

"Der tænker jeg jo, at jeg har både unge og mere voksne ansat, hvilket er en fordel (...)... og så har jeg også valgt at have nogle unge mænd, som har interesse i spil, ansat. Og som har kompetencer inden for de sociale medier. Fordi de kan hjælpe os, som måske er knap så erfarne inden for området. De kan hjælpe os med at komme ind i det".

Et fjerde tema, som enkelte informanter fremhæver, er behovet for en bredere samfundsmæssig opmærksomhed på de unges digitale liv. Der peges på, at digitale udfordringer fylder væsentligt i de unges hverdag, men ikke altid prioriteres tilsvarende i samfundet generelt. En medarbejder understreger i den forbindelse, at det at guide børn og unge i den digitale verden også er et samfundsansvar, der rækker ud over de enkelte børne- og ungehjem og handler om at ændre normer og styrke rammerne for et mere trygt digitalt miljø.

12.4 Forhold der kan udfordre den faglige indsats i praksis

Som led i spørgsmålene om virksomme indsatser er informanterne også blevet spurgt til, hvilke faktorer, der kan få den faglige indsats til at sande til. Ud over de barrierer, der fremhæves i afsnit 11.4 om opsporing, håndtering og forebyggelse af risikoadfærd, peges der på en række yderligere forhold, som kan forhindre, begrænse eller udfordre virkningen af en indsats i praksis i relation til de unges digitale liv. Dette omfatter både forhold hos den unge, forhold hos medarbejderne samt det forhold, at feltet er i konstant forandring.

Flere ledere fremhæver de unges generelle indstilling og deres tilgang til pædagogernes arbejde som en potentiel barriere for at lykkes med den faglige indsats på området. En leder beskriver f.eks., at nogle unge endnu ikke har accepteret deres anbringelse, hvilket kan komme til udtryk som en stemning af modstand eller manglende motivation i hverdagen. Generelt og på tværs af interviewmaterialet peges der samtidig på, at det i nogle tilfælde kan være vanskeligt at motivere de unge til at deltage i fysiske fællesskaber og aktiviteter, som personalet iværksætter, fordi de unges opmærksomhed og engagement i høj grad er rettet mod digitale aktiviteter. Enkelte informanter peger samtidig på, at relationen mellem de unge og medarbejderne i nogle tilfælde kan være præget af et oplevet "os og dem", hvor medarbejderne opfattes som repræsentanter for systemet fremfor som medspillere. Det kan vanskeliggøre opbygningen af den tillid, som flere informanter fremhæver som afgørende for det pædagogiske arbejde. En medarbejder beskriver det således:

"Det er dem imod os. Vi er systemet, vi er kommunen, og vi er ikke medspillere. Vi er modspillere"

Enkelte informanter peger på, at medarbejdergruppens sammensætning også kan have betydning for arbejdet med de unges digitale liv. En leder fremhæver i den forbindelse,

at en stabil personalegruppe, hvor medarbejderne bliver i længere tid, på den ene side bidrager til kontinuitet og tryghed, men på den anden side kan betyde, at personalegruppen i mindre grad besidder opdaterede digitale kompetencer og erfaringer. Dette kan udfordre børne- og ungehjemmets evne til at følge med den digitale udvikling.

Flere informanter fremhæver samtidig den hastige digitale udvikling som en udfordring i sig selv. De peger på, at det kan være vanskeligt at følge med i den digitale udvikling, og flere oplever at være på bagkant af udviklingen:

"Altså nu er vi jo håbløst bagud altid. I forhold til hvor hurtigt det her går"

At følge med udviklingen kræver løbende tilegnelse af ny viden og forståelse for digitale platforme, trends og risici, hvilket ifølge flere informanter forudsætter både tid og interesse.

12.5 Opsummering

Kapitlet viser, at de fagprofessionelle i høj grad forstår arbejdet med de unges digitale liv som en del af den løbende pædagogiske praksis og i mindre grad som formaliserede og systematiske indsatser. Dialog, relationsarbejde, nysgerrighed og inddragelse af de unge fremhæves af de fagprofessionelle som eksempler på centrale, virksomme greb i arbejdet med de unges digitale liv. De unges perspektiver peger i samme retning: en tryg og tillidsfuld relation er afgørende for, om de ønsker at dele deres digitale oplevelser med personalet. De unge peger dertil på betydningen af voksne, der lytter, viser omsorg, er ærlige, bruger humor og møder dem med oprigtig interesse. Det kan omvendt svække tilliden, hvis interessen opleves som for intens, kontrollerende eller grænseoverskridende. Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at der kan være forskellige forudsætninger for relationsdannelse på forskellige typer af børne- og ungehjem. Her oplever fagpersoner på delvist lukkede og sikrede institutioner i lavere grad, at de unge er interesserede i at involvere fagpersonerne i deres digitale liv.

Kapitlet peger desuden på flere forudsætninger og barrierer for det pædagogiske arbejde. De fagprofessionelle fremhæver viden om de unges digitale liv, løbende kompetenceudvikling og ledelsesmæssig opbakning som centrale forudsætninger for at lykkes med indsatsen på området. Samtidig kan arbejdet ifølge de fagprofessionelle udfordres af vanskeligheder med at motivere nogle unge til at deltage i fysiske fællesskaber og af medarbejdernes sparsomme forudsætninger for at følge med den digitale udvikling. Set fra de unges perspektiv afhænger arbejdet også af, hvordan de voksne møder dem i praksis. Fordømmelse, manglende lydhørhed eller oplevelsen af kontrol kan betyde, at digitale oplevelser holdes tilbage frem for at blive delt med personalet.

13 Fremadrettet indsats: Udfordringer og udviklingsbehov

Opmærksomheden rettes nu mod forventninger og ønsker til den faglige udvikling af området fremover, som de fremstår i interviewmaterialet. Først belyses ledere og medarbejderes syn på, hvordan arbejdet med børnene og de unges digitale liv generelt kan styrkes – og herunder hvilke konkrete tiltag informanterne ville efterspørge her og nu, hvis de havde mulighed for det. De to følgende afsnit sætter fokus på behovet for og ønsker til udvikling af videns- og kompetencegrundlaget i de faglige miljøer fremover og dernæst perspektiverne i styrkede eksterne samarbejdsrelationer. Sluttelig rejses spørgsmålet om, hvordan inddragelsen af børnene og de unge kan styrkes på det digitale område.

13.1 Perspektiver for styrkelse af indsatsen fremover

Interviewene peger på en række perspektiver for den fremadrettede indsats på området. På tværs af materialet er det gennemgående billede, at de interviewede ledere og medarbejdere ønsker bedre forudsætninger for at arbejde pædagogisk, systematisk og vidensbaseret med de unges digitale liv frem for primært at begrænse deres adgang til digitale medier.

Det indsatsområde, der nævnes oftest i de kvalitative interviews, er behovet for mere viden, uddannelse og faglig opkvalificering af medarbejdere og ledere. Dette understøttes af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor flest fagpersoner peger på kompetenceudvikling, herunder kurser og workshops målrettet fagpersoner, som en af de mest relevante indsatser på området (51 pct.). Derudover peger flest fagpersoner på vejledning og materialer til at tale med unge om deres online liv og digitale risici (44 pct.), praktiske handlevejledninger i at håndtere digitale problematikker (38 pct.) samt oplæg og viden om online platforme, aktuelle fænomener og risici for de unge (37 pct.).

I de kvalitative interview efterlyser informanterne viden om sociale medier, spil, algoritmer, online-risici, unges digitale fællesskaber, seksualiseret digital adfærd, deling af billeder, AI, netsvindel og lovgivning. Flere formulerer det som et behov for at blive "klædt på", så arbejdet ikke hæmmes af generationskløfter, mavefornemmelser eller moralsk forargelse. En leder siger f.eks., at beslutninger bør være båret af andet end "synsninger" fra voksne, der er vokset op uden mobiltelefoner. En anden peger på, at

voksne må acceptere, at den digitale verden er kommet for at blive, og at de derfor må sætte sig ind i den. I interviewene knyttes dette ofte til et behov for lettere adgang til viden, sparring og konkrete redskaber.

De forebyggende potentialer ved kompetenceudvikling blandt fagpersoner understøttes af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen. Undersøgelsen viser betydelige forskelle i fagpersonernes vurderinger af egne kompetencer og forudsætninger for det forebyggende arbejde, afhængigt af om de har deltaget i kompetenceudvikling inden for de seneste to år.[28] Signifikant flere fagpersoner, der har deltaget i kompetenceudvikling, svarer at de føler sig klædt på til at arbejde pædagogisk og forebyggende med digitale risici og kriminalitet end fagpersoner, der ikke har deltaget i kompetenceudvikling (79 pct. mod 51 pct., $p < 0{,}001$).

Samme tendens ses på flere områder. Fagpersoner, der inden for de seneste to år har deltaget i kompetenceudvikling om digital trivsel, digital adfærd eller digitale risici, er statistisk signifikant oftere enige i, at de er opdaterede på de relevante juridiske rammer for håndtering af digitale problematikker (73 pct. mod 49 pct., $p < 0{,}01$), at der er en tydelig rolle- og ansvarsfordeling ved digitale hændelser (68 pct. mod 47 pct., $p < 0{,}05$), og at de ved, hvor de kan søge viden om digitale platforme ved behov (80 pct. mod 64 pct., $p < 0{,}01$) end fagpersoner, der ikke har deltaget i denne form for kompetenceudvikling inden for de seneste to år. I de kvalitative interviews, uddybes ønsket om kompetenceudvikling, idet flere peger på, at de ikke nødvendigvis ønsker lange uddannelsesforløb, men konkret, praksisnær viden: Hvad skal personalet lægge mærke til? Hvornår skal noget anmeldes? Hvordan taler man med de unge? Hvilke tekniske muligheder findes der? Enkelte nævner også behovet for fora på tværs af børne- og ungehjem, hvor erfaringer kan deles. En mindre gruppe informanter fremhæver her særligt, at personalet konkret skal dygtiggøre sig i det digitale ved at sætte sig ved siden af de unge, være nysgerrige, lade sig "oplære" af dem og bruge dialogen som indgang til pædagogisk arbejde. Her er pointen, at personalet ikke kun skal kontrollere udefra, men gå med ind i de digitale fællesskaber og tale om, hvad der sker derinde.

Et indsatsområde, som også går igen i en række interview, er digital dannelse og undervisning til de unge. Her handler det om at lære de unge, hvad der er godt og skidt online, hvilke konsekvenser bestemte handlinger kan have, hvad der er lovligt og ulovligt, hvordan man passer på sig selv, og hvordan man håndterer grænser, pres, deling,

[28] Fagpersonerne er blevet spurgt om de inden for de seneste 2 år deltaget i former for kompetenceudvikling om digital trivsel, digital adfærd eller digitale risici (f.eks. kursus, undervisning eller oplæg). Kompetenceudviklingen knytter sig dermed ikke til de specifikke kompetencer, fagpersonerne spørges ind til.

svindel og voldsomt indhold. Flere sammenligner dette med seksualundervisning eller trafikundervisning: Noget de unge ikke bare kan forventes at kunne af sig selv. Et vigtigt træk er, at informanterne ikke ønsker en løftet pegefinger, men dialog, nysgerrighed og undervisning "i børnehøjde" – gerne med unge ("peers") eller eksterne fagpersoner som formidlere. Med en medarbejders ord:

Jeg tror, at det er sådan en ongoing proces ift. at lære de unge, hvad der er godt, og hvad der er skidt. Og hvad er der af konsekvenser af de ting, man roder sig ud i på nettet. Altså, viden. Lidt ligesom mange andre ting i livet. [...] Vi kommer ikke med en løftet pegefinger og skældud, det kommer vi sgu ikke så langt med. Men dialogen med de unge om, hvad er det for nogle scenarier man kan risikere at komme ud i. Og det skal både være de gode og de dårlige"

Et tredje gennemgående tema er tydeligere fælles rammer, regler og handlemuligheder. Adskillige informanter fremhæver behovet for mere klarhed om, hvornår og hvordan børne- og ungehjemmet kan begrænse adgang til telefoner eller sociale medier, og hvordan man kan skabe fælles praksis på tværs af personale, skole, forældre og myndigheder. Flere nævner ønsket om telefonfri zoner eller perioder, mere gennemsigtige regler for inddragelse af telefoner og bedre mulighed for at "trække i håndbremsen", når digitale konflikter eller skadelige relationer opstår hos en ung og/eller mellem de unge. Samtidig er der stor bevidsthed om, at begrænsninger kan være konfliktfyldte og i nogle tilfælde pædagogisk uhensigtsmæssige, hvis de ikke følges af relationelt arbejde.

I forlængelse heraf nævner en lidt mindre gruppe lovgivning, sanktioner, aldersgrænser og samfundsmæssig regulering. Her efterlyses tydeligere retningslinjer for børne- og ungehjemmenes beføjelser, bedre muligheder for at beskytte unge mod skadelig brug, stærkere aldersadgangskontrol og eventuelt hårdere konsekvenser ved f.eks. ulovlig deling. Flere beskriver den nuværende situation som præget af gråzoner: Personalet vil gerne beskytte og yde omsorg for de unge, men oplever slet ikke at have samme handlemuligheder som f.eks. forældre. Dette kan udgøre en barriere for det forebyggende arbejde, idet forebyggende indsatser og ressourcer på området i høj grad er forældrerettede. Andre informanter efterspørger dog ikke så meget "mere magt", men snarere mere klarhed, så grænser kan sættes omsorgsfuldt og legitimt. Flere informanter er generelt usikre på, hvor grænsen bør gå, og nogle understreger, at lovgivning ikke kan stå alene, fordi de unge ofte vil finde nye veje og platforme. At det er en dilemmafyldt bane, ses f.eks. i dette lederudsagn:

"[V]i kan godt lave en fælles indsats, hvor vi alle sammen er enige om, både pædagoger og skolelærer og barnet, at det er en god ide, at de afleverer telefonen, inden de går i [den interne] skole. Men så har vi også eksterne børn, der kommer, hvor forældrene derhjemme måske ikke synes, det er en lige så god ide, eller ikke lige synes, de gider stå med den konflikt om morgenen, og så sender barnet afsted i skolen med telefonen. Og så bliver det jo lidt sådan lidt: "hvorfor må jeg ikke få min telefon, når dem, der kommer hjemmefra, godt må? Det er også bare fordi, jeg er anbragt". Og så kører møllen igen."

Et fjerde tema er balanceret brug, alternativer og nærvær. En håndfuld informanter fremhæver behovet for at motivere de unge til aktiviteter uden skærm, skabe reelle pauser, arbejde med nervesystem, sansning, natur, fysisk aktivitet og fællesskaber, hvor telefonen ikke hele tiden er til stede. Her bliver problemet ikke kun indholdet på nettet, men den konstante stimulation og belønning, som gør det svært for de unge at regulere sig selv og være til stede.

Endelig er der et mere organisatorisk tema om fælles forståelse og samarbejde med omgivelserne. Nogle ledere peger på behovet for at udvikle og implementere interne koncepter, udbrede viden i organisationen og inddrage kommuner, samarbejdspartnere og forældre. Det digitale arbejde ses dermed ikke som noget, den enkelte medarbejder kan løfte alene.

13.2 Fremtidigt videns- og kompetencebehov

De interviewede fagpersoner oplever et markant behov for mere viden, bedre fælles forståelse og mere praksisnære kompetencer i arbejdet med de anbragte børn og unges digitale liv. Digitale medier beskrives ikke som et område, man kan "uddanne sig færdig" i én gang for alle. Tværtimod fremhæver mange, at feltet ændrer sig hurtigt, at de unge ofte er foran de voksne, og at personalet derfor må udvikle en mere nysgerrig og aktivt undersøgende faglighed.

Det tydeligste behov er grundlæggende viden om sociale medier, platforme og unges digitale fællesskaber. Omkring to tredjedele af informanterne peger direkte på dette. De efterlyser viden om, hvad de unge ser på sociale medier, hvad der gør dem tiltrækkende, hvilke positive og negative fællesskaber der findes, hvilke platforme de unge bruger, og hvilke risici personalet skal være opmærksomme på. En række interviewpersoner formulerer det som et behov for at kunne forstå de unges verden frem for blot at reagere med forargelse eller kontrol.

Et andet væsentligt tema er behovet for konkrete redskaber og handlekompetencer. Omkring en tredjedel af materialet peger på, at personalet ikke kun har brug for generel viden, men for anvendelige værktøjer: Hvordan tager man de svære samtaler? Hvordan afkoder man digital kommunikation? Hvordan håndterer man konflikter om telefoner? Hvornår skal man reagere på bekymrende onlineadfærd? Og hvad må man faktisk kræve som medarbejder? Her efterspørges især praksisnær kompetenceudvikling, sparring, materiale, hotline-lignende rådgivning eller "pakker", man kan tage i brug.

En lidt mindre gruppe efterspørger risikoforståelse i relation til særligt sårbare unge. Informanterne kobler her behovet for ny viden til de unges traumer, stress, angst, kognitive vanskeligheder, seksuelle sårbarhed eller sociale udsathed. Pointen er, at almindelig viden om børn og unges digitale liv ikke er nok. Den skal kombineres med viden om børne- og ungehjemmets specifikke målgruppe. Flere fremhæver f.eks. behovet for at forstå digital afhængighed, online risikoadfærd og nervesystemregulering i sammenhæng med traumer og udviklingspsykologi.

Et fjerde tema er uddannelse og kompetenceudvikling som noget, der bør indgå mere tydeligt i grunduddannelserne. En håndfuld informanter, især ledere, peger på, at digitale medier burde fylde mere på pædagog-, lærer- og andre velfærdsuddannelser. Argumentet er, at digitale medier i dag er så central en del af børns og unges liv, at professionelle, der arbejder med mennesker, bør have en basal faglig forståelse af området allerede fra uddannelsen. Samtidig er der en vigtig nuance: Flere er skeptiske over for traditionelle uddannelser og kursusforløb som eneste løsning. Der spørges til, om "det rigtige kursus" findes. Disse informanter peger i stedet på intern læring, sidemandsoplæring, at gå med ind i de unges digitale universer og lade de unge selv være med til at lære personalet noget. Det samlede billede er derfor ikke et entydigt ønske om mere formel uddannelse, men om en kombination af ekstern viden, lokal praksisudvikling og løbende fælles refleksion. En leder siger f.eks.:

"Jeg tror helt ærligt ikke, det er uddannelsesvejen omkring det digitale, der er den rigtige vej. Jeg tror den rigtige vej handler om, at vi går med ind i de her universer sammen med de unge inde i huset og lærer den vej igennem. [...] Jeg tror ikke på, at det kursus det findes endnu. [...] Så jeg tror mere den rigtige vej, det er at gå med det, der sker, og rage til sig den vej igennem, og lade dem være lærerne i det."

Ser man særskilt på de otte fokusbørne- og ungehjem, siger ledere og medarbejdere grundlæggende det samme. Der viser sig dog et mønster: Lederne taler oftere om organisatorisk kompetenceopbygning: interne uddannelsesforløb, årshjul, faglige

koordinatorer, ekstern ekspertise, grunduddannelser og behovet for fælles vidensgrundlag i hele personalegruppen, mens medarbejderne taler mere om den konkrete praksis. De efterspørger viden, der kan bruges i situationen: Hvad må vi gøre? Hvordan står vi fælles? Hvordan tager vi konflikter om regler? Hvordan taler vi med de unge om det digitale uden at overvåge eller moralisere? De lægger også vægt på, at kompetenceudvikling skal være tæt på hverdagen og de konkrete dilemmaer.

Samlet peger materialet på, at behovet ikke blot er "mere viden", men en fælles faglig kapacitet til at forstå, tale om og handle i de unges digitale liv på en måde, der både beskytter, støtter og anerkender de unges egen digitale virkelighed.

13.3 Eksterne samarbejdsmuligheder

I alle interview spurgte vi til synet på samarbejde med eksterne parter (herunder forældre og myndigheder såvel som specialiserede rådgivere, vidensaktører osv.). I en stor del af dem udpeges denne mulighed som relevant og potentielt værdifuld, men også som noget der mange steder endnu ikke er systematisk udviklet i relation til de unges digitale liv. Ikke mindst fordi der synes at være begrænset viden om feltet på børne- og ungehjemmene – herunder især hvad angår specialister, rådgivningstilbud osv.

Den begrænsede viden på feltet belyses også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor en høj andel af fagpersonerne svarer, at de kun i begrænset omfang (27 pct.) eller slet ikke (19 pct.) har adgang til relevante redskaber og materialer til at arbejde med digitale risici og kriminalitet – og hele 24 pct. svarer, at de ikke ved, om de har adgang til sådanne materialer. Når svarene fordeles på hhv. ledere og medarbejdere, ses en tydelig forskel. Her svarer signifikant flere ledere, at de i nogen grad har adgang til relevante redskaber og materialer (37 pct. mod 19 pct., $p < 0{,}001$). Samme tendens gør sig gældende mht., hvorvidt de benytter indsatser fra almenområdet i det forebyggende arbejde. Her svarer 55 pct. af fagpersonerne samlet set, at de sjældent eller aldrig benytter sådanne indsatser. Mens 39 pct. af lederne svarer, at de af og til eller ofte benytter indsatser fra almenområdet, gælder dette kun 13 pct. af medarbejderne. Dette er en statistisk signifikant forskel ($p < 0{,}001$), der tyder på, at der er et potentiale i at videreformidle viden om relevante redskaber, materialer og indsatser fra ledelsesniveau til medarbejderniveau på de pågældende børne- og ungehjem.

Dette underbygges i de kvalitative interviews, idet kendskabet til specialiserede ressourcer og aktører som f.eks. Center for Digital Pædagogik, Red Barnets "Slet Det"-tjeneste, Børns Vilkårs materialer eller Politiets Online Patrulje ikke er udbredt, selv når

informanterne spørges direkte ind til dem. Nogle kender tilbuddene og har brugt eller overvejet dem; betydeligt flere kender dem ikke, men udtrykker i vidt omfang interesse.

I spørgeskemaundersøgelsen ses det, at for de fagpersoner, der svarer, at de benytter indsatser fra almenområdet, finder størstedelen dem kun i lav grad anvendelige. Dette indikerer, at selvom der er potentiale i at tage inspiration fra indsatser på almenområdet, er der et behov for at tilpasse dem, så de i højere grad er overførbare og anvendelige i en anbringelseskontekst.

I de kvalitative interviews, fremhæves det i den forbindelse, at disse eksterne aktører kan bidrage med mål- og handlingsrettet viden og metodik. Eksterne eksperter tænkes som nogen, der kan "pege os i den rigtige retning", give rådgivning, holde oplæg eller kvalificere det lokale arbejde. Der efterspørges viden, der kan omsættes til socialpædagogisk praksis på børne- og ungehjem. Med en leders ord:

"Jeg tænker, det er jo igen at sætte fokus på det og hjælpe os med viden. Altså igen, jeg tænker, de pædagogiske greb, dem har vi langt hen ad vejen, men vi mangler viden, og vi mangler at være opdateret."

Mange børne- og ungehjem samarbejder til gengæld allerede med forældre, skole, SSP, politi, psykiatri, klubber eller fritidstilbud, men ofte som led i det almindelige tværfaglige arbejde – ikke nødvendigvis som et målrettet digitalt udviklingsspor. Politiet, SSP, Online Patrulje, nærpoliti eller forebyggelsesenheder forbindes især med alvorlige situationer: grooming, billeddeling, børneovergrebsmateriale, kriminalitet, selvskade, radikalisering eller onlinefællesskaber, hvor personalet ikke selv har adgang. Her kan eksterne aktører både give viden om, hvad der "rører sig", og være sidste mulighed, når der kræves hjemmel eller egentlig indgriben. Aktørerne opfattes dog også som undervisere, sparringspartnere og nogen, der kan advare børne- og ungehjemmene om digitale risikomiljøer.

Forældre, værger, rådgivere og myndigheder nævnes også som nødvendige samarbejdspartnere i en del interview. Digitale rammer virker kun, hvis der er nogenlunde fælles retning mellem børne- og ungehjem, hjem, skole og myndighed. Flere nævner, at forældre ofte både kan være vigtige medspillere og en kilde til sammenbrud i aftaler – f.eks. hvis de giver data, geninstallerer apps eller lemper regler under hjemmeweekender. Nogle medarbejdere advarer dog mod at bruge forældrene som dem, der skal "være bussemænd", især når børnene er anbragt netop fordi forældrene ikke altid kan tage ansvaret. Derfor fremhæves en "treenighed" mellem børne- og ungehjem, forældre og rådgiver som særlig vigtig, især når der arbejdes i gråzoner.

I enkelte interview fremhæves også skole, fritidsliv og civilsamfund. En mindre gruppe nævner specialskoler, interne skoler, e-sportsforeninger, klubber og fritidsaktiviteter. Her er perspektivet, at digitale medier ikke kun skal håndteres som risiko, men også kobles til fællesskab, fysisk aktivitet, døgnrytme, skolegang og alternative deltagelsesformer. E-sport nævnes f.eks. som en samarbejdspartner, der både kan møde de unge i deres interesse og samtidig understøtte skole, motion og sundere vaner.

Samlet giver en stor andel af informanterne udtryk for, med forskellige ord, at eksternt samarbejde ikke skal opfattes som et supplement "ved siden af" det pædagogiske arbejde, men som en forudsætning for at gøre arbejdet mere kvalificeret, sammenhængende og legitimt. Udfordringen er, at samarbejdet endnu ofte er personafhængigt, sporadisk og knyttet til akutte sager frem for forankret som en fast del af børne- og ungehjemmenes digitale praksis.

13.4 Styrket inddragelse af de unge i udvikling af indsatsen

I en del interview blev informanterne spurgt til, hvordan inddragelse af børnene og de unge kan styrkes i det fremadrettede arbejde med de unges digitale liv. På tværs af materialet er den gennemgående pointe, at inddragelse ikke forstås som et særskilt "digitalt" projekt, men som en forlængelse af det pædagogiske relationsarbejde. Børnene og de unge skal spørges, lyttes til og tages alvorligt, fordi de ofte ved mere end de voksne om de digitale fællesskaber, platforme, spil og risici, de bevæger sig i. Inddragelse beskrives derfor som en vej til både bedre forståelse og bedre pædagogiske løsninger: De voksne må være nysgerrige, bede de unge forklare, vise og oversætte deres digitale hverdag, og samtidig bruge denne viden til at støtte dem i at opnå dømmekraft, trivsel og tryghed.

Inddragelse kræver en åben og ikke-moraliserende tilgang. Især medarbejdere betoner, at man skal spørge: Hvad laver du? Hvem taler du med? Hvad får du ud af det? Gør det dig glad eller bekymret? Pointen er ikke at kontrollere eller "snage", men at skabe et fælles tredje, hvor digitale medier kan blive anledning til samtaler om relationer, konflikter, grænser, seksualitet, ensomhed, spiladfærd og sociale normer. Nogle fremhæver, at de unge kan undervise de voksne, fordi de har en erfaringsviden, de voksne ikke selv har. Det kan i sig selv give de unge en positiv ekspertrolle. I en del interview fremhæves det også, at inddragelsen må tilpasses meget individuelt. Målgrupperne er forskellige, og nogle børn og unge kan ikke nødvendigvis udtrykke sig verbalt. Her peges der på piktogrammer, konkreter, afprøvning, observationer og opmærksomhed på,

hvordan barnet eller den unge siger til og fra. Der udpeges desuden en spænding mellem fælles fora og individuelle samtaler. Husmøder, ungemøder, pigeråd, stjernemøder eller ungepaneler nævnes som mulige rammer, men flere vurderer, at de mest frugtbare samtaler ofte opstår i hverdagen: i sofaen, under gaming, når TikTok scroller forbi, eller når en konflikt online netop er sket. Sluttelig peges der på behovet for mere systematik. Flere foreslår, at digitalt liv bliver et fast punkt på ungemøder, personalemøder, handleplaner eller udviklingsplaner, så arbejdet ikke kun afhænger af enkeltpersoners interesse og timing. Denne leder tager fx udgangspunkt i stedets målgruppe af autistiske børn og unge:

"Jamen, vi skal helt klart gøre mere... [N]u har jeg overtaget døgndelen, og det er jo helt klart, at de har ikke været så gode til at inddrage de unge, som jeg synes, at vi har været i aflastning [en anden afdeling]. Så det er jo noget, vi har sat fokus på. Det der med at de siger, "jamen, de kan jo ikke sige noget". Nej, men kan de så ikke det? [...] Adgangens sprog er jo essentielt for at vide, hvad de unge vil, uanset om det er verbalt, eller det er med noget visuelt. Så det arbejder jeg på med dem derude, at de skal blive endnu skarpere til. Det er jo ikke fordi, de ikke gør det, men de kunne godt blive bedre."

13.5 Opsummering

Kapitlet viser, at de fagprofessionelle efterspørger bedre forudsætninger for at arbejde pædagogisk, systematisk og vidensbaseret med de unges digitale liv. Det mest fremtrædende behov er mere viden og kompetenceudvikling. Det gælder både grundlæggende indsigt i sociale medier, digitale fællesskaber og digitale risici samt mere praksisnære redskaber til at identificere, forebygge og håndtere digital risikoadfærd og kriminalitet i hverdagen. I forlængelse heraf efterspørger de unge en skærpet voksenopmærksomhed på tegn på mistrivsel, da digitale problemer ikke altid fortælles direkte.

Kapitlet peger samtidig på et behov for et stærkere fælles fagligt grundlag for arbejdet. De fagprofessionelle efterspørger et fælles sprog, fælles forståelser og mere ensartede tilgange til digitale problemstillinger, så arbejdet ikke i for høj grad afhænger af den enkelte medarbejders erfaringer, interesser eller digitale viden. Der efterspørges desuden tydeligere retningslinjer og større klarhed om børne- og ungehjemmenes handlemuligheder, særligt i situationer hvor der opstår usikkerhed om, hvad personalet kan, må og bør gøre for at beskytte de unge. Dertil viser kapitlet, at der mangler indsatser og redskaber som fagpersonerne kan trække på i arbejdet med forebyggelse af digital kriminalitet og risikoadfærd. På trods af at nogle, særligt ledere, svarer at de gør brug af

redskaber fra almenområdet, er der for mange fagpersoner en oplevelse af, at disse indsatser er svære at anvende i en anbringelseskontekst.

Endelig viser kapitlet, at arbejdet med de unges digitale liv kræver samarbejde på tværs. Samarbejde med forældre, myndigheder og specialiserede vidensmiljøer fremhæves som en vigtig forudsætning for en mere sammenhængende indsats. Samtidig fremstår inddragelse af børn og unge som central, fordi de unge selv har vigtig viden om de digitale fællesskaber, platforme og risici, de færdes i, og ofte gerne deler denne viden når de mødes med oprigtig interesse.

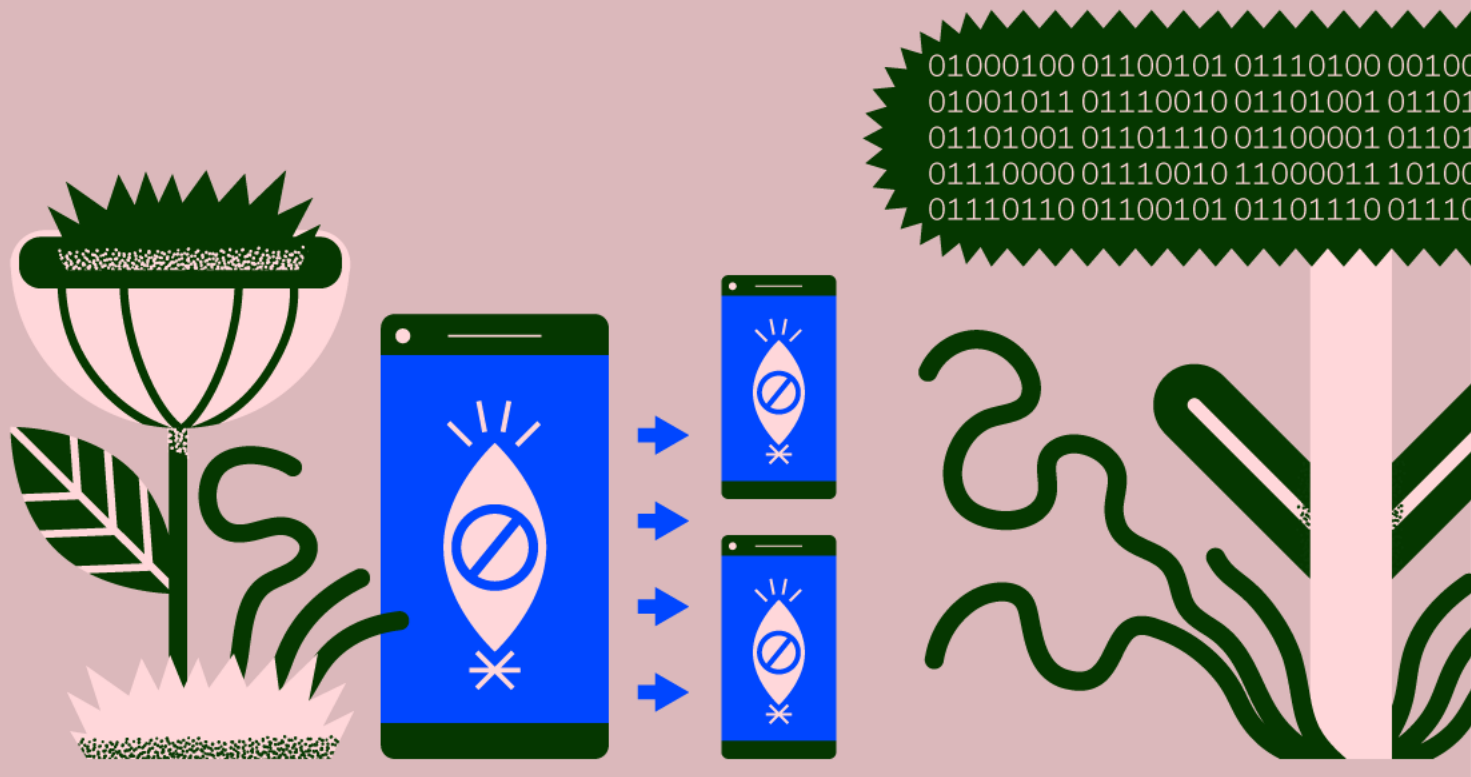
14 Konklusion

Rapporten viser, at de unges digitale liv udgør et grundlæggende vilkår i hverdagen på børne- og ungehjemmene og er tæt forbundet med de unges trivsel, relationer, fællesskaber og risikoadfærd. Arbejdet med de unges digitale liv spænder fra understøttelse af positive digitale vaner og fællesskaber til opsporing, håndtering og forebyggelse af digitale risici og kriminalitet. Samtidig viser rapporten, at arbejdet med de unges digitale liv er forbundet med en række barrierer. De unges digitale liv er ofte vanskeligt at få indsigt i, problemer opdages ofte sent, og medarbejdere og ledere skal navigere i komplekse afvejninger mellem beskyttelse, omsorg, autonomi og relationer. Den begrænsede indsigt hænger sammen med, at mange unge føler sig nødsaget til at håndtere digitale risikosituationer på egen hånd, fordi de er usikre på, om personalet kan hjælpe uden at forværre situationen. Personalets mulighed for at støtte de unge afhænger derfor også af, at de unge har tillid til, at deres henvendelse bliver mødt og håndteret hensigtsmæssigt. Forudsætningerne for dette relationelle arbejde kan variere på tværs af forskellige typer af børne- og ungehjem. De relationelle barrierer står ikke alene. Hertil kommer udfordringer knyttet til begrænset viden, teknisk indsigt, handlemuligheder og fælles praksis på området.

Rapporten peger samtidig på, at arbejdet med de unges digitale liv i høj grad er forankret i den daglige pædagogiske praksis og bygger på dialog, relationer og inddragelse af de unge frem for systematiske og formaliserede indsatser. Mange fagprofessionelle oplever, at der mangler indsatser og redskaber til det forebyggende arbejde og selvom nogle benytter sig af indsatser udviklet til almenområdet, opleves disse som svære at overføre til en anbringelseskontekst. På tværs af medarbejder- og lederinterviewene efterspørges bedre forudsætninger for at arbejde pædagogisk, systematisk og vidensbaseret med området. Særligt peges der på behov for mere viden og kompetenceudvikling, et stærkere fælles fagligt grundlag, tydeligere retningslinjer og handlemuligheder samt styrket samarbejde med relevante aktører omkring de unges digitale liv. Ungeinterviewene peger samtidig på, at en styrket indsats bør tage afsæt i de unges egne erfaringer, viden og strategier til at navigere i digitale fællesskaber. De unge besidder vigtig viden om de digitale miljøer, de færdes i, og denne viden kan bidrage til en mere relevant og meningsfuld pædagogisk praksis. Samtidig fremhæver de betydningen af voksne, der møder dem med respekt, nysgerrighed og tillid, engagerer sig oprigtigt i deres digitale liv, og også bringer noget af sig selv ind i relationen. Styrkede faglige forudsætninger handler derfor ikke alene om mere viden, tydeligere metoder og fælles retningslinjer, men også om at fastholde et stærkt relationelt fokus. Personalet

har en vigtig rolle i at skabe de relationelle betingelser for, at de unge oplever, at de kan søge støtte og ikke behøver at stå alene i sårbare digitale situationer.

Appendiks

01000100 01100101 01110100 00100
01001011 01110010 01101001 01101
01101001 01101110 01100001 01101
01110000 01110010 11000011 10100
01110110 01100101 01101110 01110

15 Appendiks 1: Udvælgelse af børne- og ungehjem

Vi har rekrutteret i alt 22 børne- og ungehjem til undersøgelsen. Udvælgelsen skete med udgangspunkt i Tilbudsportalens database. Konkret foretog vi den ud fra den Excel-version af databasen, som Social- og Boligministeriet med mellemrum gør tilgængelig på ministeriets hjemmeside.[29]

Tabellerne nedenfor viser, hvordan den kvalitative delundersøgelses 22 udvalgte børne- og ungehjem fordeler sig på nogle centrale parametre. Udvælgelse er som udgangspunkt foretaget tilfældigt. I takt med at nye børne- og ungehjem blev føjet til listen, har vi dog skelet til spredningen på de nævnte parametre og derfor i et vist omfang taget kandidater længere nede i den sortering, som vores lodtrækning gav anledning til. Man kan ikke tale om repræsentativitet med en så lille stikprøve,[30] men vi vurderer, at det er lykkedes at sikre en tilfredsstillende bredde og variation i vores udvalg af børne- og ungehjem i betragtning af undersøgelsens volumen.

Tabel 15.1 Fordeling på socialtilsynsområde

Socialtilsynsområde	Antal
Socialtilsyn Hovedstaden	4
Socialtilsyn Midt	6
Socialtilsyn Nord	2
Socialtilsyn Syd	7
Socialtilsyn Øst	3

Note: Alle de 22 udvalgte børne- og ungehjem er geografisk lokaliseret i kommuner inden for den angivne socialtilsynsregion (dvs. ikke i en af de fem kommuner, som huser et socialtilsyn).

[29] Se https://www.sm.dk/arbejdsomraader/viden-analyse-og-data/tilbudsportalen

[30] Social- og Indenrigsministeriet har opgjort antallet af børne- og ungehjem i Danmark til ca. 645 fordelt på regionale (4 %), kommunale (25 %) og private anbringelsessteder (ikke-kommercielle 51 % henholdsvis kommercielle 20 %). Velfærdspolitisk Analyse nr. 24, september 2020, Social- og Indenrigsministeriet.

Tabel 15.2 Fordeling på antal døgnpladser

Antal døgnpladser	Antal
≥15 pladser	14
<15 pladser	8

Note: De udvalgte børne- og ungehjem har stor spredning ift. størrelse. I alt har de mellem 5 og 104 døgnpladser. Fire har mere end 35 pladser, mens fire har 10 pladser eller derunder. Gennemsnittet er på lige godt 24 pladser, og medianen er 19 pladser.

Tabel 15.3 Fordeling på type af børne- og ungehjem

Type børne- og ungehjem	Antal
Åbne pladser	19
Delvist lukkede institutioner	2
Sikrede institutioner	2

Note: Summerer ikke til 22, da et enkelt børne- og ungehjem har både sikrede/delvist lukkede og åbne pladser.

Tabel 15.4 Fordeling på typer af driftsansvar

Driftsansvar	Antal
Regionalt	4
Kommunalt	5
Privat (ikke-kommercielle)	7
Privat (kommercielle)	6

Note: Forskellen på kommercielle og ikke-kommercielle private tilbud går primært på ejerform. Kommercielle børne- og ungehjem er typisk anpartsselskaber eller aktieselskaber med mulighed for udbyttebetaling til ejerne. Ikke-kommercielle tilbud er fonde, selvejende institutioner eller lignende, hvor formuen er bundet til formålet.

Tabel 15.5 Fordeling på angivne målgrupper

Målgrupper	Antal
Tilknytningsforstyrrelse	18
Opmærksomhedsforstyrrelse	15
Udadreagerende adfærd	15
Indadreagerende adfærd	12
Kriminalitet (ikke personfarlig)	12
Selvskadende adfærd	10
Kriminalitet (personfarlig)	8
Angst	7
Andet socialt problem	7
Autismespektrumforstyrrelse	6
Stofmisbrug	6
Personlighedsforstyrrelse	5
Udviklingsforstyrrelse af skolefærdigheder	4
Udviklingshæmning	3

Note: Alle målgruppekategorierne er hentet fra Tilbudsportalens indberetningsskabelon. Med en enkelt undtagelse angiver alle de udvalgte børne- og ungehjem mere end én af de kategorier, vi har udvalgt. Antallet af angivne målgrupper pr. børne- og ungehjem ligger mellem ét og elleve. Gennemsnittet er 5,8 angivelser pr. børne- og ungehjem, mens medianen er 5.

16 Appendiks 2: Uddybning af metode for ungedialoger

De semistrukturerede interviews med unge handlede blandt andet om de unges brug af online platforme og fællesskaber, deres oplevelser af muligheder og udfordringer online, erfaringer med voksnes indblanding og støtte samt deres egne råd til voksne på børne- og ungehjem.

Interviewene gav en fælles tematisk ramme, men med plads til, at de unge kunne bringe de erfaringer og problemstillinger frem, som var vigtigst for dem. De blev gennemført som enten enkelt- eller gruppeinterviews efter de unges eget ønske. I alt deltog 20 unge i alderen 13-18 år fra syv forskellige børne- og ungehjem fordelt på fire gruppeinterviews og 12 enkeltinterviews. Alle citater er anonymiseret, og identificerende oplysninger er fjernet. De unge havde forskellige anbringelsesforløb og havde boet på deres nuværende børne- og ungehjem fra få uger til flere år, hvilket også afspejlede sig i deres relationer til de voksne omkring dem.

16.1 En særlig peer-metode

Interviewene blev gennemført af uddannede interviewere med egne anbringelseserfaringer ansat i De Anbragtes Vilkår. Den fælles erfaring skaber ofte hurtigt tillid og gør det lettere for de unge at tale åbent om både deres digitale hverdagsliv og dertil mere sårbare erfaringer. Interviewerne har et indgående kendskab til de livsvilkår, de unge beskriver, og kan derfor stille spørgsmål, der viser forståelse og åbner samtalen yderligere. Metoden bidrager til en mere ligeværdig samtale, hvor de unge oplever at blive mødt af nogen, der forstår deres perspektiv.

16.2 Ungeperspektivet i centrum

Analysen af ungeperspektiverne tager afsæt i de unges egne perspektiver. Vi har mødt deres fortællinger med nysgerrighed frem for vurderinger af, om deres handlinger var rigtige eller forkerte. Det er et bevidst metodisk valg, da mange unge i anbringelse har erfaringer med at blive vurderet af voksne. Samtidig er vi bevidste om, at analysen bygger på den del af de unges digitale liv, som de har ønsket at dele med os. For at være tro mod de unges bidrag gengives citater ordret og med mindst mulig redigering. Analysen søger at bevare nuancerne i de unges egne fortællinger, og derfor indgår mange direkte citater frem for voksnes fortolkninger. Selvom ikke alle unge citeres i rapporten, er det et mål, at alles erfaringer er repræsenteret i analysen.

17 Appendiks 3: Casebeskrivelse

17.1 Case 1: "Det var bare mellem os"

En ung skriver med en sød person online, som virker jævnaldrende. Efter noget tid bliver den unge bedt om at sende et intimt billede. Personen har sendt et selfie, og det virker trygt at sende et billede retur.

Kort efter ændrer tonen sig: "Hvis du ikke gør, som jeg siger, sender jeg billedet videre."

Refleksionsspørgsmål

- Hvad tror du, at den unge ville tænke eller gøre i den situation?
- Hvis det skete for en her på [børne- og ungehjemmet], hvad tror du så, at den unge vil have brug for, fra de voksne/at de voksne gjorde?
    - Hvem kunne man ellers tale med? (venner, familie, lærere)
- Er I stødt på det her, eller noget der minder om, når I er online?

17.2 Case 2: "Hurtige penge"

En ung bliver kontaktet på Snap: "Vil du tjene 1.500 kr. for 10 minutter? Bare hente og aflevere noget."
Den unge bliver nysgerrig, men er i tvivl, om han/hun skal svare ja eller nej.

Refleksionsspørgsmål

- Hvilke tanker, tror du, at den unge gør sig i situationen?
    - Hvis det skete for en her på [børne- og ungehjemmet], hvad tror du så, at den unge vil have brug for, fra de voksne/at de voksne gjorde?
    - Hvem kunne man ellers tale med? (venner, familie, lærere)
- Er I stødt på det her, eller noget der minder om, når I er online?

17.3 Case 3: "Vil du have noget med?"

En ung deltager i en gruppechat, hvor en af de andre skriver: "Der er fest på fredag. Hvem skal have noget med? Det er nemt, og alle gør det." fulgt op af snaps med stoffer og feststemning. Nogen af de andre svarer ja, men den unge ignorerer beskeden. Dagen efter kommer det samme spørgsmål i gruppechatten.

Den unge har egentlig ikke lyst, men føler et pres og svarer denne gang "ja".

Refleksionsspørgsmål

- Hvilke tanker, tror du, at den unge gør sig i situationen?
    - Hvis det skete for en her på [børne- og ungehjemmet], hvad tror du så, at den unge vil have brug for, fra de voksne/at de voksne gjorde?
    - Hvem kunne man ellers tale med? (venner, familie, lærere)
- Er I stødt på det her, eller noget der minder om, når I er online?

18 Appendiks 4: Spørgeramme til spørgeskemaundersøgelse

18.1 Om undersøgelsen

For mange unge rummer digitale medier både fællesskab og muligheder, men kan også medføre digitale risici og i visse tilfælde involvering i kriminelle aktiviteter online. Vi vil gerne høre dine erfaringer med digitale medier i hverdagen med unge anbragt på et børne- og ungehjem. Dine svar bruges til at udvikle materialer og indsatser, der forebygger digital udsathed og kriminalitet, og som er tilpasset hverdagen på børne- og ungehjem.

Når du klikker videre, bekræfter du, at du ønsker at deltage. Du kan afbryde besvarelsen når som helst.

Spørgeskemaundersøgelsen er anonym, og dine svar vil blive behandlet, så det ikke er muligt at identificere dig eller det børne- og ungehjem, du er tilknyttet. Data opbevares og behandles i overensstemmelse med GDPR og varetages af sekretariatet i Det Kriminalpræventive Råd.

Det tager cirka 10–15 minutter at besvare spørgeskemaet.

Spørgsmål kan rettes til forebyggelseskonsulent Frederikke Felding på faf@dkr.dk

Tak fordi du deltager!

18.2 Baggrundsspørgsmål

Hvilken type børne- og ungehjem er du primært tilknyttet?

- ☐ Døgninstitution eller opholdssted
- ☐ Delvist lukket døgninstitution
- ☐ Sikret døgninstitution
- ☐ Andet (skriv gerne hvilken type)

Arbejder I primært med langtidsanbringelser eller korttidsanbringelser på hjemmet?

- ☐ Langtidsanbringelser

- Korttidsanbringelser
- Der er ca. lige mange langtids- og korttidsanbringelser
- Ved ikke

Hvilken/hvilke aldersgrupper arbejder I med på hjemmet? (Vælg alle relevante)

- Under 10 år
- 10-12 år
- 13-15 år
- 16-17 år
- 18+ år
- Ved ikke

Hvad er din primære funktion på

- Pædagogisk medarbejder
- Socialrådgiver/sagsbehandler
- Lærer/underviser
- Sundhedsfaglig medarbejder
- Tilkaldevagt
- Nattevagt
- Psykolog/terapeut
- Leder/afdelingsleder
- Andet (skriv gerne hvad)

Hvad er din uddannelsesmæssige baggrund?

- Har færdiggjort en socialfaglig uddannelse
- Har færdiggjort en pædagogisk uddannelse
- Har en anden form for fagligt relevant uddannelse (skriv gerne hvilken)
- Er i gang med en socialfaglig uddannelse
- Er i gang med en pædagogisk uddannelse
- Er i gang med en anden form for fagligt relevant uddannelse (skriv gerne hvilken)
- Er hverken i gang med, eller har færdiggjort, en uddannelse som er fagligt relevant
- Andet (skriv gerne hvad)
- Ved ikke
- Ønsker ikke at svare

Hvor længe har du arbejdet på det børne- og ungehjem, du er tilknyttet nu?

- ☐ Under et halvt år
- ☐ Et halvt til et helt år
- ☐ 1-2 år
- ☐ Over 2 år

18.3 Digitale rammer i hverdagen

I den følgende del af spørgeskemaet vil vi spørge ind til de digitale rammer, du oplever i hverdagen med de unge på det børne- og ungehjem, hvor du arbejder.

Tænk på en typisk måned: Hvor ofte oplever du, at digitale medier påvirker i dit arbejde med de unge?

- ☐ Dagligt
- ☐ Flere gange om ugen
- ☐ En gang om ugen
- ☐ Flere gange om måneden
- ☐ En gang om måneden
- ☐ Mindre end en gang om måneden
- ☐ Ikke relevant

Hvilke digitale enheder har de unge fri adgang til på hjemmet? (Vælg alle relevante)

- ☐ Egen smartphone
- ☐ Egen tablet
- ☐ Egen computer og/eller spilkonsol
- ☐ Fælles/delte enheder (f.eks. computer eller spilkonsol)
- ☐ De unge har ikke adgang til digitale enheder uden opsyn
- ☐ Andet
- ☐ Ved ikke

Har I faste retningslinjer for de unges brug af digitale enheder (f.eks. hvilke enheder, hvornår og hvor længe)?

- ☐ Ja, fælles og skriftlige retningslinjer
- ☐ Ja, men mundtlige / situationsbaserede retningslinjer
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

[Filter: Ja, fælles og skriftlige og/eller Ja, men mundtlige/situationsbaserede]

I hvilken grad oplever du, at jeres retningslinjer for brugen af digitale enheder har en positiv effekt på de unges digitale adfærd?

- ☐ I høj grad
- ☐ I nogen grad
- ☐ I mindre grad
- ☐ Slet ikke
- ☐ Ved ikke

18.4 Erfaringer

Vi vil nu stille en række spørgsmål om dine erfaringer med situationer, hvor du enten har haft konkret viden eller bekymring for, at de unge på det børne- og ungehjem, du er tilknyttet, har været involveret i digital kriminalitet eller risikoadfærd online. Det gælder også situationer, hvor de unge har været ofre for digital kriminalitet.

Har du inden for de seneste 12 måneder oplevet situationer, der har gjort dig bekymret for de unges udsathed eller involvering i kriminalitet eller risikoadfærd online?

Hvis du er tilknyttet en sikret døgninstitution, inkluder da også situationer, som du har fået kendskab til, men som går forud for anbringelsen.

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

[Filterspørgsmål. Hvis respondenten svarer "Ja" til forrige spørgsmål]

Her er en liste over digitale problematikker. Hvilke har du kendskab til, eller mistanke om, at unge har været udsat for på det hjem, hvor du er ansat? (Vælg alle relevante)

Hvis du er tilknyttet en sikret døgninstitution, inkluder da også situationer, som du har fået kendskab til, men som går forud for anbringelsen.

- ☐ Digital mobning/chikane
- ☐ Afpresning online (f.eks. pres for penge/billeder, trusler om deling)
- ☐ Seksuelle digitale krænkelser mellem unge (f.eks. deling af intime billeder/video uden samtykke)
- ☐ Seksuel udnyttelse fra voksne (f.eks. grooming, tilbud om gaver/penge for samvær)
- ☐ Svindel/bedrageri (f.eks. via gaming, online handel, falske profiler)

- ☐ Rekruttering til kriminalitet via sociale medier/online netværk (f.eks. hvidvask, "budtjenester")
- ☐ Andet (angiv hvad):_____
- ☐ Har ikke kendskab til eller mistanke om nogen af ovenstående hos de unge hos os
- ☐ Ved ikke

[Filterspørgsmål. Hvis respondenten svarer "Ja" til forrige spørgsmål]

Her er en liste over digitale problematikker. Hvilke har du kendskab til, eller mistanke om, at unge på det hjem, hvor du er ansat, har udsat andre for eller har deltaget i? (Vælg alle relevante)

Hvis du er tilknyttet en sikret døgninstitution, inkluder da også situationer, som du har fået kendskab til, men som går forud for anbringelsen.

- ☐ Køb/salg af ulovlige rusmidler (stoffer) online (f.eks. via sociale medier eller chats)
- ☐ Køb/salg af ulovlige nikotinprodukter online (f.eks. puff bars)
- ☐ Køb/salg af andre ulovlige varer online
- ☐ Digital mobning/chikane
- ☐ Afpresning online (f.eks. pres for penge/billeder, trusler om deling)
- ☐ Seksuelle digitale krænkelser mellem unge (f.eks. deling af intime billeder/video uden samtykke)
- ☐ Svindel/bedrageri (f.eks. via gaming, online handel, falske profiler)
- ☐ Rekruttering til kriminalitet via sociale medier/online netværk (f.eks. hvidvask, "budtjenester")
- ☐ Deltagelse i kriminelle/skadelige online fællesskaber (f.eks. hacking, ekstremisme, hadtale eller lignende)
- ☐ Andet (angiv hvad):_____
- ☐ Har ikke kendskab til eller mistanke om nogen af ovenstående hos de unge hos os
- ☐ Ved ikke

18.5 Forudsætninger

Du vil nu blive stillet spørgsmål om dine oplevelser med at håndtere situationer, der involverer digital risikoadfærd og/eller kriminalitet blandt unge på det børne- og ungehjem, du er tilknyttet.

Hvis du ikke har haft konkrete oplevelser med risikoadfærd og/eller kriminalitet i forbindelse med dit arbejde, bedes du svare ud fra, hvordan du vurderer forudsætningerne for at håndtere en potentiel fremtidig situation hos de unge.

Hvis du er tilknyttet en sikret døgninstitution, bedes du også inkludere dine oplevelser og erfaringer med at håndtere situationer, du har fået kendskab til, men som går forud for anbringelsen.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om, hvilke forudsætninger du har for at håndtere digitale problematikker hos de unge?

Jeg har tilstrækkelig viden om digitale platforme og sociale medier, de unger bruger

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg ved, hvor jeg kan opsøge viden om digitale platforme og sociale medier, hvis jeg mangler den

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg ved hvor jeg kan få hjælp, hvis jeg er i tvivl om, hvordan jeg håndterer en digital problematik

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om, hvilke forudsætninger du har for at håndtere digitale problematikker hos de unge?

Jeg oplever, at der er tid og kapacitet i hverdagen til at håndtere digitale problematikker

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg oplever, at vi som personale har fælles sprog om digitale problematikker

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om, hvilke forudsætninger du har for at håndtere digitale problematikker hos de unge?

Jeg oplever, at rolle- og ansvarsfordelingen er tydelig, hvis en digital hændelse opstår (f.eks. mellem medarbejdere, ledelse og/eller kommune)

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg føler mig opdateret på relevante juridiske rammer for håndteringen af digitale problematikker (f.eks. privatliv, dokumentation, informationsdeling, underretningspligt)

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg føler mig klædt på til at arbejde pædagogisk og forebyggende med digitale risici og kriminalitet (f.eks. hvordan jeg skal tage dialogen med de unge, og hvad man skal være opmærksom på online)

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om, hvilke forudsætninger du har for at håndtere digitale problematikker hos de unge?

Jeg oplever, at de fleste unge er interesserede i at involvere de voksne på hjemmet

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg oplever, at jeg har tilstrækkelig indsigt til at kunne reagere på de unges online aktiviteter

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg oplever, at samarbejdet med forældre/netværk omkring de unges digitale liv og adfærd fungerer godt

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Jeg oplever, at samarbejdet med eksterne aktører omkring de unges digitale adfærd fungerer godt (f.eks. skole, SSP, politi, kommune, behandlingspsykiatri)

- ☐ Helt enig
- ☐ Delvist enig
- ☐ Hverken enig eller uenig
- ☐ Delvist uenig
- ☐ Helt uenig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Er der andet, du har lyst til at tilføje vedrørende dine oplevelser og erfaringer med at håndtere situationer, der involverer digital risikoadfærd og/eller kriminalitet blandt de unge på det børne- og ungehjem, du er tilknyttet? (fritekstfelt)

18.6 Redskaber

Her til sidst vil du blive spurgt ind til, hvilke redskaber du oplever står til rådighed for at håndtere situationer angående unges involvering i digital risikoadfærd og/eller kriminalitet på det børne- og ungehjem, du er tilknyttet.

Hvis du ikke har haft konkrete oplevelser med risikoadfærd og/eller kriminalitet i forbindelse med dit arbejde, bedes du svare ud fra, hvordan du vurderer forudsætningerne for at håndtere en potentiel fremtidig situation hos de unge.

Hvis du er tilknyttet en sikret døgninstitution, bedes du også inkludere dine oplevelser og erfaringer med at håndtere situationer, du har fået kendskab til, men som går forud for anbringelsen.

Har du inden for de seneste 2 år deltaget i former for kompetenceudvikling om digital trivsel, digital adfærd eller digitale risici (f.eks. kursus, undervisning eller oplæg)?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

Har I adgang til relevante materialer og redskaber til at arbejde med digitale risici med de unge på hjemmet?

- ☐ Ja, i høj grad
- ☐ Ja, i nogen grad
- ☐ Ja, i begrænset omfang
- ☐ Nej, slet ikke
- ☐ Ved ikke

Hvor kommer de materialer og redskaber, I anvender, typisk fra? (Vælg alle relevante)

- ☐ Egen intern udvikling
- ☐ Kommune/forvaltning
- ☐ Nationale materialer (f.eks. statslige myndigheder)
- ☐ NGO'er/interesseorganisationer (f.eks. RedBarnet)
- ☐ Politi/SSP
- ☐ Andet (angiv gerne hvad)
- ☐ Ved ikke

Hvor ofte bruger I materialer eller indsatser til forebyggelse af digitale risici og kriminalitet, der er udviklet til almenområdet (f.eks. skole/klub/forældre) på hjemmet?

- ☐ Meget ofte
- ☐ Ofte
- ☐ Af og til
- ☐ Sjældent
- ☐ Aldrig
- ☐ Ved ikke / Ikke relevant

Hvor anvendelige finder du, at materialerne eller indsatserne til almenområdet er i en døgnanbringelseskontekst?

- ☐ Meget anvendelige
- ☐ I nogen grad anvendelige
- ☐ I lav grad anvendelige
- ☐ Ikke anvendelige

Her er en liste med mulige indsatser, der kan styrke arbejdet med de unges digitale liv. Vælg de tiltag, du mener, bør have højest prioritet: (Du kan vælge op til fire tiltag)

- ☐ Praktiske handlevejledninger/drejebøger til digitale problematikker (f.eks. dokumentation og underretningspligt)
- ☐ Digitale beredskabsplaner målrettet en døgnanbringelseskontekst
- ☐ Vejledning i de juridiske rammer for digitale hændelser
- ☐ Vejledning og materialer til at tage samtalen med de unge om deres online liv og digitale risici (pædagogisk materiale/samtalekort/undervisningsmateriale)
- ☐ Oplæg/viden om online platforme, aktuelle fænomener og trends for medarbejdere
- ☐ Oplæg/viden om online platforme, aktuelle fænomener og risici for de unge
- ☐ Kompetenceudvikling (kurser/forløb/workshops) målrettet fagpersoner på døgnanbringelsesområdet
- ☐ Ressourceperson/specialistfunktion i håndtering i digitale risici og kriminalitet

- Forløb/aktiviteter for de unge om digital trivsel og grænser
- Bedre samarbejde mellem SSP/Politi/Kommune mv.
- Andet (beskriv):

Beskriv gerne, hvilke andre behov du oplever, der er for bedre at kunne støtte de unges digitale trivsel og forebygge digital risikoadfærd på dit børne- og ungehjem: (fritekstfelt)

Er der andet, du ønsker at gøre opmærksom på i forbindelse med dit arbejde med unges digitale trivsel og forebyggelse af digital risikoadfærd og/eller kriminalitet, som ikke er blevet dækket i spørgeskemaet? (fritekstfelt)

Tak for din besvarelse og din tid!

Hvis du har spørgsmål til undersøgelsen, kan du rette henvendelse til forebyggelseskonsulent i Det Kriminalpræventive Råd Frederikke Felding på faf@dkr.dk.